C/2025/5024

16.9.2025

KOMISJONI TEATIS

Komisjoni määruse (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki tehnosiirde kokkulepete suhtes) eelnõu ja komisjoni suuniste (ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta tehnosiirde kokkulepete suhtes) eelnõu heakskiitmine

(C/2025/5024)

Komisjon kiitis 11. septembril 2025 heaks komisjoni määruse (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki tehnosiirde kokkulepete suhtes) eelnõu ja komisjoni suuniste (ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamise kohta tehnosiirde kokkulepete suhtes) eelnõu.

Komisjoni määruse eelnõuga ajakohastatakse kehtivat tehnosiirde grupierandi määrust, millega jäetakse teatavatesse kategooriatesse kuuluvad tehnosiirde kokkulepped ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelu kohaldamisalast välja.

Komisjoni suuniste eelnõuga ajakohastatakse kehtivaid komisjoni suuniseid ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamise kohta tehnosiirde kokkulepete suhtes.

Komisjon on kõnealused eelnõud heaks kiitnud, et avaldada need konsulteerimiseks.

Komisjoni määruse eelnõu ja komisjoni suuniste eelnõu on esitatud käesoleva teatise lisadena.

Avalik konsultatsioon eelnõude kohta on avatud aadressil:

https://competition-policy.ec.europa.eu/public-consultations_et

Pärast avalikku konsultatsiooni viiakse eelnõude koostamine lõpule, võttes arvesse saadud tagasisidet, et komisjon saaks läbivaadatud komisjoni määruse ja läbivaadatud komisjoni suunised vastu võtta.

I LISA

KOMISJONI MÄÄRUS (EL) …/…,

XXX,

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki tehnosiirde kokkulepete suhtes

(EMPs kohaldatav tekst)

EELNÕU

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse nõukogu 2. märtsi 1965. aasta määrust nr 19/65/EMÜ ELi toimimise lepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes ([1]), eriti selle artiklit 1,

olles avaldanud käesoleva määruse eelnõu,

olles konsulteerinud konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega

ning arvestades järgmist:

(1) Määrus nr 19/65/EMÜ annab komisjonile õiguse kohaldada ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 3 teatavat liiki tehnosiirde kokkulepete ja vastava kooskõlastatud tegevuse suhtes, milles osaleb ainult kaks ettevõtjat ja mis kuulub ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse.

(2) Komisjon võttis määruse 19/65/EMÜ kohaselt vastu määruse (EÜ) nr 316/2014 ([2]). Määruses (EÜ) nr 316/2014 on määratletud tehnosiirde kokkulepete liigid, mida komisjon üldiselt peab ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikes 3 sätestatud tingimustele vastavaks. Pidades silmas üldiselt häid kogemusi nimetatud määruse kohaldamisel ning kõnealuse määruse hindamise tulemusi, on asjakohane võtta vastu uus grupierandi määrus.

(3) Käesolev määrus peaks tagama konkurentsi tõhusa kaitse ja andma ettevõtjatele piisava õiguskindluse. Nende eesmärkide poole püüdlemisel tuleks arvesse võtta vajadust lihtsustada võimalikult suures ulatuses haldusjärelevalvet ja õigusraamistikku.

(4) Tehnosiirde kokkulepetes käsitletakse tehnoloogiaõiguste litsentsimist. Sellised kokkulepped suurendavad tavaliselt majanduslikku tasuvust ning toetavad konkurentsi, kuna vähendavad kattuvat teadus- ja arendustegevust, stimuleerivad esialgset teadus- ja arendustegevust, hoogustavad järjekestvaid uuendusi, hõlbustavad tehnoloogia levikut ning tekitavad konkurentsi tooteturul.

(5) Tõenäosus, et sellised tõhususele kaasaaitavad ja konkurentsi edendavad mõjud kaaluvad üles tehnosiirde kokkulepetes sisalduvatest piirangutest tulenevad võimalikud konkurentsi kahjustavad mõjud, sõltub asjaomaste ettevõtjate turuvõimust ja seega sellest, kui suures ulatuses peavad kõnealused ettevõtjad konkureerima muude ettevõtjatega, kelle käsutuses on asendustehnoloogiad või kes toodavad asendustooteid.

(6) Käesolevat määrust tuleks kohaldada ainult litsentsiandja ja litsentsisaaja vaheliste tehnosiirde kokkulepete suhtes. See peaks hõlmama kõnealuseid kokkuleppeid isegi juhul, kui neis on ette nähtud tingimused mitme kaubandustasandi jaoks, millega näiteks nõutakse litsentsisaajalt teatava turustussüsteemi sisseseadmist ja määratakse kindlaks, milliseid kohustusi litsentsi alusel toodetud toodete edasimüüjatele peab esitama või võib esitada. Kõnealused tingimused ja kohustused peavad siiski vastama tarne- ja turustuskokkulepete suhtes kohaldatavatele konkurentsieeskirjadele, mis on sätestatud komisjoni määruses (EL) nr 2022/720 ([3]) ja mida selgitatakse komisjoni suunistes vertikaalsete piirangute kohta ([4]). Käesoleva määrusega ei tohiks kehtestada erandeid litsentsisaaja ja temalt lepinguliste toodete ostjate vaheliste tarne- ja turustuskokkulepete suhtes.

([1]) EÜT 36, 6.3.1965, lk 533/65.

([2]) Komisjoni 21. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 316/2014 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki tehnosiirde kokkulepete suhtes (ELT L 93, 28.3.2014, lk 17).

([3]) Komisjoni 10. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/720 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes (ELT L 134, 11.5.2022, lk 4).

([4]) Komisjoni teatis: Suunised vertikaalsete piirangute kohta (ELT C 248, 30.6.2022, lk 1).

(7) Käesolevat määrust tuleks kohaldada üksnes kokkulepete suhtes, mille kohaselt litsentsiandja lubab litsentsisaajal ja/või vähemalt ühel tema alltöövõtjal kasutada litsentsitud tehnoloogiaõigusi kaupade või teenuste tootmiseks, vajaduse korral pärast seda, kui litsentsisaaja ja/või tema alltöövõtja(d) on seda teadus- ja arendustegevuse kaudu täiendanud. Määrust ei tohiks kohaldada teadus- ja arenduskokkulepete kontekstis litsentsimise suhtes, mida käsitletakse komisjoni määruses (EL) nr 2023/1066 ([5]), ega spetsialiseerumiskokkulepete kontekstis litsentsimise suhtes, mida käsitletakse komisjoni määruses (EL) nr 2023/1067 ([6]). Samuti ei tohiks seda kohaldada kokkulepete suhtes, mille eesmärk on vaid tarkvaratoodete edasimüük või levitamine, kuna sellised kokkulepped sarnanevad üldjuhul rohkem turustuslepingutega kui tootmistehnoloogia litsentsimisega.

(8) Samuti ei tohiks määrust kohaldada selliste lepingute suhtes, mille eesmärk on tehnoloogiapuulide loomine, see tähendab kokkulepete suhtes, mis on sõlmitud tehnoloogiate ühendamiseks eesmärgiga anda puuli osalistele või kolmandatele isikutele litsents nende kasutamiseks, ega ka kokkulepete suhtes, millega puuli koondatud tehnoloogia litsentsitakse kõnealustele kolmandatele isikutele. Samuti ei tohiks seda kohaldada kokkulepete suhtes, milles tehnoloogia võimalikud litsentsisaajad lepivad kokku tehnosiirde kokkulepete tingimuste üle ühiselt läbirääkimiste pidamises (litsentsilepingute läbirääkimisrühmad).

(9) ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamiseks vastuvõetavas määruses ei ole vaja määratleda neid tehnosiirde kokkuleppeid, mis võivad kuuluda ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Artikli 101 lõike 1 kohase kokkulepete eraldi hindamise käigus tuleb arvesse võtta mitmeid tegureid, eelkõige kõnealuse toote- ja tehnoloogiaturu struktuuri ja dünaamikat.

(10) Käesoleva määrusega kehtestatud grupierand peaks andma eelised üksnes sellistele kokkulepetele, mille puhul on võimalik piisava kindlusega eeldada, et need vastavad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 tingimustele. Tehnosiirde eeliste ja eesmärkide saavutamiseks peaksid käesolevast määrusest tulenevad eelised laienema mitte üksnes tehnosiirdele kui sellisele, vaid ka tehnosiirde kokkulepetes sisalduvatele muudele sätetele, siis kui ja sel määral, mil need sätted on otseselt seotud lepinguliste toodete tootmise või müügiga.

(11) Konkurentidevaheliste tehnosiirde kokkulepete puhul võib oletada, et kui kokkuleppeosaliste ühine turuosa asjaomasel turul ei ole suurem kui 20 % ja kui need ei sisalda teatavaid rangeid konkurentsivastaseid piiranguid, siis peaksid need kokkulepped üldiselt parandama tootmist või turustamist ning võimaldama tarbijatel saada sellest tulenevast kasust õiglase osa.

(12) Mittekonkurentidevaheliste tehnosiirde kokkulepete puhul võib oletada, et kui iga kokkuleppeosalise turuosa asjaomasel turul ei ole suurem kui 30 % ja kui need ei sisalda teatavaid rangeid konkurentsivastaseid piiranguid, siis peaksid need kokkulepped üldiselt parandama tootmist või turustamist ning võimaldama tarbijatel saada sellest tulenevast kasust õiglase osa.

(13) Turuosa litsentsitud tehnoloogia asjaomasel turul tuleks arvutada selle alusel, kui palju kasutatakse litsentsitud tehnoloogiaõigusi asjaomastel toote- ja geograafilistel turgudel, kus lepingulisi tooteid müüakse, st litsentsiandja ja tema litsentsisaajate toodetud lepinguliste toodete müügiandmete alusel. Kui nende tehnoloogiate põhist lepinguliste toodete müüki veel ei toimu, loetakse nende turuosa seega käesoleva määruse kohaldamisel nulliks.

(14) Kui ühel või mitmel toote- või tehnoloogiaturul ületatakse kohaldatavat turuosa künnist, ei tohiks sellel (nendel) asjaomas(t)el tur(g)u(de)l kokkuleppe suhtes grupierandit kohaldada.

([5]) Komisjoni 1. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1066 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki teadus- ja arenduskokkulepete suhtes (ELT L 143, 2.6.2023, lk 9).

([6]) Komisjoni 1. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1067 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavate spetsialiseerumiskokkulepete liikide suhtes (ELT L 143, 2.6.2023, lk 20).

(15) Kui nimetatud turuosa künnised ületatakse, ei saa eeldada, et tehnosiirde kokkulepped kuuluvad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Näiteks mittekonkureerivate ettevõtjate vaheline ainulitsentsileping jääb sageli artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja. Kui nimetatud turuosa künnised ületatakse, ei saa samuti eeldada, et artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvad tehnosiirde kokkulepped ei vasta erandi tegemise tingimustele. Samas ei saa ka eeldada, et kõnealustest tehnosiirde kokkulepetest tulenevad objektiivsed eelised on sellist laadi ja sellise ulatusega, et need kompenseerivad negatiivse mõju, mis nad on konkurentsile tekitanud.

(16) Käesolev määrus ei peaks tegema erandeid tehnosiirde kokkulepete suhtes, mis sisaldavad piiranguid, mis ei ole tootmise või turustamise parandamiseks hädavajalikud. Olenemata asjaomaste ettevõtjate turuosast, tuleks käesoleva määrusega kehtestatud grupierandist eelkõige välja jätta need tehnosiirde kokkulepped, mis sisaldavad teatavaid rangeid konkurentsivastaseid piiranguid, nagu hindade fikseerimine kolmandate isikute jaoks. Kui kokkulepe sisaldab selliseid raskekujulisi piiranguid, tuleks terve kokkulepe grupierandist välja jätta.

(17) Uuendustele suunatud algatuste ja intellektuaalomandi õiguste nõuetekohase kohaldamise kaitseks tuleks teatavad piirangud grupierandist välja jätta. Eelkõige tuleks välja jätta teatavad tagasiloovutamise kohustused ja mittevaidlustamisklauslid. Kui tehnosiirde kokkuleppes on selline piirang, tuleks grupierandist välja jätta üksnes see piirang.

(18) Turuosa künnised, rangeid konkurentsivastaseid piiranguid sisaldavate tehnosiirde kokkulepete suhtes erandite kohaldamata jätmine ja käesoleva määruse kohaselt välja jäetud piirangud tagavad tavaliselt selle, et kokkulepped, mille suhtes kohaldatakse grupierandit, ei võimalda osalevatel ettevõtjatel kõnealuste toodete olulise osa suhtes konkurentsi kõrvaldada.

(19) Käesolevas määruses tuleks välja tuua tüüpilised olukorrad, millal võib pidada asjakohaseks käesoleva määrusega kehtestatud erandi tühistamist nõukogu määruse (EÜ) nr 1/2003 ([7]) artikli 29 kohaselt.

(20) Järelevalve tugevdamiseks samasuguse piirava mõjuga tehnosiirde kokkulepete paralleelsete võrgustike üle, mis katavad üle 50 % teatavast turust, võib komisjon määrusega ette näha, et käesolevat määrust ei kohaldata tehnosiirde kokkulepete suhtes, mis sisaldavad asjaomase turuga seotud konkreetseid piiranguid, ja seega ennistada selliste kokkulepete suhtes ELi toimimise lepingu artikli 101 täieulatusliku kohaldamise,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Mõisted

1. Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „kokkulepe“ – kokkulepe, ettevõtjate ühenduse otsus või kooskõlastatud tegevus;

b) „tehnoloogiaõigused“ – oskusteave ning järgmised õigused või nende kombinatsioon, sealhulgas nende õiguste andmise või registreerimise taotlused:

i) patendid;

ii) kasulikud mudelid;

iii) õigused disainilahendustele;

iv) pooljuhttoodete topoloogiad;

([7]) Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT L 1, 4.1.2003, lk 1).

v) täiendava kaitse tunnistused ravimitele või muudele toodetele, mille kohta selliseid täiendava kaitse tunnistusi välja antakse;

vi) sordiaretajate tunnistused ja

vii) tarkvara autoriõigused;

c) „tehnosiirde kokkulepe“ –

i) kahe ettevõtja vaheline tehnoloogiaõiguste litsentsimise kokkulepe, mille eesmärk on lepinguliste toodete tootmine litsentsisaaja ja/või tema alltöövõtja(te) poolt;

ii) tehnoloogiaõiguste loovutamine kahe ettevõtja vahel, mille eesmärk on lepinguliste toodete tootmine, kusjuures osa tehnoloogia kasutamisega seotud riskist jääb loovutaja kanda;

d) „vastastikune kokkulepe“ – tehnosiirde kokkulepe, milles kaks ettevõtjat annavad teineteisele ühe lepingu või eraldi lepingute alusel tehnoloogiaõiguste litsentsi, kui need litsentsid käsitlevad konkureerivaid tehnoloogiaid või kui neid saab kasutada konkureerivate toodete valmistamisel;

e) „mittevastastikune kokkulepe“– tehnosiirde kokkulepe, milles üks ettevõtja annab teisele tehnoloogiaõiguste litsentsi või milles kaks ettevõtjat annavad teineteisele sellise litsentsi, kuid need litsentsid ei käsitle konkureerivaid tehnoloogiaid ning neid ei saa kasutada konkureerivate toodete valmistamisel;

f) „toode“ – kaup või teenus, sealhulgas nii vahetoode või -teenus kui ka lõpptoode või -teenus;

g) „lepinguline toode“ – litsentsitud tehnoloogiaõiguste alusel otse või kaudselt valmistatud toode;

h) „intellektuaalomandi õigused“ – hõlmavad tööstusomandi õigust, eelkõige patente ja kaubamärke, autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi;

i) „oskusteave“ – praktilise teabe kogum, mis tuleneb kogemustest ja katsetustest ning mis on:

i) salajane, st ei ole üldteada ega hõlpsasti kättesaadav;

ii) oluline, st lepinguliste toodete valmistamise seisukohast tähtis ja vajalik, ning

iii) määratletud, st kirjeldatud piisavalt ulatuslikult, et oleks võimalik kontrollida, kas see vastab salajasuse ja olulisuse kriteeriumidele;

j) „asjaomane tooteturg“ – lepinguliste toodete ja nende asendajate turg, st hõlmab kõiki selliseid tooteid, mis ostja seisukohast on oma iseloomulike tunnuste, hindade ja otstarbekohase kasutuse põhjal omavahel vahetatavad või asendatavad;

k) „asjaomane tehnoloogiaturg“ – litsentsitud tehnoloogiaõiguste ja nende asendajate turg, st kõik sellised tehnoloogiaõigused, mis on litsentsisaaja seisukohast tehnoloogiaõiguste iseloomulike tunnuste, nende õiguste eest makstavate litsentsitasude ja otstarbekohase kasutuse põhjal omavahel vahetatavad või asendatavad;

l) „asjaomane geograafiline turg“ – ala, kus asjaomased ettevõtjad osalevad toodete nõudluses ja pakkumises või tegelevad tehnoloogiaõiguste litsentsimisega ja kus konkurentsitingimused on piisavalt sarnased, ning mida saab naaberaladest eristada märgatavalt erinevate konkurentsitingimuste tõttu;

m) „asjaomane turg“ – asjaomase toote- või tehnoloogiaturu kombinatsioon asjaomase geograafilise turuga;

n) „konkureerivad ettevõtjad“ – ettevõtjad, kes konkureerivad asjaomasel turul, st:

i) asjaomasel litsentsitud tehnoloogiaõiguste turul konkureerivad ettevõtjad ehk ettevõtjad, kes annavad litsentse konkureerivatele tehnoloogiaõigustele (tegelikud konkurendid asjaomasel turul);

ii) asjaomasel lepinguliste toodete müügi turul konkureerivad ettevõtjad, kes tehnosiirde kokkuleppe puudumise korral tegutsevad nii asjaomas(t)el tur(g)u(de)l, kus lepingulisi tooteid müüakse (tegelikud konkurendid asjaomasel turul), või kel on tehnosiirde kokkuleppe puudumise korral realistlikud eeldused, mitte üksnes teoreetiline võimalus, teha vajalikud lisainvesteeringud või kanda muid kulutusi, et jõuda asjaomas(t)ele tur(g)u(de)le piisavalt lühikese aja jooksul, et avaldada konkurentsisurvet ettevõtjatele, kes juba tegutsevad asjaomasel turul (potentsiaalsed konkurendid asjaomasel turul);

o) „valikuline turustussüsteem“ – turustussüsteem, kus litsentsiandja kohustub otseselt või kaudselt andma litsentsi lepinguliste toodete tootmiseks üksnes sellistele litsentsisaajatele, kes on valitud kindlaksmääratud kriteeriumide alusel ja kes kohustuvad litsentsiandja poolt kõnealuse süsteemi jaoks reserveeritud territooriumil müüma lepingulisi tooteid ainult volitatud turustajatele;

p) „ainuõiguslik litsents“ – litsents, mille kohaselt litsentsisaaja ei tohi ise litsentsitud tehnoloogiaõiguste alusel toota ega litsentsida litsentsitud tehnoloogiaõigusi kolmandatele isikutele üldiselt või konkreetseks kasutusalaks või konkreetsel territooriumil;

q) „ainuõiguslik territoorium“ – teatav territoorium, millel ainult üks ettevõtja võib valmistada lepingulisi tooteid, aga millel on võimalus anda teisele litsentsisaajale õigus valmistada lepingulisi tooteid ainult ühele konkreetsele kliendile, kui teine litsents anti eesmärgiga luua kõnealusele kliendile alternatiivne tarneallikas;

r) „ainuõiguslik kliendirühm“ – kliendirühm, kellele ainult ühel tehnoloogiasiirde kokkuleppe osalisel on õigus aktiivselt müüa lepingulisi tooteid, mis on toodetud litsentsitud tehnoloogiat kasutades;

s) „aktiivne müük“ – müügitegevuse aktiivne suunamine klientidele külastuste, kirjade, e-kirjade, telefonikõnede või muude otsese suhtlemise vahendite kaudu või suunatud reklaami ja müügiedenduse kaudu internetis või väljaspool seda, näiteks trüki- või digitaalmeedias, sealhulgas veebimeedia, hinnavõrdlusteenuste või otsingumootorites toimuva reklaami kaudu, mis on suunatud konkreetsetele territooriumidele või kliendirühmadele, või pidades veebisaiti, mille tippdomeen vastab konkreetsetele territooriumidele, või pakkudes veebisaidil keeli, mida tavaliselt kasutatakse konkreetsetel territooriumidel, kui need keeled erinevad nendest, mida tavaliselt kasutatakse ostja asukohajärgsel territooriumil;

t) „passiivne müük“ – müük üksikklientide omaalgatuslike sooviavalduste alusel, sealhulgas kliendile kaupade või teenuste tarnimine, algatamata müüki aktiivse tegevusega, mis on suunatud teatavale kliendile, kliendirühmale või territooriumile, sealhulgas riigihangetes osalemise või erasektori pakkumiskutsele vastamise tulemusel toimunud müük.

2. Käesoleva määruse kohaldamisel hõlmavad mõisted „ettevõtja“, „litsentsiandja“ ja „litsentsisaaja“ ka nendega seotud ettevõtjaid.

„Seotud ettevõtjad“ –

a) ettevõtjad, kelle puhul ühel tehnosiirde kokkuleppe poolel on otseselt või kaudselt:

i) õigus kasutada üle poole häältest või

ii) õigus nimetada ametisse üle poole nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seaduslikult esindava organi liikmetest või

iii) õigus juhtida ettevõtja tegevust;

b) ettevõtjad, kellel on tehnosiirde kokkuleppe poole suhtes otseselt või kaudselt punktis a loetletud õigused või volitused;

c) ettevõtjad, kelle suhtes punktis b osutatud ettevõtjal on otseselt või kaudselt punktis a loetletud õigused või volitused;

d) ettevõtjad, kelle suhtes tehnosiirde kokkuleppe poolel koos ühe või mitme punktis a, b või c osutatud ettevõtjaga või kahel või enamal kõnealustes punktides osutatud ettevõtjal ühiselt on punktis a loetletud õigused;

e) ettevõtjad, kelle puhul punktis a loetletud õigused või volitused kuuluvad ühiselt:

i) tehnosiirde kokkuleppe osalistele või nende vastavatele punktides a–d loetletud seotud ettevõtjatele või

ii) ühele või mitmele tehnosiirde kokkuleppe poolele või ühele või mitmele punktides a–d loetletud nendega seotud ettevõtjale ja ühele või mitmele kolmandale isikule.

Artikkel 2

Erandid

1. ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaselt ning vastavalt käesoleva määruse sätetele ei kohaldata ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 tehnosiirde kokkulepete suhtes.

2. Lõikes 1 sätestatud erandit kohaldatakse niivõrd, kuivõrd sellised tehnosiirde kokkulepped sisaldavad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvaid konkurentsipiiranguid. Seda erandit kohaldatakse niikaua, kuni litsentsitud tehnoloogiaõigused ei ole lõppenud, aegunud või kehtetuks tunnistatud, või oskusteabe puhul niikaua, kuni asjaomane oskusteave püsib salajasena. Kui aga oskusteave saab üldteatavaks litsentsisaaja tegevuse tagajärjel, kehtib erand kokkuleppe kehtivuse ajal.

3. Lõikes 1 sätestatud erandit kohaldatakse ka nende tehnosiirde kokkulepete suhtes, mis on seotud toodete ostmisega litsentsisaaja poolt või mis on seotud muude intellektuaalomandi õiguste või oskusteabe litsentsimise või loovutamisega litsentsisaajale siis kui ja sel määral, mil need sätted on otseselt seotud lepinguliste toodete tootmise või müügiga.

Artikkel 3

Turuosa künnised

1. Kui kokkuleppes osalevad ettevõtjad on konkureerivad ettevõtjad, kohaldatakse artiklis 2 sätestatud erandit tingimusel, et osalevate ettevõtjate ühine turuosa ei ületa 20 % asjaomas(t)est tur(g)u(de)st.

2. Kui kokkuleppes osalevad ettevõtjad ei ole konkureerivad ettevõtjad, kohaldatakse artiklis 2 sätestatud erandit tingimusel, et ühegi osaleva ettevõtja turuosa ei ületa 30 % asjaomas(t)est tur(g)u(de)st.

Artikkel 4

Raskekujulised piirangud

1. Kui kokkuleppes osalevad ettevõtjad on konkureerivad ettevõtjad, siis artiklis 2 sätestatud erandit ei kohaldata kokkulepete suhtes, mille eesmärgiks on otseselt või kaudselt, üksikult või kokkuleppeosaliste kontrolli all olevate muude teguritega kombineeritult mõni järgmiste hulgast:

a) piirata osaleva ettevõtja võimalusi määrata hindu toodete müümisel kolmandatele isikutele;

b) piirata tootmismahtu, välja arvatud lepinguliste toodete tootmismahtu, mis on litsentsisaajale kehtestatud mittevastastikuse kokkuleppega või mis on kehtestatud ainult ühele litsentsisaajale vastastikuse kokkuleppega;

c) jagada turge või kliente, välja arvatud

i) litsentsiandja ja/või litsentsisaaja kohustus mittevastastikuse kokkuleppe alusel mitte kasutada litsentsitud tehnoloogiaõigusi tootmisel ainuõiguslikul territooriumil, mis on reserveeritud teisele lepinguosalisele ja/või mitte müüa aktiivselt ja/või passiivselt ainuõiguslikul territooriumil või ainuõiguslikule kliendirühmale, mis on reserveeritud teisele kokkuleppeosalisele;

ii) mittevastastikuse kokkuleppe alusel litsentsisaaja aktiivse müügi piiramine ainuõiguslikul territooriumil või ainuõiguslikule kliendirühmale, mille litsentsiandja on määranud teisele litsentsisaajale, tingimusel et viimane ei olnud selle litsentsi andmise ajal litsentsiandja suhtes konkureeriv ettevõtja;

iii) litsentsisaaja kohustus toota lepingulisi tooteid ainult oma tarbeks, tingimusel et litsentsisaajal ei keelata aktiivselt ega passiivselt müüa lepingulisi tooteid kasutamiseks oma toodete varuosadena;

iv) mittevastastikuse kokkuleppe alusel litsentsisaaja kohustus toota lepingulisi tooteid ainult teatavale konkreetsele kliendile, kui litsents anti eesmärgiga luua kõnealusele kliendile alternatiivne tarneallikas;

d) piirata litsentsisaaja võimalust kasutada oma tehnoloogiaõigusi või mis tahes kokkuleppeosalise võimalust tegelda uurimis- ja arendustegevusega, välja arvatud juhul, kui kõnealune piirang on hädavajalik selleks, et hoida ära litsentsitava oskusteabe avalikustamine kolmandatele osapooltele.

2. Kui kokkuleppes osalevad ettevõtjad ei ole konkureerivad ettevõtjad, siis ei kohaldata artiklis 2 sätestatud erandit kokkulepete suhtes, mille eesmärgiks on otseselt või kaudselt, üksikult või kokkuleppeosaliste kontrolli all olevate muude teguritega kombineeritult mõni järgmiste hulgast:

a) piirata kokkuleppeosalise võimet määrata hindu toodete müümisel kolmandatele isikutele, ilma et see piiraks tarnija võimalust kehtestada maksimaalne müügihind või soovituslik müügihind tingimusel, et kokkuleppeosaliste survel või nende pakutud stiimulite põhjal ei ulatu need fikseeritud või minimaalse müügihinnani;

b) seada piiranguid territooriumide või klientide suhtes, kellele litsentsisaaja võib lepingulisi kaupu passiivselt müüa, välja arvatud:

i) passiivse müügi piiramine ainuõiguslikul territooriumil või ainuõiguslikule kliendirühmale, mille on reserveerinud litsentsiandja;

ii) kohustus toota lepingulisi tooteid ainult oma tarbeks, tingimusel et litsentsisaajal ei keelata müüa aktiivselt ega passiivselt lepingulisi tooteid kasutamiseks oma toodete varuosadena;

iii) kohustus toota lepingulisi tooteid ainult teatavale konkreetsele kliendile, kui litsents anti eesmärgiga luua kõnealusele kliendile alternatiivne tarneallikas;

iv) hulgimüügi tasandil tegutsevate litsentsisaajate müügi piiramine lõppkasutajatele;

v) müügi piiramine volitamata turustajatele, kes asuvad territooriumil, kus litsentsiandja rakendab lepinguliste toodete suhtes valikulist turustussüsteemi;

c) piirata jaemüügitasandil tegutsevate valikulise turustussüsteemi liikmeks olevate litsentsisaajate aktiivset või passiivset müüki lõppkasutajatele, ilma et see piiraks võimalust keelata süsteemi liikmetel tegutseda asukohas, mille suhtes puudub luba.

3. Kui kokkuleppes osalevad ettevõtjad ei ole konkureerivad ettevõtjad kokkuleppe sõlmimise ajal, kuid muutuvad konkurentideks hiljem, siis kohaldatakse kokkuleppe kogu kehtivuse aja suhtes lõiget 2, mitte lõiget 1, välja arvatud juhul, kui kokkulepet on hiljem oluliselt muudetud. Oluline muudatus hõlmab uue tehnosiirde kokkuleppe sõlmimist poolte vahel konkureerivate tehnoloogiaõiguste kohta.

Artikkel 5

Välja jäetud piirangud

1. Artiklis 2 sätestatud erandit ei kohaldata tehnosiirde kokkulepetes sisalduvate järgmiste kohustuste suhtes:

a) litsentsisaaja mis tahes otsene või kaudne kohustus loovutada litsentsiandjale või litsentsiandja määratud kolmandale isikule ainuõiguslik litsents tervikuna või osalised õigused, mis on seotud litsentsitud tehnoloogia täiendustega või uute kasutusaladega;

b) kokkuleppeosalise mis tahes otsene või kaudne kohustus mitte vaidlustada teisele kokkuleppeosalisele liidus kuuluvate intellektuaalomandiõiguste kehtivust, sealhulgas ainuõigusliku litsentsi puhul õigus lõpetada tehnosiirde kokkulepe juhul, kui teine kokkuleppeosaline vaidlustab sellele kokkuleppeosalisele kuuluvate litsentsitud tehnoloogiõiguste kehtivuse.

2. Kui kokkuleppes osalevad ettevõtjad ei ole konkureerivad ettevõtjad, ei kohaldata artiklis 2 sätestatud erandit selliste otseste või kaudsete kohustuste suhtes, mis piiravad litsentsisaaja võimalust kasutada oma tehnoloogiaõigusi või piiravad mis tahes poole võimalust tegelda teadus- ja arendustegevusega, välja arvatud juhul, kui viimati nimetatud piirang on hädavajalik selleks, et hoida ära litsentsitud oskusteabe avalikustamine kolmandatele isikutele.

Artikkel 6

Tühistamine üksikjuhtudel

1. Komisjon võib tühistada käesoleva määruse kohaselt antud soodustused määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 29 lõike 1 alusel, kui ta leiab, et mõnel konkreetsel juhul toovad tehnosiirde kokkulepped, mille suhtes kohaldatakse käesoleva määruse artiklis 2 sätestatud erandit, siiski kaasa ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 nõuetega kokkusobimatuid tagajärgi, eelkõige:

a) kui kolmandate isikute turulepääs on piiratud näiteks samalaadsete piiravate kokkulepete, millega keelatakse litsentsisaajatel kasutada kolmandate isikute tehnoloogiaid, paralleelsete võrgustike kumulatiivse mõju tõttu;

b) kui võimalike litsentsisaajate turulepääs on piiratud näiteks samalaadsete, litsentsiandjatel muudele litsentsisaajatele litsentsi andmist keelavate kokkulepete paralleelsete võrgustike kumulatiivse mõju tõttu või kui ainus tehnoloogiaomanik, kes loovutab asjaomased tehnoloogiaõigused, annab ainuõigusliku litsentsi sellisele litsentsisaajale, kes juba tegutseb asjaomasel tooteturul asendatavate tehnoloogiaõiguste alusel.

2. Kui mõnel konkreetsel juhul on tehnosiirde kokkuleppel, mille suhtes kohaldatakse käesoleva määruse artiklis 2 sätestatud erandit, ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikes 3 sätestatud tingimustega vastuolus olev mõju liikmesriigi territooriumil või osal sellest, ja kui sellise territooriumi näol on tegemist selgepiirilise geograafilise turuga, võib asjaomase liikmesriigi konkurentsiasutus määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 29 lõike 2 alusel tühistada käesoleva määruse kohaldamisest saadavad soodustused kõnealuse territooriumi osas käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud tingimustel.

Artikkel 7

Määruse kohaldamata jätmine

1. Määruse nr 19/65/EMÜ artikli 1a kohaselt võib komisjon määrusega teatada, et kui samalaadsete tehnosiirete kokkulepete paralleelsed võrgustikud hõlmavad üle 50 % asjaomasest turust, ei kohaldata käesolevat määrust tehnosiirete kokkulepete suhtes, mis sisaldavad kõnealust turgu puudutavaid konkreetseid piiranguid.

2. Lõikele 1 vastavat määrust hakatakse kohaldama kõige varem kuus kuud pärast selle vastuvõtmist.

Artikkel 8

Turuosa künniste kohaldamine

Artiklis 3 sätestatud turuosa künnise kohaldamisel järgitakse järgmisi eeskirju:

a) turuosa arvutamise aluseks võetakse müügiväärtus turul; kui andmed müügiväärtuse kohta turul ei ole kättesaadavad, võib asjaomase ettevõtja turuosa kindlaksmääramiseks kasutada muudel usaldusväärsetel turgu käsitlevatel andmetel, sealhulgas turu müügimahul põhinevaid hinnanguid;

b) turuosa arvutatakse eelmist kalendriaastat käsitlevate andmete põhjal; kui eelmine kalendriaasta ei kajasta kokkuleppeosaliste turuosa asjaomasel turul või asjaomastel turgudel, arvutatakse turuosa kokkuleppeosaliste kolme eelneva kalendriaasta keskmise turuosana;

c) artikli 1 lõike 2 teise lõigu punktis e osutatud ettevõtjatele kuuluv turuosa jagatakse võrdselt kõigi ettevõtjate vahel, kellel on artikli 1 lõike 2 teise lõigu punktis a loetletud õigused;

d) asjaomasel tehnoloogiaturul tegutseva poole turuosa arvutatakse selle alusel, kui palju kasutatakse kõnealuse poole tehnoloogiaõigusi asjaomas(t)el tur(g)u(de)l (nii tootetur(g)u(de)l kui geograafilis(t)el tur(g)u(de)l), kus lepingulisi tooteid müüakse, st kõnealuse poole ja tema litsentsisaajate ühendatud müügiandmete alusel, mis käsitlevad kõnealuse poole litsentsitud tehnoloogiaõigusi hõlmavaid tooteid;

e) kui artikli 3 lõikes 1 või 2 osutatud turuosa esialgu ei ületa vastavalt kas 20 % või 30 %, kuid tõuseb hiljem nimetatud künnisest kõrgemale, jätkatakse artiklis 2 sätestatud erandi kohaldamist kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul pärast aastat, mil turuosa 20 % või 30 % künnis esimest korda ületati.

Artikkel 9

Suhe muude grupierandi määrustega

Käesolevat määrust ei kohaldata määruse (EL) 2023/1066 kohaldamisalasse kuuluvates teadus- ja arenduskokkulepetes sisalduvate litsentse käsitlevate sätete suhtes ega määruse (EL) 2023/1067 kohaldamisalasse kuuluvate spetsialiseerumis-kokkulepete suhtes.

Artikkel 10

Üleminekuaeg

ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikes 1 sätestatud keeldu ei kohaldata 1. maist 2026 kuni 30. aprillini 2027 nende kokkulepete suhtes, mis on 30. aprillil 2026 juba jõustunud ja mis ei vasta käesolevas määruses sätestatud erandi tingimustele, kuid vastasid 30. aprillil 2026 määruses (EL) nr 316/2014 sätestatud erandi tingimustele.

Artikkel 11

Kehtivusaeg

Määrus jõustub 1. mail 2026.

See kehtib kuni 30. aprillini 2038.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, …

Komisjoni nimel
president
Ursula VON DER LEYEN

II LISA

KOMISJONI TEATIS

Suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta tehnosiirde kokkulepete suhtes

(EMPs kohaldatav tekst)

EELNÕU

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS 13
2. ÜLDPÕHIMÕTTED 14
   2.1. ELi toimimise lepingu artikkel 101 ja intellektuaalomandiõigused 14
   2.2. ELi toimimise lepingu artikli 101 tehnosiirde kokkulepete suhtes kohaldamise jaoks olulised mõisted .. 16
      2.2.1. Ettevõtja mõiste 16
      2.2.2. Konkurentsi piiramine ning erinevus konkurentsivastase eesmärgiga piirangu ja tagajärjel põhineva piirangu vahel 16
      2.2.3. Tehnosiirde kokkulepete mõju 17
      2.2.4. Turu mõiste 19
      2.2.5. Konkurentide ja mittekonkurentide erinevus 21
   2.3. Kokkulepped, mis üldjuhul jäävad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja 23
3. TTBERI KOHALDAMINE 23
   3.1. TTBERi õiguslikud tagajärjed 23
   3.2. TTBERi kohaldamisala ja kestus 24
      3.2.1. Tehnosiirde kokkulepete mõiste 24
      3.2.2. Siirde mõiste 27
      3.2.3. Kahe poole vahelised lepingud 28
      3.2.4. Lepinguliste toodete tootmise lepingud 28
      3.2.5. Kestus 30
      3.2.6. Suhe muude grupierandi määrustega 31
   3.3. TTBERi turuosa künnised 32
      3.3.1. Turuosa künnised 33
      3.3.2. Turuosade arvutamine tehnoloogiaturgudel TTBERi kohaselt 33
   3.4. Raskekujulised piirangud vastavalt TTBERile 36
      3.4.1. Üldpõhimõtted 36
      3.4.2. Konkurentidevahelised lepingud 37
      3.4.3. Mittekonkurentidevahelised lepingud 42
   3.5. Välja jäetud piirangud 45
   3.6. Grupierandi tühistamine ja kohaldamata jätmine 48
      3.6.1. Grupierandi tühistamine 48
      3.6.2. TTBERi kohaldamata jätmine 49

4. ELI TOIMIMISE LEPINGU ARTIKLI 101 LÕIGETE 1 JA 3 KOHALDAMINE VÄLJASPOOL TTBERI KOHALDAMISALA 50
4.1. Analüüsi üldine raamistik 50
4.1.1. ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikele 1 vastavuse hindamise olulised tegurid 50
4.1.2. ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikele 3 vastavuse hindamise olulised tegurid 52
4.2. Artikli 101 kohaldamine eri liiki litsentsimispiirangute suhtes 54
4.2.1. Litsentsitasuga seotud kohustused 54
4.2.2. Ainuõiguslik litsentsimine ja müügipiirangud 55
4.2.3. Tootmismahu piirangud 58
4.2.4. Kasutusalapiirangud 59
4.2.5. Oma tarbeks kasutamise piirangud 60
4.2.6. Seosmüük ja müük komplektina 61
4.2.7. Konkurentsikeelud 62
4.3. Vahenduskokkulepped 63
4.4. Tehnoloogiapuulid 65
4.4.1. Tehnoloogiapuulide moodustamise ja toimimise hindamine 66
4.4.2. Puuli ja selle litsentsisaajate vaheliste lepingute üksikute piirangute hindamine 70
4.5. Litsentsiläbirääkimiste rühmad 71
4.5.1. Sissejuhatus 71
4.5.2. ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohane hindamine 72
4.5.3. ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohane hindamine 76

1. SISSEJUHATUS

(1) Käesolevates suunistes sätestatakse põhimõtted tehnosiirde kokkulepete hindamiseks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artiklile 101 ([1]). Tehnosiirde kokkulepped on kokkulepped, millega litsentsiandja annab litsentsisaajale õiguse kasutada teatavaid tehnoloogiaõigusi kaupade või teenuste tootmiseks, nagu on määratletud komisjoni … määruse (EL) …/… (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teataval liiki tehnosiirde kokkulepete suhtes (edaspidi „TTBER“)) artikli 1 lõike 1 punktis c ([2]).

(2) Käesolevad suunised on juhendiks TTBERi kohaldamise ning ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamise kohta TTBERi kohaldamisalast väljajäävate tehnosiirde kokkulepete suhtes. Käesolevate suuniste avaldamisega soovib komisjon aidata ettevõtjatel hinnata oma tehnosiirde kokkuleppeid liidu konkurentsieeskirjade alusel ja seeläbi hõlbustada selliste kokkulepete kasutamist. Tehnosiirde kokkulepped võimaldavad tehnoloogia levikut ja stimuleerivad esialgset teadus- ja arendustegevust, edendades seeläbi innovatsiooni ([3]). Tehnoloogia levik ja innovatsioon on liidu konkurentsivõimelise, vastupanuvõimelise ([4]) ja jätkusuutliku majanduse peamised liikumapanevad jõud.

(3) Käesolevates suunistes sätestatud põhimõtteid tuleb kohaldada vastavalt konkreetse juhtumi asjaoludele. Suuniseid ei tohi kohaldada mehaaniliselt. Suunistes toodud näited on ainult illustreerivad ega ole ammendavad.

(4) Käesolevad suunised ei piira ELi toimimise lepingu artikli 101 ja TTBERi tõlgendamist Üldkohtu ja Euroopa Liidu Kohtu (edaspidi üheskoos „Euroopa Liidu Kohus“) poolt.

(5) TTBER ja käesolevad suunised ei piira ELi toimimise lepingu artikli 102 võimalikku paralleelset kohaldamist tehnosiirde kokkulepete suhtes ([5]).

(6) Suunised on üles ehitatud järgmiselt.

(a) Jaotises 2.1 esitatakse üldpõhimõtted, mis reguleerivad ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamist tehnosiirde kokkulepete suhtes. Jaotises 2.2 käsitletakse artikli 101 kohaselt nende kokkulepete hindamisega seotud mõisteid, sealhulgas intellektuaalomandi litsentsimise positiivset ja negatiivset mõju konkurentsile, asjaomase turu määratlust ning erinevust konkurentide ja mittekonkurentide vahel. Jaotises 2.3 käsitletakse kokkuleppeid, mis jäävad tavaliselt väljapoole artikli 101 kohaldamisala.

(b) Jaotises 3 antakse suunised TTBERi kohaldamisala kohta. Selles selgitatakse lepinguliste toodete tootmise tehnosiirde kokkulepete mõistet, TTBERi ja muude grupierandi määruste vahelist suhet, TTBERi artiklis 3 sätestatud turuosa künniseid ning TTBERi artiklites 4 ja 5 sätestatud raskekujulisi ja välja jäetud piiranguid.

([1]) Käesolevad suunised asendavad komisjoni suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta tehnosiirde kokkulepete suhtes (ELT C 89, 28.3.2014, lk 3).

([2]) ELT L […]. TTBER asendab komisjoni 21. märtsi 2014. aasta määruse (EL) nr 316/2014 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki tehnosiirde kokkulepete suhtes (ELT L 93, 28.3.2014, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/316/oj).

([3]) Vt Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi konkurentsivõime kompass“ (COM(2025) 30 final).

([4]) Vastupanuvõime hõlmab kaitsevalmidust ning kaitsevaldkonna tarneahelate ja siseturu vastupanuvõimet.

([5]) Analoogia põhjal vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. detsember 2023, European Superleague Company, C-333/21, ECLI:EU:C:2023:1011, punkt 119 ja seal viidatud kohtupraktika. Tehnosiirde kokkulepete valdkonna näite kohta vt komisjoni 20. detsembri 2012. aasta otsus juhtumis AT.39230 – *Rio Tinto Alcan*.

(c) Jaotises 4 antakse ülevaade komisjoni jõustamispoliitikast üksikjuhtumite puhul. Selleks selgitatakse, kuidas hinnatakse TTBERiga hõlmamata tehnosiirde kokkuleppeid ELi toimimise lepingu artikli 101 lõigete 1 ja 3 kohaselt, ning antakse juhiseid eri liiki piirangute kohta, mida tehnosiirde kokkulepped ja muud tehnoloogiaõigustega seotud lepingud tavaliselt sisaldavad.

2. ÜLDPÕHIMÕTTED

2.1. *ELi toimimise lepingu artikkel 101 ja intellektuaalomandiõigused*

(7) ELi toimimise lepingu artikli 101 eesmärk on tagada, et ettevõtjad ei kasutaks kokkuleppeid, ettevõtjate ühenduste otsuseid ja kooskõlastatud tegevust ([6]), et takistada, piirata või moonutada turul konkurentsi tarbijate kahjuks. Artikli 101 eesmärk on ka saavutada integreeritud siseturg, mis suurendab konkurentsi liidus.

(8) ELi toimimise lepingu artiklit 101 kohaldatakse ettevõtjatevaheliste kokkulepete suhtes, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ([7]) ning takistada, piirata või moonutada konkurentsi ([8]). Selles sätestatakse kõnealuste kokkulepete hindamise õiguslik raamistik, milles võetakse arvesse erinevust konkurentsivastase ja konkurentsi soodustava mõju vahel.

(9) Kokkulepete ELi toimimise lepingu artikli 101 kohane hindamine toimub kahes etapis. Esimene etapp artikli 101 lõike 1 kohaselt on hindamine, kas kokkuleppel on konkurentsivastane eesmärk või kas see avaldab tegelikku või potentsiaalset piiravat mõju. Teine etapp, mis on vajalik ainult juhul, kui leitakse, et kokkulepe piirab konkurentsi artikli 101 lõike 1 tähenduses, on hindamine, kas kokkulepe tõhustab konkurentsi artikli 101 lõikes 3 sätestatud erandi nelja tingimuse kohaselt. Kõnealuste tingimuste kohaselt peab kokkulepe i) aitama parandada kaupade tootmist või levitamist või edendada tehnilist või majanduslikku progressi, ii) võimaldades samal ajal tarbijatel saada sellest tulenevast kasust õiglase osa, ilma et iii) kehtestaks piiranguid, mis ei ole nimetatud eesmärkide saavutamiseks hädavajalikud, ja ilma et iv) annaks osalevatele ettevõtjatele võimalust kõrvaldada konkurentsi kõnesolevate toodete olulise osa suhtes ([9]). Määruse 1/2003 artikli 2 kohaselt on konkurentsiasutus või osapool, kes teeb avalduse artikli 101 väidetava rikkumise kohta, kohustatud tõestama, et kokkulepe piirab konkurentsi artikli 101 lõike 1 tähenduses, samas kui ettevõtjal, kes taotleb artikli 101 lõike 3 kohasest erandist tulenevat eelist, on kohustus tõestada, et kõik erandi neli tingimust on täidetud.

(10) Intellektuaalomandi seadused annavad ainuõigusi patentide, autoriõiguste, tööstusdisainilahenduste õiguste, kaubamärkide ja muude seadusega kaitstud õiguste omanikele. Intellektuaalomandi omanikul on intellektuaalomandi seaduste kohaselt õigus takistada talle kuuluva intellektuaalomandi volitamata kasutamist ja sellest kasu saamist, näiteks litsentsides seda kolmandatele isikutele. Kui intellektuaalomandi õiguse omanik on toonud Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) turule intellektuaalomandi õigust (välja arvatud avaliku esitamise

([6]) Kui ei ole viidatud teisiti, hõlmab käesolevates suunistes kasutatud mõiste „kokkulepe“ kooskõlastatud tegevust ja ettevõtjate ühenduste otsuseid.
([7]) Vt komisjoni suunised EÜ asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud kaubandusmõju mõiste kohta (ELT C 101, 27.4.2004, lk 81).
([8]) Käesolevates suunistes kasutatud mõiste „piiramine“ hõlmab ka konkurentsi takistamist ja moonutamist.
([9]) Artikli 101 lõike 3 tingimusi ja nende kohaldamise metoodikat selgitatakse täpsemalt komisjoni suunistes EÜ asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta (ELT C 101, 27.4.2004, lk 97).

õigusi ([10])) kätkeva toote või seda on tehtud tema nõusolekul, on intellektuaalomandi õigus ammendatud selles mõttes, et omanik ei saa seda enam kasutada toote müügi kontrollimiseks (õiguste liidu territooriumil ammendumise põhimõte) ([11]). Õiguste omanikul ei ole intellektuaalomandi seaduste kohaselt õigust takistada litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate kaupade müüki litsentsisaajate või ostjate poolt. Liidu territooriumil ammendumise põhimõte on kooskõlas intellektuaalomandi õiguste olemusliku ülesandega, milleks on anda omanikule õigus välistada kasu saamine tema intellektuaalomandi arvelt ilma tema nõusolekuta.

(11) Asjaolu, et intellektuaalomandi seadused annavad kasutamise ainuõiguse, ei tähenda, et intellektuaalomandi õigusaktide suhtes ei kohaldataks konkurentsiõigust. ELi toimimise lepingu artikkel 101 on eelkõige kohaldatav kokkulepete suhtes, millega omanik annab teisele ettevõtjale litsentsi oma intellektuaalomandi õiguste kasutamiseks ([12]). Samuti ei tähenda see, et intellektuaalomandi õiguste ja liidu konkurentsieeskirjade vahel on olemuslik vastuolu. Intellektuaalomandi õigustega edendatakse innovatsiooni, õhutades ettevõtjaid investeerima uute või uuendatud toodete ja protsesside uurimisse ja arendamisse. Ka konkurents ise tekitab ettevõtjates vajaduse tegeleda innovatsiooniga. Innovatsioon kätkeb avatud ja konkurentsivõimelise turumajanduse olulist ja dünaamilist elementi. Seetõttu on innovatsiooni soodustamiseks ja selle konkurentsivõimelise kasutamise tagamiseks olulised nii intellektuaalomandi õigused kui ka konkurents.

(12) Tehnosiirde kokkulepete ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaseks hindamiseks tuleb meeles pidada, et intellektuaalomandi õiguste loomisega kaasnevad sageli kaalukad investeeringud ning et see on sageli riskantne ettevõtmine. Et mitte vähendada dünaamilist konkurentsi ja selleks, et säilitada stiimul uuendusteks, ei tohi uuendajat väärtuslike intellektuaalomandi õiguste kasutamisel ülemäära piirata. Neil põhjustel peaks uuendajal olema vabadus saada edukate projektide eest investeerimisstiimuli säilitamiseks piisavat asjakohast tasu, arvestades sealjuures ka vajadust katta ebaõnnestunud projektide kahjumid. Tehnoloogia litsentsimine võib litsentsisaajalt samuti nõuda märkimisväärseid pöördumatuid investeeringuid (st lahkudes kõnealuselt konkreetselt tegevusalalt, ei saa litsentsisaaja investeeringut kasutada muudeks tegevusteks ega müüa muudmoodi kui vaid märkimisväärse kahjumiga) litsentsitavasse tehnoloogiasse ja selle kasutamiseks vajalikesse tootmisvahenditesse. Artiklit 101 ei saa kohaldada, võtmata arvesse poolte selliseid eelnevaid investeeringuid ning nendega seotud riske. Poolte risk ning vajalikud pöördumatud investeeringud võivad seega viia kokkuleppeni, mis langeb artikli 101 lõike 1 raamest välja või muutub hoopis investeeringute tagasisaamiseks vajalikuks perioodiks artikli 101 lõike 3 tingimustele vastavaks.

([10]) See erand kehtib ka rentimisõiguste suhtes. Vt selle kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/115/EÜ (rentimis- ja laenutamisõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas) artikli 1 lõiget 2 (ELT L 376, 27.12.2006, lk 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2006/115/oj).

([11]) Nimetatud liidu territooriumil ammendumise põhimõtet kinnitatakse näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta direktiivi (EL) 2015/2436 (kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta) artikli 15 lõikes 1 (ELT L 336, 23.12.2015, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2015/2436/oj); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määruse (EL) 2017/1001 (Euroopa Liidu kaubamärgi kohta) artikli 15 lõikes 1 (ELT L 154, 16.6.2017, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1001/oj); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 1998. aasta direktiivi 98/71/EÜ (disainilahenduste õiguskaitse kohta) artiklis 15 (EÜT L 289, 28.10.1998, lk 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1998/71/oj); nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määruse (EÜ) nr 6/2002 (Euroopa Liidu disainilahenduste kohta) artiklis 21 (EÜT L 3, 5.1.2002, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2002/6/oj); direktiivi 2006/115/EÜ artikli 9 lõikes 2, viidatud joonealuses märkuses 10; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ (autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas) artikli 4 lõikes 2 (EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2001/29/oj); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiivi 2009/24/EÜ (arvutiprogrammide õiguskaitse kohta) artikli 4 lõikes 2 (ELT L 111, 5.5.2009, lk 16, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/24/oj); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiivi 96/9/EÜ (andmebaaside õiguskaitse kohta) artikli 5 punktis c (EÜT L 77, 27.3.1996, lk 20, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1996/9/oj); nõukogu 16. detsembri 1986. aasta direktiivi 87/54/EMÜ (pooljuhttoodete topoloogia õiguskaitse kohta) artikli 5 lõikes 5 (EÜT L 24, 27.1.1987, lk 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1987/54/oj); nõukogu 27. juuli 1994. aasta määruse (EÜ) nr 2100/94 (ühenduse sordikaitse kohta) artiklis 16 (EÜT L 227, 1.9.1994, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1994/2100/oj); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1257/2012 (tõhustatud koostöö rakendamise kohta ühtse patendikaitse loomise valdkonnas) artiklis 6 (ELT L 361, 31.12.2012, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2012/1257/oj). Tarkvara autoriõiguse kohta vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 3. juuli 2012, UsedSoft Gmbh *vs.* Oracle International Corp., C-128/11, ECLI:EU:C:2012:407, ja 12. oktoober 2016, Ranks ja Vasiļevičs C-166/15, ECLI:EU:C:2016:762.

([12]) Vt nt kohtuotsus, Üldkohus, 27. september 2023. Valve *vs.* komisjon, T-172/21, ECLI:EU:T:2023:587, punkt 191.

(13) ELi toimimise lepingu artiklis 101 esitatud õigusraamistik on piisavalt paindlik, et võtta arvesse tehnoloogiaõiguste litsentsimise dünaamilisi aspekte. Puudub eeldus, et intellektuaalomandi õigused ja litsentsilepingud kui niisugused põhjustaksid konkurentsiprobleeme. Enamik tehnoloogiaõiguste litsentsimise lepinguid ei piira konkurentsi. Tehnoloogiaõiguste litsentsimine iseenesest on konkurentsi soodustav, sest see aitab tehnoloogiat levitada ning edendab litsentsiandjate ja litsentsisaajate uuenduslikkust. Kui tehnoloogiaõiguste litsentsilepingud piiravad konkurentsi, kaasnevad nendega sageli artikli 101 lõike 3 tingimustele vastavad konkurentsi tõhustavad asjaolud ([13]). Seetõttu on suur enamik litsentsilepingutest artikliga 101 kooskõlas.

2.2. *ELi toimimise lepingu artikli 101 tehnosiirde kokkulepete suhtes kohaldamise jaoks olulised mõisted*

2.2.1. **Ettevõtja mõiste**

(14) ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 kohaldatakse ettevõtjate ja ettevõtjate ühenduste suhtes. Ettevõte on mis tahes isiklikest, varalistest ja mittevaralistest osadest koosnev majandustegevusega tegelev üksus, sõltumata selle üksuse õiguslikust vormist ja rahastamisviisist.

2.2.2. **Konkurentsi piiramine ning erinevus konkurentsivastase eesmärgiga piirangu ja tagajärjel põhineva piirangu vahel**

(15) ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikes 1 on keelatud kokkulepped, mille eesmärk või tagajärg on konkurentsi piiramine. Artikli 101 lõige 1 kehtib nii kokkuleppe poolte vaheliste kui ka mõne poole ja kolmandate isikute vaheliste konkurentsipiirangute kohta.

(16) Seda, kas tehnosiirde kokkulepe piirab konkurentsi, tuleb hinnata tegelikus kontekstis, kus konkurents toimuks, kui ei oleks kokkulepet ega selles sisalduvaid piiranguid. Hindamisel on vaja võtta arvesse kokkuleppe tõenäolist mõju tehnoloogiatevahelisele konkurentsile (konkurentsile konkureerivaid tehnoloogiaid kasutavate ettevõtjate vahel) ning tehnoloogiasisesele konkurentsile (konkurentsile sama tehnoloogiat kasutavate ettevõtjate vahel) ([14]). ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikega 1 on keelatud nii tehnoloogiatevahelise kui ka tehnoloogiasisese konkurentsi piiramine. Seetõttu on vajalik hinnata, mil määral kokkulepe mõjutab või mõjutaks konkurentsi kahte nimetatud aspekti turul.

(17) Konkurentsivastase eesmärgiga piirangu mõiste viitab üksnes ettevõtjatevahelise koordineerimise teatavatele liikidele, mis paljastab konkurentsi kahjustamise piisaval määral, nii et selle mõju hindamine ei ole vajalik ([15]).

(18) Tagajärjel põhineva piirangu mõiste osutab kokkulepetele, millel ei ole konkurentsivastast eesmärki, aga mille puhul on tõestatud, et neil on arvestatav tegelik või potentsiaalne konkurentsi piirav mõju ([16]). Selleks, et kokkuleppel oleks konkurentsile piirav mõju, peab see avaldama või tõenäoliselt avaldama märkimisväärset kahjulikku mõju vähemalt ühele turu konkurentsi parameetrile, nagu hinnale, tootmismahule, kaupade

([13]) Vt komisjoni suuniseid EÜ asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta, millele on viidatud joonelauses märkuses 9.

([14]) Konkurents sama tehnoloogiat kasutavate ettevõtjate vahel (litsentsisaajatevaheline tehnoloogiasisene konkurents) on oluliseks täienduseks konkurentsile konkureerivaid tehnoloogiaid kasutavate ettevõtjate vahel (tehnoloogiatevahelisele konkurentsile). Näiteks võib tehnoloogiasisene konkurents viia kõnealust tehnoloogiat sisaldavate toodete hindade alanemisele, mis võib mitte ainult tuua otsest ja kohest kasu nende toodete tarbijatele, vaid ka kannustada edasist konkurentsi konkureerivaid tehnoloogiaid kasutavate ettevõtjate vahel. Litsentsimise kontekstis tuleb ka arvesse võtta, et litsentsisaajad müüvad oma tooteid. Nad ei müü edasi teise ettevõtja tarnitud tooteid. Seega võib toodete eristamise ja kvaliteedipõhise litsentsisaajatevahelise konkurentsi võimalus olla suurem kui toodete edasimüümiseks sõlmitud vertikaallepingute puhul.

([15]) Vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. detsember 2023, European Superleague Company, C-333/21, ECLI:EU:C:2023:1011, punkt 162 ja seal viidatud kohtupraktika.

([16]) Edasisi suuniseid eesmärgil ja tagajärjel põhinevate konkurentsipiirangute mõiste, nende asjaomase analüütilise raamistiku ja kõnealuste piirangute näidete kohta vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. detsember 2023, European Superleague Company, C-333/21, ECLI:EU:C:2023:1011, punkt 161 jj, ja 5. detsember 2024, Tallinna Kaubamaja Grupp ja KIA Auto, C-606/23, ECLI:EU:C:2024:1004, punkt 23 jj; vt ka komisjoni suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta horisontaalkoostöö kokkulepete suhtes („horisontaalkoostöö kokkulepete suunised“) (ELT C259, 21.7.2023, lk 1), punkt 22 jj.

kvaliteedile, tootevalikule või innovatsioonile. Tõendamaks, et kokkuleppe konkurentsipiirang põhineb tagajärjel, on üldjuhul vaja määratleda asjaomane turg või asjaomased turud ja hinnata kokkuleppe mõju turu dünaamikale konkreetsel juhul. Näiteks võib arvestatav konkurentsivastane mõju tekkida juhul, kui vähemalt ühel kokkuleppe poolel on mingi turuvõim või ta omandab selle ([17]).

(19) Kui ettevõtjad tegelevad koostööga, mis ei kuulu ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelu alla, kuna sellel on konkurentsile neutraalne või positiivne mõju, ei kuulu ka ühe või mitme poole ärilise sõltumatuse piiramine kõnealuse keelu alla, tingimusel et see piirang on objektiivselt vajalik koostöö rakendamiseks ja on proportsionaalne koostöö eesmärkidega („täiendavad piirangud“) ([18]). Et teha kindlaks, kas piirang kujutab endast täiendavat piirangut, tuleb uurida, kas kõnealuse piirangu puudumisel oleks koostöö tegemine võimatu. Tõsiasi, et ilma kõnealuse piiranguta oleks koostööd lihtsalt raskem teha või see tooks vähem tulu, ei muuda piirangut „objektiivselt vajalikuks“ ja seega täiendavaks ([19]).

(20) Nagu käesolevate suuniste punktis (9) on selgitatud, võib kokkulepe, mis piirab konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses, siiski olla artikliga 101 kooskõlas, kui pooled saavad näidata, et kokkulepe vastab artikli 101 lõike 3 neljale kumulatiivsele tingimusele.

2.2.3. **Tehnosiirde kokkulepete mõju**

(21) Tehnosiirde kokkulepete ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaseks hindamiseks tuleb võtta arvesse kõiki asjakohaseid konkurentsi parameetreid, nagu hinnad, tootmismaht toodangu koguse mõttes, kaupade kvaliteet ja tootevalik ning innovatsioon. Järgnevates jaotistes esitatakse näiteid litsentsilepingute võimaliku mõju kohta nendele parameetritele, eristades positiivset ja negatiivset mõju.

2.2.3.1. *Positiivne mõju*

(22) Tehnosiirde kokkulepetel võib olla märkimisväärne konkurentsi soodustav mõju ja valdav enamus nendest kokkulepetest on tõepoolest konkurentsi soodustavad. Tehnosiirde kokkulepped võivad edendada innovatsiooni, võimaldades uuendajail teenida tulu, et katta vähemalt osa oma teadus- ja arendustegevuse kuludest.

(23) Samuti toovad tehnosiirde kokkulepped kaasa tehnoloogiate leviku, mis võib luua väärtust, vähendades litsentsisaaja tootmiskulusid või võimaldades tal toota uusi või täiustatud kaupu. Litsentsisaaja tõhususe kasv tuleneb tihtipeale litsentsiandja tehnoloogia ühendamisest litsentsisaaja varade ja tehnoloogiatega. Litsentsimist kasutatakse tihti sellepärast, et litsentsiandjale on tõhusam tehnoloogiat litsentsida kui seda ise kasutada. Seda eriti juhul, kui litsentsisaajal on juba olemas juurdepääs vajalikele tootmisvahenditele. Seejärel annab leping litsentsisaajale juurdepääsu tehnoloogiale, mida ta saab ühendada nende tootmisvahenditega ning kasutada seepärast uusi või täiustatud tehnoloogiaid.

([17]) Turuvõim on võime hoida hindu teatava aja jooksul kasumlikult konkurentsivõimelisest tasemest kõrgemal või hoida toodangut toodete koguse, kvaliteedi ja valiku või innovatsiooni seisukohalt teatava aja jooksul kasumlikult konkurentsivõimelisest tasemest madalamal. Turuvõimu tase, mida on tavaliselt vaja artikli 101 lõike 1 rikkumise tuvastamiseks, on madalam turuvõimu tasemest, mida on vaja turgu valitseva seisundi tuvastamiseks artikli 102 tähenduses.

([18]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 26. oktoober 2023, EDP - Energias de Portugal jt, C-331/21, ECLI:EU:C:2023:812, punkt 88 jj; 11. september 2014, MasterCard *vs.* komisjon, C-382/12 P, ECLI:EU:C:2014:2201, punkt 89; 11. juuli 1985, Remia jt *vs.* komisjon, kohtuasi 42/84, EU:C:1985:327, punktid 19–20; 28. jaanuar 1986, Pronuptia, kohtusi 161/84, ECLI:EU:C:1986:41, punktid 15–17; 15. detsember 1994, Gøttrup-Klim, C-250/92, ECLI:EU:C:1994:413, punkt 35, ja 12. detsember 1995, Oude Luttikhuis jt, C-399/93, ECLI:EU:C:1995:434, punktid 12–15.

([19]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 26. oktoober 2023, EDP - Energias de Portugal jt, C-331/21, ECLI:EU:C:2023:812, punkt 90, ja 11 september 2014, MasterCard *vs.* komisjon, C-382/12 P, ECLI:EU:C:2014:2201, punkt 91.

(24) Veel üheks tõhusust suurendada võiva litsentsimise näiteks on see, kui litsentsisaajal on juba tehnoloogia, mille kombineerimine litsentsiandja tehnoloogiaga loob sünergia. Kui kaks tehnoloogiat ühendada, võib litsentsisaaja saavutada sellise kulu ja toodangu suhte, mis oleks muul juhul olnud võimatu.

(25) Litsentsileping võib suurendada tõhusust ka turustusfaasis – samamoodi kui vertikaalsed lepingud kaupade ja teenuste turustamise kohta. Selline tõhususe kasv ilmneb kulude vähendamise või tarbijaile väärtuslike teenuste pakkumisena. Vertikaallepingute positiivseid mõjusid on kirjeldatud komisjoni suunistes vertikaalsete piirangute kohta ([20]) (edaspidi „vertikaalsed suunised“).

(26) Litsentsimine võib teenida ka konkurentsi soodustavat eesmärki kõrvaldada takistused litsentsisaaja oma tehnoloogia arendamise ja kasutamise teelt. Eriti sektorites, kus kehtib palju patente, kasutatakse litsentsimist tihti selleks, et luua tööstusdisainilahenduste vabadus, sest litsentsimine kõrvaldab ohu, et litsentsiandja võiks esitada rikkumissüüdistusi ([21]).

2.2.3.2. *Negatiivne mõju*

(27) Kuigi tehnosiirde kokkulepped on üldiselt konkurentsi soodustavad, võivad ettevõtjad neid teatud juhtudel kasutada, et saavutada konkurentsivastaseid eesmärke, mis on lõppkokkuvõttes tarbijale kahjulikud.

(28) Piiravate tehnosiirde kokkulepete negatiivne mõju turule võib hõlmata järgmist:

(a) tehnoloogiatevahelise konkurentsi vähendamine, sealhulgas nii ilmse kui ka otseselt väljendamata kokkumängu võimaldamine,

(b) konkurentide väljatõrjumine nende kulude suurendamise, nende olulistele allikatele juurdepääsu piiramise või muul moel turutõkete suurendamisega ning

(c) tehnoloogiasisese konkurentsi vähendamine.

(29) Vähenenud tehnoloogiatevahelise konkurentsi oht on suurem seal, kus kehtestatakse vastastikuseid kohustusi ([22]). Kui näiteks konkurendid siirdavad teineteisele konkureerivaid tehnoloogiaid ning kehtestavad vastastikuseid kohustusi jagada vastaspoolega vastavate tehnoloogiate tulevasi täiustusi ning kui see litsentsileping takistab ükskõik kumba konkurenti saavutamast teise ees tehnoloogilist edumaad, on innovatsioonikonkurents poolte vahel takistatud (vt ka punkt (262)).

(30) Konkurentidevahelised tehnosiirde kokkulepped võivad samuti kokkumängu soodustada. Kokkumängu oht on eriti suur kontsentreeritud turgudel ([23]). Tehnosiirde kokkulepped võivad kokkumängu soodustada, suurendades turu läbipaistvust, juhtides teatavat käitumist ning suurendades turuletuleku tõkkeid. Kokkumängu võivad soodustada ka kokkulepped, mis viivad kulude ühtlustamisele, sest samalaadsete kuludega ettevõtjatel on tõenäolisemalt sarnased vaated koordinatsioonisätetele ([24]).

([20]) ELT C 248, 30.6.2022, lk 1, punkt 12 jj.

([21]) Kuid kui sellised litsentsilepingud toovad kaasa ühe poole turult lahkumise, võivad need langeda artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse.

([22]) Näiteks võiks tuua olukorra, kus kaks eri liikmesriikides asutatud ettevõtjat annavad vastastikku üksteisele konkureerivate tehnoloogiate litsentsi ja lepivad kokku, et ei müü tooteid üksteise koduturgudel. Selline kokkulepe piirab nendevahelist potentsiaalset konkurentsi.

([23]) Kokkumänguks on vaja, et asjaomastel ettevõtjatel oleks sarnane arusaamine ühisest huvist ja koordinatsioonimehhanismide toimimisest. Et kokkumäng toimiks, peavad ettevõtjad saama jälgida üksteise turukäitumist ning peavad olemas olema piisavad hoiatusvahendid, et tagada piisav motivatsioon mitte taganeda ühisest turupoliitikast. Samal ajal peavad turuletuleku tõkked olema piisavalt kõrged, et piirata väljastpoolt tulijate sisenemist või laienemist.

([24]) Vt selle kohta horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste punkti 21.

(31) Kokkumängu võib soodustada ka tundliku äriteabe vahetamine konkurentide vahel tehnosiirde kokkuleppe rakendamise käigus. Litsentsilepingu rakendamine võib nõuda tundliku äriteabe vahetamist. Kui kokkulepe ise ei kuulu ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelu alla, kuna sellel on konkurentsile neutraalne või positiivne mõju, ei kuulu ka selle kokkuleppega kaasnev teabevahetus kõnealuse keelu alla. See kehtib juhul, kui teabevahetus on objektiivselt vajalik litsentsilepingu rakendamiseks ja on selle eesmärkidega proportsionaalne. Kui teabevahetus ületab kokkuleppe rakendamiseks objektiivselt vajaliku ulatuse või ei ole selle eesmärkidega proportsionaalne, tuleks seda hinnata horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste 6. peatükis esitatud juhiste alusel. Kui teabevahetus kuulub artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, võib see siiski täita artikli 101 lõike 3 tingimusi.

(32) Tehnosiirde kokkulepped võivad piirata tehnoloogiatevahelist konkurentsi ka konkurentidele turuletuleku või laienemise tõkete loomisega. Näiteks võidakse kolmandad isikud välja tõrjuda, kui turul juba tegutsevad litsentsiandjad panevad litsentsisaajatele nii rangeid konkurentsikeelde, et kolmandatele isikutele on litsentsilepingute sõlmimiseks kättesaadav ebapiisav arv litsentsisaajaid ning litsentsisaajail on raske turule tulla ([25]).

(33) Tehnosiirde kokkulepped võivad piirata ka tehnoloogiasisest konkurentsi. See võib tuleneda näiteks litsentsisaajale kehtestatud edasimüügihinna säilitamise kohustusest või müügi piiramisest territooriumide või klientide kaupa. Tehnoloogiasisese konkurentsi piiramine võib soodustada kokkumängu litsentsisaajate vahel. Samuti võib see soodustada kokkumängu konkureerivate tehnoloogiate omanike vahel või vähendada tehnoloogiatevahelist konkurentsi turuletuleku tõkete suurendamisega.

2.2.4. **Turu mõiste**

(34) Komisjoni asjaomase turu määratlemise meetod on sätestatud tema teatises asjaomase turu määratlemise kohta liidu konkurentsiõiguse kohaldamisel ([26]) (edaspidi „turu määratlemise teatis“). Käesolevates suunistes käsitletakse ainult neid turu määratlemise aspekte, mis on tehnoloogiaõiguste litsentsimise valdkonna jaoks eriti olulised.

(35) Tehnoloogia on sisend, mis integreeritakse kas tootesse või tootmisprotsessi. Tehnoloogiaõiguste litsentsimine võib seetõttu mõjutada konkurentsi nii eelnevatel sisend- kui ka järgneva etapi väljundturgudel. Näiteks võib leping kahe poole vahel, kes müüvad konkureerivaid tooteid järgneva etapi turul ning ka litsentsivad vastastikku eelneval turul nende toodete tootmisega seotud tehnoloogiaõigusi, piirata konkurentsi asjaomasel järgneva etapi toote- ja teenuste turul. Vastastikku litsentsimine võib piirata konkurentsi ka eelneval tehnoloogiaturul ning võimalik, et muudelgi eelnevatel sisendturgudel. Litsentsilepingute konkurentsimõju hindamiseks võib seetõttu vaja olla määratleda nii asjaomane tooteturg või asjaomased tooteturud kui ka asjaomane tehnoloogiaturg või asjaomased tehnoloogiaturud ([27]).

([25]) Teine näide on üksteist asendavate tehnoloogiate tarnijate võimalik väljatõrjumine, mis võib juhtuda, kui piisava turuvõimuga litsentsiandja ühendab tehnoloogia erinevad osad ühte litsentsipaketti, kuigi teatava toote tootmiseks on vaja ainult osa paketist.

([26]) ELT C, C/2024/1645, 22.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1645/oj.

([27]) Vt näiteks komisjoni 17. novembri 2010. aasta otsus juhtumis COMP/M.5675 *Syngenta/Monsanto*, milles komisjon analüüsis kahe vertikaalselt integreeritud päevalilleseemnete aretaja ühinemist, analüüsides nii i) sortidega (emaliinide ja hübriididega) kauplemise (vahetamise ja litsentsimise) eelnevat turgu kui ka ii) hübriidide turustamise järgneva etapi turgu. 13. märtsi 2009. aasta otsuses juhtumis COMP/M.5406 *IPIC/MAN Ferrostaal AG* määras komisjon lisaks kõrgkvaliteetse melamiini tootmise turule kindlaks ka melamiini tootmistehnoloogia tarnimise eelneva tehnoloogiaturu. Vt ka komisjoni 8. juuni 1995. aasta otsus juhtumis COMP/M.269 *Shell/Montecatini* ja komisjoni 2. juuni 2023. aasta otsus juhtumis COMP/M.10783 *EQT Future/AM Fresh/SNFL/IFG*, milles komisjon hindas lauaviinamarjade tööstuses tegutsevate ettevõtete ühinemist, uurides kaitstud seemneteta lauaviinamarjasortide aretamise ja litsentsimise eelnevat turgu ning lauaviinamarjade tootmise ja turustamise järgneva etapi turge.

(36) Asjaomane tooteturg hõlmab lepingulisi tooteid (mis sisaldavad litsentsitavat tehnoloogiat) ja tooteid, mida ostjad toodete omaduste, hindade ja sihtkasutuse tõttu peavad vahetatavateks või asendatavateks lepinguliste toodetega, võttes arvesse konkurentsitingimusi ning pakkumise ja nõudluse struktuuri turul. Lepingulised tooted võivad kuuluda lõpp- ja/või vahetoodete turgudele.

(37) Asjaomased tehnoloogiaturud koosnevad litsentsitavatest tehnoloogiaõigustest ja nende asendajatest, st muudest tehnoloogiatest, mida litsentsisaaja tehnoloogiaõiguste omaduste, litsentsitasude ja sihtkasutuse tõttu peab litsentsitavate tehnoloogiaõigustega vahetatavaks või neid asendavaks, võttes arvesse konkurentsitingimusi ning pakkumise ja nõudluse struktuuri turul. Litsentsiandja turustatava tehnoloogia määratluse põhjal on vaja määratleda muud tehnoloogiad, millele litsentsisaajad saaksid ümber lülituda vastusena litsentsiandja tehnoloogia tarnetingimuste halvenemisele võrreldes muude tehnoloogiate tarnetingimustega. Alternatiivina võib tooteturgu käsitleda litsentsitavaid tehnoloogiaõigusi hõlmavana (vt punkt (40)).

(38) TTBERi artiklis 3 kasutatud ja artikli 1 lõike 1 punktis m määratletud mõiste „asjaomane turg“ viitab asjaomasele tooteturule ja asjaomasele tehnoloogiaturule nii nende toote- kui ka geograafilises ulatuses.

(39) „Asjaomane geograafiline turg“ on määratletud TTBERi artikli 1 lõike 1 punktis l ning hõlmab piirkonda, kus asjaomased ettevõtjad osalevad toodete nõudluses ja pakkumises või tegelevad tehnoloogia litsentsimisega, kus konkurentsitingimused on piisavalt homogeensed ja mida on võimalik naaberpiirkondadest eristada, kuna konkurentsitingimused on neis oluliselt erinevad. Asjaomas(t)e tehnoloogiatur(g)u(de) geograafiline ulatus võib asjaomas(t)e tootetur(g)u(de) geograafilisest ulatusest erineda.

(40) Kui asjaomased turud on määratletud, saab määrata turuosad erinevatele konkurentsiallikatele turul ning kasutada neid turuosaliste suhtelise tugevuse näitajana. Tehnoloogiaturgude puhul on üheks turuosade arvutamise võimaluseks tugineda iga tehnoloogia osale litsentsitasudena laekunud kogutuludes, mis esindaks tehnoloogia osa turul, kus litsentsitakse konkureerivaid tehnoloogiaid. Kuid see meetod võib osutuda sageli vaid teoreetiliseks ja mitte eriti teostatavaks litsentsitasudena laekunud tulu kohta selge teabe puudumise tõttu. Teiseks lähenemisviisiks, mida kasutatakse TTBERi grupierandi kaitse kohaldamiseks, oleks arvutada tehnoloogiaturu turuosad litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate toodete järgneva etapi tooteturgudel toimuva müügi alusel (vt täpsemalt käesolevate suuniste punktid (110)–(115)). TTBERi grupierandi kaitse väliste üksikjuhtumite puhul võib vaja olla kohaldada, kus võimalik, mõlemat kirjeldatud lähenemisviisi, et hinnata litsentsiandja turupositsiooni täpsemalt ning võtta arvesse muid asjaolusid, mis annavad hea pildi kasutatavate tehnoloogiate suhtelisest tugevusest (vt kõnealuste asjaolude kohta täpsemalt käesolevate suuniste punktid (184)–(193)) ([28]).

(41) Tehnoloogia litsentsilepingud võivad mõjutada innovatsiooni valdkonna konkurentsi ([29]). Sellise mõju analüüsimisel piirdub komisjon siiski tavaliselt uurimisega, millist mõju avaldab leping konkurentsile olemasolevatel toote- ja tehnoloogiaturgudel. Konkurentsi võivad neil turgudel mõjutada lepingud, mis pidurdavad selliste täiustatud või uute toodete kasutuselevõttu, mis aja jooksul asendaksid olemasolevad tooted. Sellistel juhtudel on innovatsioon potentsiaalse konkurentsi allikas, mida tuleb arvesse võtta, hinnates lepingu

([28]) Vt nt komisjoni 20. detsembri 2012 otsus juhtumis AT.39230 - *Rio Tinto Alcan*, punktid 38–41. Vt ka komisjoni otsus juhtumis COMP/M.5675 *Syngenta/Monsanto* ja otsus juhtumis COMP/M.5406 *IPIC/MAN Ferrostaal AG*, millele on viidatud joonealuses märkuses 27.

([29]) Näiteks võivad tehnoloogia litsentsilepingud mõjutada selliste toodete või tehnoloogiate väljatöötamist, mis i) täiustavad olemasolevaid tooteid või tehnoloogiaid; ii) asendavad olemasolevaid tooteid või tehnoloogiaid või iii) looksid täielikult uue nõudluse. Tehnoloogia litsentsilepingud võivad mõjutada ka iv) varajasi innovatsioonialaseid pingutusi, eelkõige teadus- ja arendustegevust, mis ei ole tihedalt seotud konkreetse toote või tehnoloogiaga.

mõju toote- ja tehnoloogiaturgudele. Mõningail juhtudel võib aga olla kasulik ja vajalik analüüsida mõju innovatsiooni valdkonna konkurentsile eraldi. Eriti on see nii väga innovaatiliste turgude puhul, mida iseloomustab sagedane ja märkimisväärne teadus- ja arendustegevus ja kus leping mõjutab innovatsiooni, mille eesmärk on uute toodete või tehnoloogiate loomine ([30]). Sellistel juhtudel võib analüüsida, kas lepingu sõlmimise järel jääks alles piisav arv konkureerivaid teadus- ja arendustegevuse projekte, et säilitada tõhus innovatsioonialane konkurents ([31]).

2.2.5. **Konkurentide ja mittekonkurentide erinevus**

(42) Üldjuhul ohustavad konkurentidevahelised kokkulepped konkurentsi rohkem kui mittekonkurentidevahelised kokkulepped ([32]).

(43) Et teha kindlaks lepingu poolte vahelised konkurentsisuhted, on vaja vaadelda, kas pooled oleksid lepingu puudumisel tegelikud või potentsiaalsed konkurendid. Kui pooled ei oleks lepingu puudumisel tegelikud või potentsiaalsed konkurendid ühelgi asjaomasel turul, mida leping mõjutab, loetakse nad mittekonkurentideks.

(44) Pooled on tooteturul tegelikud konkurendid, kui mõlemad tegutsevad samal asjaomasel tooteturul juba enne kokkulepet.

(45) Pool loetakse teise poole potentsiaalseks konkurendiks toodete tarneturul, kui lepingu puudumisel oleksid esimesel poolel olnud tegelikud ja konkreetsed võimalused asjaomasele turule sisenemiseks ja turul kanda kinnitanud teise poolega konkureerimiseks ([33]). Potentsiaalse konkurentsi tuvastamine peab põhinema järjepidevate asjaolude kogumil, milles võetakse arvesse turu struktuuri ning majanduslikku ja õiguslikku konteksti, milles see tegutseb. Hüpoteetilisest turule sisenemise võimalusest või lihtsalt poole soovist turule siseneda ei piisa ([34]). Seevastu ei ole vaja kindlalt tõendada, et ettevõtja tegelikult asjaomasele turule siseneb ja suudab seal oma positsiooni säilitada ([35]). Näiteks on turule sisenemine tõenäolisem, kui litsentsisaajal on varad, mida saab hõlpsasti kasutada turule sisenemiseks ilma märkimisväärsete pöördumatute kuludeta, või kui ta on juba välja töötanud plaanid või muul viisil alustanud investeerimist turule sisenemiseks.

(46) Intellektuaalomandiõiguste spetsiifilises kontekstis võib juhtuda, et ühele või mõlemale poolele kuuluvad kehtivad intellektuaalomandiõigused, mis blokeerivad teise poole asjaomasel turul tegutsemise või turule sisenemise ilma kõnealuseid tehnoloogiaõigusi rikkumata. Seda nimetatakse „blokeeritud seisundiks“. Blokeeritud seisundi võimaliku mõju hindamisel nende konkurentsisuhtele peaksid pooled võtma arvesse järgmisi tegureid.

(a) Kui mõlemad pooled juba asjaomasel turul tegutsevad, on väga ebatõenäoline, et nad on blokeeritud seisundis, välja arvatud juhul, kui lõplik kohtuotsus on kinnitanud intellektuaalomandiõiguse rikkumist ja kehtivust. Sellise kohtuotsuse puudumisel peetakse pooli üldjuhul tegelikeks konkurentideks.

([30]) Vt nt joonealuses märkuses 26 viidatud turu määratlemise teatis, punkt 90 jj.

([31]) Selles osas annavad käesolevad suunised pehme grupierandi kaitse tehnosiirde kokkulepetele, mis jäävad tavalisest grupierandist välja, kuna ületavad turuosa künnist: vt punkt (181).

([32]) Vt nt kaalutlusi vertikaalsete suuniste punktis 10, mis kehtivad *mutatis mutandis* tehnoloogia litsentsimise kohta.

([33]) Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 26. oktoober 2023, EDP - Energias de Portugal jt, C-331/21, ECLI:EU:C:2023:812, punkt 61.

([34]) Vt näiteks kohtuotsus, Euroopa Kohus, 26. oktoober 2023, EDP – Energias de Portugal jt, C-331/21, ECLI:EU:C:2023:812, punktid 60–63, ja 30. jaanuar 2020, Generics (ÜK) jt, C-307/18, ECLI:EU:C:2020:52, punktid 36–39.

([35]) Vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 26. oktoober 2023, EDP - Energias de Portugal jt, C-331/21, ECLI:EU:C:2023:812, punkt 62; 30. jaanuar 2020, Generics (ÜK) jt, C-307/18, ECLI:EU:C:2020:52, punktid 36–45; 25. märts 2021, H. Lundbeck A/S ja Lundbeck Ltd *vs.* Euroopa Komisjon, C-591/16 P, ECLI:EU:C:2021:243, punktid 54–57; 27. juuni 2024, komisjon *vs.* Servier jt, C-176/19, ECLI:EU:C:2024:549, punktid 100–101.

(b) Kui üks pooltest veel turul ei tegutse, aga on juba teinud mahukaid investeeringuid või võtnud märkimisväärseid ettevalmistavaid meetmeid turule sisenemiseks, on väga tõenäoline, et pooled on vähemalt potentsiaalsed konkurendid ([36]). Selliste investeeringute ja meetmete puudumisel peavad pooled potentsiaalse konkureerimise küsimuse lahendamisel tuginema kõigile sellal kättesaadavatele tõenditele, sealhulgas intellektuaalomandiõiguste rikkumise võimalusele, kõnealuste õiguste kehtivusele ja küsimusele, kas on tõhusaid võimalusi kehtivatest intellektuaalomandiõigustest mööda hiilida. Eriti veenvad tõendid blokeeritud seisundi olemasolu kohta on vajalikud juhul, kui blokeeritud seisundi olemasolu väitmine on mõlema poole huvides, sest nii kuulutataks nad mittekonkurentideks, näiteks juhul, kui väidetav blokeeritud seisund on seotud teineteist asendavate tehnoloogiatega (vt punkt (37)) või kui üks või mõlemad pooled saavad teisele võimaldada märkimisväärset hüve ([37]).

(47) Pooled on tegelikud konkurendid tehnoloogiaturul, kui nad mõlemad kas annavad juba välja litsentse asendatavatele tehnoloogiaõigustele või kui litsentsisaaja annab juba välja litsentse oma tehnoloogiaõigustele ning litsentsiandja siseneb turule, andes litsentsisaajale litsentsi konkureerivate tehnoloogiaõiguste kasutamiseks.

(48) Pooli peetakse potentsiaalseteks konkurentideks tehnoloogiaturul, kui nad omavad asendatavaid tehnoloogiaid ja litsentsisaaja ei anna konkreetsel juhul välja litsentse oma tehnoloogia kasutamiseks, kuid tõenäoliselt hakkaks seda tegema litsentsiandja tehnoloogia tarnetingimuste halvenemisel võrreldes muude tehnoloogiate omadega ([38]). Tehnoloogiaturgude puhul on poolte võimaliku konkureerimise hindamine üldjuhul raskem. Sel põhjusel ei võeta TTBERi rakendamisel arvesse võimalikku konkurentsi tehnoloogiaturul (vt käesolevate suuniste punkt (107)) ja pooli käsitletakse mittekonkurentidena.

(49) Mõnel juhul võib olla võimalik järeldada, et kuigi litsentsiandja ja litsentsisaaja toodavad konkureerivaid tooteid, ei ole nad asjaomasel toote- ja tehnoloogiaturul konkurendid, sest litsentsitav tehnoloogia kujutab endast nii põhjalikku uuendust, mis muudab litsentsisaaja tehnoloogia iganenuks või konkurentsivõimetuks. Sellistel juhtudel loob litsentsiandja tehnoloogia kas uue turu või jätab litsentsisaaja tehnoloogia olemasolevalt turult välja. Kuid sageli ei ole võimalik lepingu sõlmimise ajal sellist järeldust teha. Tavaliselt ilmneb vana tehnoloogia iganemine või konkurentsivõime kaotamine alles juhul, kui uus tehnoloogia või seda sisaldavad tooted on juba mõnda aega tarbijatele kättesaadavad olnud. Näiteks, kui CD-tehnoloogia välja töötati ning turule ilmusid CD-mängijad ja -plaadid, ei olnud ilmne, et see uus tehnoloogia vahetab välja vinüülplaadid. See sai selgeks alles mitu aastat hiljem. Pooli loetakse seetõttu konkurentideks, kui lepingu sõlmimise ajal ei ole ilmne, et litsentsisaaja tehnoloogia on iganenud või konkurentsivõimetu. Kuid arvestades, et nii ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 kui ka artikli 101 lõiget 3 tuleb kohaldada konkreetsete asjaolude kohaselt, millel leping põhineb, mõjutab asjaolude oluline muutumine hinnangut. Pooled võidakse seega liigitada ümber mittekonkurentideks juhul, kui litsentsisaaja tehnoloogia muutub hiljem turul iganenuks või konkurentsivõimetuks.

([36]) Näiteks võidakse pooli pidada potentsiaalseteks konkurentideks asjaomasel turul toodete tarnimises, kui litsentsisaaja toodab ühel geograafilisel turul oma tehnoloogia põhiselt, kuid teisel geograafilisel turul hakkab tootma litsentsitava konkureeriva tehnoloogia põhiselt. Sellistes olukordades on tõenäoline, et litsentsisaaja oleks suutnud tulla teisele geograafilisele turule ka oma tehnoloogiale toetudes, v.a juhul, kui sellist tulekut takistaksid objektiivsed tegurid, sealhulgas blokeerivate intellektuaalomandiõiguste olemasolu.

([37]) Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. jaanuar 2020, Generics (ÜK) jt, C-307/18, ECLI:EU:C:2020:52, punktid 54–56; 27. juuni 2024, komisjon *vs.* Servier jt, C-176/19, ECLI:EU:C:2024:549, punktid 87–89, 103 ja 131; 27. juuni 2024, komisjon *vs.* Krka, C-151/19 P, ECLI:EU:C:2024:546, punkt 411.

([38]) Operatiivsetel ja praktilistel kaalutlustel keskendub selline hindamine tavaliselt sellele, milline on reaktsioon hinnatõusule. Üks meetod on näiteks kaalumine, kas litsentsisaaja hakkaks oma tehnoloogiat välja litsentsima vastusena väikesele, kuid püsivale tehnoloogiahindade tõusule. Kuid hindamisel võidakse arvesse võtta ka muudatusi, mis mõjutavad muid konkurentsi parameetreid, näiteks tootekvaliteeti või innovatsioonitaset.

(50) Mõnel juhul võivad pooled konkurentideks muutuda pärast lepingu sõlmimist, sest litsentsisaaja arendab välja või omandab konkureeriva tehnoloogia ning hakkab seda kasutama. Sellistel juhtudel tuleb arvesse võtta asjaolu, et pooled ei olnud lepingu sõlmimise hetkel konkurendid ning leping sõlmiti sellel eeldusel. Komisjon keskendub seetõttu peamiselt sellele, kuidas mõjutab leping litsentsisaaja suutlikkust kasutada oma (konkureerivat) tehnoloogiat. Sel põhjusel ei kohaldata selliste lepingute kohta konkurentidevaheliste lepingute suhtes kehtivat raskekujuliste piirangute nimekirja, juhul kui lepingut pärast poolte konkurentideks saamist olulises osas ei muudeta (vt TTBERi artikli 4 lõige 3).

(51) Pooltest ettevõtjad võivad saada konkurentideks ka pärast lepingu sõlmimist, juhul kui litsentsisaaja oli asjaomasel turul, kus lepingulist toodet müüakse, tegev juba enne lepingu sõlmimist ja kui litsentsiandja tuleb lepingu sõlmimise järel kõnealusele turule kas litsentsitava tehnoloogiaõiguse või uue tehnoloogia alusel. Sellisel juhul kehtib lepingu kogu kehtivusajal taas edasi mittekonkurentidevaheliste lepingute suhtes kohaldatav raskekujuliste piirangute nimekiri, juhul kui lepingut pärast oluliselt ei muudeta (vt TTBERi artikli 4 lõige 3). Oluline muudatus hõlmab poolte vahel uue tehnosiirde kokkuleppe sõlmimist konkureerivate tehnoloogiaõiguste kohta, mida on võimalik kasutada lepinguliste toodetega konkureerivate toodete tootmiseks.

2.3. *Kokkulepped, mis üldjuhul jäävad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja*

(52) Kokkulepped, mis ei suuda oluliselt mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust (kaubandusmõju puudumine) või mis ei piira oluliselt konkurentsi (vähetähtsad kokkulepped), jäävad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja. Komisjon on andnud juhiseid kaubandusmõju puudumise kohta komisjoni suunistes EÜ asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud kaubandusmõju mõiste kohta ([39]) (edaspidi „kaubandusmõju suunised“) ja vähetähtsate kokkulepete kohta komisjoni teatises vähetähtsate kokkulepete kohta, mis ei piira märgatavalt konkurentsi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaselt ([40]) (edaspidi „teatis vähetähtsate kokkulepete kohta“). Nii kaubandusmõju suunised kui ka teatis vähetähtsate kokkulepete kohta on eriti olulised väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate vaheliste tehnosiirde kokkulepete hindamisel ([41]).

3. TTBERI KOHALDAMINE

3.1. *TTBERi õiguslikud tagajärjed*

(53) TTBERi tingimusi täitvate tehnosiirde kokkulepete suhtes ei kohaldata ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikes 1 sätestatud keeldu. Grupierandi alla kuuluvad lepingud on õiguslikult kehtivad ja täitmisele pööratavad ([42]).

(54) TTBERis sätestatud grupierand põhineb eeldusel, et teatavasse kategooriasse kuuluvad tehnosiirde kokkulepped – niivõrd kuivõrd nad kuuluvad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse – täidavad üldjuhul neli artikli 101 lõike 3 tingimust ([43]). Turuosa künniste (TTBERi artikkel 3), raskekujuliste piirangute (TTBERi artikkel 4) ja väljajäetud piirangute (TTBERi artikkel 5) eesmärk on tagada, et grupierand kehtib ainult nende piiravate kokkulepete suhtes, mille kohta võib mõistlikult eeldada, et need täidavad artikli 101 lõike 3 neli tingimust.

([39]) ELT C101, 27.4.2004, lk 81.
([40]) ELT C291, 30.8.2014, lk 1.
([41]) Juhised asjaomaste turgude määratlemise ja turuosa arvutamise kohta tehnosiirde kokkuleppe kontekstis vt käesolevate suuniste jaotis 2.2.4.
([42]) Grupierandi alla kuuluvaid kokkuleppeid saab keelata ainult siis, kui komisjon või liikmesriikide konkurentsiasutused grupierandi tühistavad – vt käesolevate suuniste jaotist 3.6 grupierandi tühistamise kohta.
([43]) Vt punkt (9).

(55) Nagu on kirjeldatud käesolevate suuniste jaotises 2, jäävad paljud tehnosiirde kokkulepped ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja kas seepärast, et need ei piira konkurentsi üldse, või ei ole nende konkurentsi piirav mõju arvestatav ([44]). Igal juhul, kui tehnosiirde kokkulepe vastab TTBERi tingimustele, puudub vajadus määrata, kas see kuulub artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ([45]).

(56) Väljaspool grupierandi kohaldamisala on asjakohane uurida, kas leping piirab konkreetsel juhul konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses, ning kui see nii on, siis kas artikli 101 lõike 3 tingimused on täidetud. Ei saa eeldada, et grupierandi kohaldamisalast välja jäävad tehnosiirde kokkulepped kuuluksid artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse või ei täidaks artikli 101 lõike 3 tingimusi. Eriti ei ole pelgalt fakt, et poolte turuosad ületavad TTBERi artiklis 3 sätestatud turuosa künniseid, piisav alus väita, et leping kuulub artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Iga kokkuleppe tõenäolist mõju tuleb eraldi hinnata.

3.2. *TTBERi kohaldamisala ja kestus*

3.2.1. **Tehnosiirde kokkulepete mõiste**

(57) TTBER ja käesolevad suunised käsitlevad tehnosiirde kokkuleppeid. TTBERi artikli 1 lõike 1 punkti b kohaselt hõlmab „tehnoloogiaõiguste“ mõiste järgmist: oskusteave ning patendid, kasulikud mudelid, õigused disainilahendustele, pooljuhttoodete topoloogiad, ravimite täiendava kaitse tunnistused ja muude toodete täiendava kaitse tunnistused, sordiaretajate tunnistused ning tarkvara autoriõigused või nende kombinatsioon ja nende õiguste taotlused või nende õiguste registreerimise taotlused. Litsentsitavad tehnoloogiaõigused peavad võimaldama litsentsisaajal toota lepingulisi tooteid koos täiendava sisendiga või ilma selleta. TTBERi kohaldatakse vaid liikmesriikides, kus litsentsiandjal on asjaomased tehnoloogiaõigused. Muidu puuduvad TTBERi tähenduses siirdatavad tehnoloogiaõigused.

(58) Oskusteave on määratletud TTBERi artikli 1 lõike 1 punktis i kui praktilise teabe kogum, mis tuleneb kogemustest ja katsetustest ning mis on salajane, oluline ja määratletud.

(a) „Salajane“ tähendab, et oskusteave ei ole üldteada ega hõlpsasti juurdepääsetav.

(b) „Oluline“ tähendab, et oskusteave hõlmab teavet, mis on oluline ja kasulik litsentsilepinguga kaetud toodete tootmiseks või litsentsilepinguga kaetud protsessi rakendamiseks. Teisisõnu peab teave oluliselt kaasa aitama lepinguliste toodete tootmisele või seda võimaldama. Juhul kui litsentsitav oskusteave on seotud toote ja mitte protsessiga, tähendab see tingimus, et oskusteave on kasulik lepingulise toote tootmiseks. See tingimus ei ole täidetud, kui lepingulist toodet saab toota vabalt kättesaadava tehnoloogia alusel. Siiski ei nõua see tingimus, et lepinguline toode oleks kõrgema väärtusega kui vabalt kättesaadava tehnoloogia alusel toodetavad tooted. Protsessitehnoloogiate puhul tähendab see tingimus, et oskusteave on kasulik selles mõttes, et sellelt võib lepingu sõlmimise kuupäeval põhjendatult oodata litsentsisaaja konkurentsipositsiooni märkimisväärset parandamist, näiteks tema tootmiskulude vähendamise teel.

(c) „Määratletud“ tähendab, et on võimalik kontrollida, kas litsentsitav oskusteave vastab salajasuse ja olulisuse kriteeriumidele. See tingimus on täidetud, kui litsentsitavat oskusteavet on kirjeldatud digitaalsel kujul või paberkandjal. Kuid mõnikord ei pruugi see olla mõistlikkuse piires võimalik. Litsentsitav oskusteave võib koosneda litsentsiandja töötajate praktilistest teadmistest. Näiteks võib litsentsiandja töötajail olla salajasi ja olulisi teadmisi teatava tootmisprotsessi kohta, mis antakse litsentsisaajale edasi viimase töötajate väljaõpetamise teel. Sellistel juhtudel piisab, kui kirjeldada lepingus oskusteabe üldist olemust ning esitada nimekiri töötajatest, kes hakkavad seda litsentsisaajale edastama või on seda teinud.

([44]) Vt nt jaotist 2.4.

([45]) Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 (asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT L 1, 4.1.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/1/oj)) artikli 3 lõike 2 kohaselt ei tohi siseriikliku konkurentsiõigusega keelata kokkuleppeid, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust, kuid mis ei ole artikli 101 kohaselt keelatud.

3.2.1.1. *TTBERi artikli 2 lõike 3 kohaldamine*

(59) Litsentsisaaja poolt toodete ostmisega seonduvad tehnosiirde kokkulepete sätted on TTBERiga hõlmatud vaid juhul ja sel määral, mil kõnealused sätted on otseselt seotud lepinguliste toodete tootmise või müügiga. Nii ei kohaldata TTBERi tehnosiirde kokkulepete nende osade suhtes, mis seonduvad sisendi või seadmetega, mida kasutatakse muul eesmärgil kui lepinguliste toodete tootmine. Näiteks kui piima müüakse koos juustutoomistehnoloogia litsentsiga, on TTBERiga hõlmatud vaid litsentsitud tehnoloogiaga juustu tootmiseks kasutatav piim. Muu intellektuaalomandi, näiteks kaubamärkide ja autoriõiguse, välja arvatud tarkvara autoriõiguse (tarkvara autoriõiguse kohta vt käesolevate suuniste punktid (57) ja (86)), litsentsimisega seonduvad tehnosiirde kokkulepete sätted on TTBERiga hõlmatud vaid juhul ja sel määral, mil need on otseselt seotud lepinguliste toodete tootmise või müügiga. See tingimus tagab, et muud liiki intellektuaalomandi õigusi käsitlevad sätted kuuluvad grupierandi alla niivõrd, kuivõrd need muud intellektuaalomandi õigused aitavad litsentsisaajal litsentsitavaid tehnoloogiaõigusi paremini kasutada. Näiteks kui litsentsiandja lubab litsentsisaajal kasutada litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavatel toodetel oma kaubamärki, võib kõnealune kaubamärgi litsents võimaldada litsentsisaajal litsentsitavat tehnoloogiat paremini kasutada, kui tarbijatel tekib otsene seos toote ja omaduste vahel, mille litsentsitavad tehnoloogiaõigused sellele annavad. Litsentsisaaja kohustus kasutada litsentsiandja kaubamärki võib aidata kaasa tehnoloogia levikule, võimaldades litsentsiandjal näidata end aluseks oleva tehnoloogia allikana. TTBER hõlmab tehnosiirde kokkuleppeid kõnealusel juhul isegi siis, kui poolte põhiliseks huviks on eelkõige kaubamärgi, mitte tehnoloogia kasutamine ([46]).

3.2.1.2. *TTBERi kohaldamisalast väljajäävate intellektuaalomandi õiguste litsentsimine*

(60) Komisjon ei laienda TTBERis ja käesolevates suunistes sätestatud põhimõtteid kaubamärkide litsentsimisele (välja arvatud käesolevate suuniste punktis (59) kirjeldatud olukorras). Kaubamärkide litsentsimine toimub sageli kaupade ja teenuste turustamise ja edasimüügi kontekstis ning sarnaneb üldjuhul rohkem turustuslepingute kui tehnoloogia litsentsimisega. Kui kaubamärkide litsentsimine on otseses seoses kaupade ja teenuste kasutamise, müügi või edasimüügiga ega ole lepingu peamiseks sisuks, kuulub litsentsimisleping komisjoni määruse (EL) 720/2022 ([47]) (edaspidi „vertikaalsete kokkulepete grupierandi määrus“) kohaldamisalasse.

(61) TTBERis ei käsitleta muude autoriõiguste litsentsimist peale tarkvara omade (välja arvatud käesolevate suuniste punktis (59) kirjeldatud olukorras). Komisjon kohaldab lepinguliste toodete tootmiseks autoriõiguste litsentsimise ELi toimimise lepingu artikli 101 kohasel hindamisel üldjuhul siiski TTBERis ja käesolevates suunistes sätestatud põhimõtteid ([48]). Seevastu ei laienda komisjon TTBERi ja käesolevate suuniste põhimõtteid autoriõiguste litsentsimisele kaubanduslepingutes. Kõnealused lepingud hõlmavad tavaliselt brändi, väljamõeldud tegelase või avaliku elu tegelase litsentsimist õiguste omaniku poolt selle märgi või tegelasega toodete tootmiseks ja müügiks. Sellised lepingud sarnanevad sageli pigem turustuslepingutega kui tehnosiirde kokkulepetega ([49]).

([46]) Näiteks võiks TTBER hõlmata komisjoni 23. märtsi 1990. aasta otsuses 90/186/EMÜ (EMÜ asutamislepingu artikli 85 kohase menetluse kohta) (IV/32.736 - *Moosehead/Whitbread*) (EÜT L 100, 20.4.1990, lk 32, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/1990/186/oj) hinnatud tehnosiirde kokkulepet, vt täpsemalt kõnealuse otsuse punkt 16.

([47]) Komisjoni 10. mai 2022. aasta määrus (EL) 720/2022, Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes (ELT L 134, 11.5.2022, lk 4, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/720/oj).

([48]) Hinnates, kas rakendada TTBERis ja käesolevates suunistes sätestatud põhimõtteid, võtab komisjon arvesse õigusliku ja majandusliku tausta eripärasid. Artikli 101 rakendamise kohta autoriõiguste litsentside suhtes vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 4. oktoober 2011, Football Association Premier League jt, C-403/08, ECLI:EU:C:2011:631, punktid 137–146, ja 9. detsember 2020, Groupe Canal + *vs.* komisjon, C-132/19 P, ECLI:EU:C:2020:1007.

([49]) Vt nt komisjoni 25. märtsi 2019. aasta otsus, juhtum AT.40436 – *sporditarbed*; 9. juuli 2019. aasta otsus, juhtum AT.40432 – *tegelaskujudel põhinev kaup*; ja 30. jaanuari 2020. aasta otsus, juhtum AT. 40433 – *filmidel põhinev kaup*.

3.2.1.3. *Teatavat tüüpi andmete litsentsimine*

TTBERi ja suuniste põhimõtete kohaldamine

(62) TTBER ei hõlma andmete litsentsimist, välja arvatud juhul, kui litsentsitavad andmed kuuluvad TTBERi artikli 1 lõike 1 punkti i mõiste „oskusteave“ alla (vt käesolevate suuniste punkt (58)) või mõne TTBERi artikli 1 lõike 1 punktis b loetletud tehnoloogiaõiguse alla, või kui andmete litsentsimine toimub tehnosiirde kokkuleppega ja vastab TTBERi artikli 2 lõike 3 tingimustele ([50]).

(63) Üldjuhul kohaldab komisjon siiski TTBERi ja käesolevate suuniste põhimõtteid, kui ta hindab ELi toimimise lepingu artikli 101 alusel kahe ettevõtja vahelisi andmete litsentsilepinguid, mille eesmärk on lepinguliste toodete tootmine, kui litsentsitud andmed on seotud autoriõiguse või direktiivis 96/9/EÜ määratletud tegija õigustega kaitstud andmebaasiga.

(64) Selliste andmebaaside kaupade või teenuste tootmiseks litsentsimise lepingute hindamine ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaselt on aluseks sarnastele kaalutlustele seoses TTBERiga hõlmatud tehnoloogiaõiguste litsentsimisega. Autoriõiguse või andmebaasi tegija õigusega kaitstud andmebaaside loomine võib nõuda märkimisväärseid investeeringuid ja nende litsentsimine on tavaliselt konkurentsi soodustav. See edendab innovatsiooni, võimaldades andmebaaside loojatel teenida tulu, mis katab vähemalt osa nende teadus- ja arendustegevuse kuludest. See aitab kaasa ka intellektuaalomandiõigustega kaitstud andmete levitamisele, mis võib suurendada järgneva etapi innovatsiooni ja luua väärtust, vähendades litsentsisaajate tootmiskulusid või võimaldades neil toota uusi või täiustatud tooteid ([51]).

(65) Sarnaselt tehnosiirde kokkulepetega võivad ka konkurentsipiirangud litsentsilepingutes, mis on seotud autoriõiguse või andmebaasi tegija õigustega kaitstud andmebaasidega, tekitada turul konkurentsivastast mõju ([52]), eriti juhtudel, kus ühel poolel on turuvõim. Selliste piirangute hindamisel kohaldab komisjon üldjuhul TTBERi ja käesolevate suuniste põhimõtteid. Kuid andmete litsentsimine on kiiresti arenev tegevus ja ei saa välistada, et teatavad sellistes litsentsides sisalduvad konkurentsipiirangud ei ole käesolevate suunistega hõlmatud või et need avaldavad konkurentsile või tarbijatele mõju, mis erineb oluliselt käesolevates suunistes kirjeldatust. Sellistel juhtudel hindab komisjon piiranguid ELi toimimise lepingu artikli 101 alusel, kohaldades üldpõhimõtteid (vt käesolevate suuniste jaotis 2) iga juhtumi asjaolude suhtes.

(66) Kui andmete litsentsilepingud käsitlevad andmeid, mis ei ole kaitstud andmebaaside tegija õigustega ega andmebaaside autoriõigusega, hindab komisjon iga juhtumi asjaolude põhjal, kas TTBERi ja käesolevate suuniste põhimõtete kohaldamine on asjakohane. Kaupade või teenuste tootmise eesmärgil sõlmitud andmete litsentsilepingud võivad hõlmata eri liiki andmeid. Andmete omaduste erinevuse, asjakohase õigusraamistiku või andmete kogumise või loomise viisi tõttu ei pruugi TTBERis ja käesolevates suunistes sätestatud põhimõtted (sealhulgas käesoleva jaotise järgnevates lõikudes sätestatud põhimõtted) olla kõigil juhtudel sobivad selliste kokkulepete hindamiseks.

([50]) See kehtib juhul, kui andmete litsentsimine toimub tehnosiirde kokkuleppe raames; on otseselt seotud lepinguliste toodete tootmise või müügiga ning kvalifitseerub intellektuaalomandi õiguste või oskusteabe litsentsimiseks või loovutamiseks litsentsisaajale. Komisjon leiab, et viimane nõue on täidetud, kui litsentsitavad andmed on kaitstud autoriõiguse või andmebaasi tegija õigustega, nagu on määratletud direktiivis 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta.

([51]) Konkurentsi soodustav mõju järgneva etapi turule, kus litsentsiomanik tegutseb, on seotud litsentsi eesmärgiga, nimelt lepinguliste toodete tootmisega. Litsentsitud andmebaase võivad litsentsisaajad kasutada ka muudel eesmärkidel, sealhulgas konkurentsivastasel viisil, et kahjustada tarbijaid (näiteks teatud tarbijate (rühmade) ärakasutamisega). Käesolevas jaotises esitatud juhised piirduvad litsentsilepingutega, mille eesmärk on lepinguliste toodete tootmine.

([52]) Juhised turgude määratlemise kohta võib leida joonealuses märkuses 26 viidatud turu määratlemise teatises.

Tundliku äriteabe vahetamine

(67) Konkurentidevaheline tundliku äriteabe vahetamine, olenemata sellest, kas vahetamine toimub otseselt või kaudselt kolmanda isiku kaudu, võib rikkuda ELi toimimise lepingu artiklit 101 ([53]).

(68) Tegija õiguste või autoriõigusega kaitstud andmebaaside litsentsimisel võib tundliku äriteabe vahetamine aset leida, kui i) litsentsi ese ise, st tegija õigustega või autoriõigusega kaitstud andmebaas, sisaldab tundlikku äriteavet, ja/või ii) andmete litsentsimise lepingu rakendamiseks vahetavad pooled teavet, mis ei kuulu andmebaasi koosseisu, kuid on äritegevuse seisukohalt tundlik.

(69) Konkurentidevaheliste andmete litsentsimise lepingute raames toimuvat tundliku äriteabe vahetamist hinnates kohaldab komisjon üldjuhul horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste 6. peatükis sätestatud põhimõtteid teabe vahetamise kohta. Kui andmebaasi litsentsimine ise ei kuulu ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelu alla, kuna sellel on konkurentsile neutraalne või positiivne mõju, ei kuulu ka selle kokkuleppega kaasnev teabevahetus kõnealuse keelu alla. See kehtib juhul, kui tundliku äriteabe vahetus on objektiivselt vajalik andmete litsentsimise lepingu rakendamiseks ja on selle eesmärkidega proportsionaalne.

(70) Lisaks sellele ei ole andmebaaside litsentsimise kontekstis toimuva tundliku äriteabe vahetamise eesmärk enamasti konkurentsi piiramine, mistõttu on vaja hinnata, kas vahetamisel on piirav mõju ([54]). Selle hindamiseks on olulised vahetatava teabe iseloom, vahetamise iseärasused ja turu omadused, samuti meetmed, mida pooled on rakendanud konkurentsiõiguse rikkumise riski minimeerimiseks ([55]).

(71) Kui konkurendid kasutavad andmete litsentsimise lepinguid tundliku äriteabe vahetamise vahendina eesmärgiga piirata konkurentsi, ei kohalda komisjon käesolevate suuniste põhimõtteid lepingu hindamisel ELi toimimise lepingu artikli 101 alusel.

Muude liidu õigusaktidega kehtestatud kohustused

(72) Käesolevates suunistes antud juhised ei piira Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmääruse) ([56]) ega muude teabevahetuse suhtes kohaldatavate liidu õigusaktide kohaldamist.

(73) Kui tegija õigustega või autoriõigusega kaitstud andmebaaside litsentsimine on kohustuslik liidu õigusaktidega kehtestatud andmete jagamise kohustuse tõttu, võtab komisjon kõnealust kohustust TTBERi põhimõtete ja käesolevate suuniste litsentsilepingu puhul kohaldamisel arvesse. Kui ettevõtjad säilitavad otsustusõiguse asjaomaste õigusaktide rakendamise viisi üle, rakendatakse ELi toimimise lepingu artiklit 101.

3.2.2. **Siirde mõiste**

(74) Mõiste „siire“ tähendab, et tehnoloogia peab liikuma ühelt ettevõtjalt teisele. Sellised siirded toimuvad tavaliselt litsentsimisena, mille puhul litsentsiandja annab litsentsitasu eest litsentsisaajale õiguse kasutada oma tehnoloogiaõigusi.

([53]) Vt horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste 6. peatükk; vt ka kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. juuli 2024, Banco BPN *vs.* BIC Português jt, C-298/22, ECLI:EU:C:2024:638, punkt 51 jj.

([54]) Vt horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste jaotis 6.2.7.

([55]) Vt horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste jaotis 6.2.4.4.

([56]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj).

(75) Vastavalt TTBERi artikli 1 lõike 1 punktile c loetakse tehnosiirde kokkuleppeks ka õiguste loovutamine, mille puhul osa tehnoloogiaõiguste kasutamisega seonduvast riskist jääb õiguste loovutaja kanda. Nii on see eelkõige juhul, kui loovutamise eest makstav summa sõltub käibest, mille uus omanik on saanud loovutatud tehnoloogiat kasutades toodetud toodete müügist, selliselt toodetud toodete kogusest või loovutatud tehnoloogiat kasutades teostatud toimingute arvust.

(76) Tehnoloogiaõiguste siirdena võib käsitleda ka kokkulepet, mille raames litsentsiandja kohustub mitte kasutama oma tehnoloogiaõigusi litsentsisaaja vastu. Puhta patendilitsentsi sisuks ongi õigus tegutseda patendi ainuõiguse raames. Sellest tuleneb, et TTBERi kohaldamisalasse kuuluvad ka nn nõudmiste esitamisest loobumise kokkulepped, mille kohaselt litsentsiandja lubab litsentsisaajal patendi raames toota ([57]).

3.2.3. **Kahe poole vahelised lepingud**

(77) TTBERi artikli 1 lõike 1 punkti c kohaselt kehtib grupierand ainult kahe ettevõtja vaheliste tehnosiirde kokkulepete korral. Rohkem kui kahe ettevõtja vahelised tehnosiirde kokkulepped ei kuulu TTBERi kohaldamisalasse ([58]).

(78) Kahe ettevõtja vahel sõlmitud leping kuulub TTBERi kohaldamisalasse isegi juhul, kui lepingus on sätestatud tingimused rohkem kui ühe kaubanduse tasandi suhtes. Näiteks kehtib TTBER tehnosiirde kokkuleppe suhtes, mis on seotud mitte ainult tootmis-, vaid ka turustamisetapiga ja milles on kindlaks määratud kohustused, mida litsentsisaaja litsentsi alusel toodetud toodete edasimüüjatele peab panema või võib panna ([59]).

(79) Tehnoloogiapuulide loomise ja neist litsentsimise kokkulepped on üldiselt mitmepoolsed kokkulepped, mistõttu neid TTBERis ei käsitleta ([60]). Tehnoloogiapuuli mõiste hõlmab lepinguid, millega kaks või enam poolt lepivad kokku oma tehnoloogiate ühendamises ja litsentsivad neid paketina. Tehnoloogiapuuli mõiste hõlmab ka lepinguid, millega kaks või enam ettevõtjat lepivad kokku litsentsi andmises kolmandale isikule ning volitavad teda tehnoloogiate paketti litsentsima.

(80) Rohkem kui kahe ettevõtja vahel sõlmitud litsentsilepingud tekitavad sageli samu probleeme kui samalaadsed kahe ettevõtja vahel sõlmitud lepingud. Hinnates konkreetseid rohkem kui kahe ettevõtja vahel sõlmitud litsentsilepinguid, mis on oma olemuselt sarnased grupierandi alla kuuluvatega, kohaldab komisjon analoogia järgi TTBERis sätestatud põhimõtteid. Tehnoloogiapuule ja neist litsentsimist käsitletakse aga täpsemalt käesolevate suuniste jaotises 4.4.

3.2.4. **Lepinguliste toodete tootmise lepingud**

(81) TTBERi artikli 1 lõike 1 punktist c tuleneb, et tehnosiirde kokkulepped peavad määruse kohaldamisalasse kuulumiseks olema sõlmitud lepinguliste, st litsentsitavaid tehnoloogiaõigusi sisaldavate või neid kasutades toodetud toodete tootmiseks. Litsents peab lubama litsentsisaajal ja/või tema alltöövõtja(te)l kasutada litsentsitavat tehnoloogiat kaupade või teenuste tootmise eesmärgil (vt ka TTBERi põhjendus 7).

([57]) Kui leiab aset käesolevas jaotises kirjeldatud tehnoloogiaõiguste siire, hõlmavad käesolevates suunistes kasutatavad mõisted „litsentsimine“ ja „litsentsitud“ ka nõudmiste esitamisest loobumise kokkuleppeid.

([58]) Nõukogu 2. märtsi 1965. aasta määruse nr 19/65/EMÜ (asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes) (EÜT 36, 6.3.1965, lk 533, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1965/19/oj) kohaselt ei ole komisjonil õigust kohaldada grupierandit rohkem kui kahe ettevõtja vahel sõlmitud tehnosiirde kokkulepete suhtes.

([59]) Vt TTBERi põhjendus 6 ja käesolevate suuniste jaotis 3.2.6.

([60]) Vt täpsemalt punkt (268).

(82) Kui kokkuleppe eesmärgiks ei ole lepinguliste toodete tootmine, vaid näiteks ainult konkureeriva tehnoloogia väljatöötamise või turustamise takistamine, ei kuulu litsentsileping TTBERi kohaldamisalasse ning käesolevad suunised ei pruugi sobida kokkuleppe hindamiseks. Üldisemalt: kui pooled hoiduvad litsentsitud tehnoloogiaõiguste kasutamisest, ei suurenda see tõhusust ning grupierandil kaob mõte.

(83) Litsentsitud tehnoloogiaõiguste kasutamine ei pea tingimata toimuma varade ühendamise kaudu. Kasutamine leiab aset ka juhul, kui litsents annab saajale tööstusdisainivabaduse, mis võimaldab tal kasutada oma tehnoloogiat ilma ohuta, et litsentsiandja võiks esitada rikkumissüüdistusi. Konkurentidevahelise litsentsimise puhul võib asjaolu, et pooled litsentsitavat tehnoloogiat ei kasuta, olla märgiks, et leping on varjatud kartellikokkulepe. Seepärast uurib komisjon kasutamisest hoidumise juhtumeid väga hoolikalt.

(84) TTBERi kohaldatakse tehnosiirde kokkulepete suhtes, mille eesmärk on lepinguliste toodete tootmine litsentsisaaja ja/või tema alltöövõtja(te) poolt. Seetõttu ei kohaldata TTBERi tehnosiirde kokkulepete (nende osade) suhtes, millega lubatakse edasilitsentsimist. Siiski kohaldab komisjon TTBERis ja käesolevates suunistes sätestatud põhimõtteid analoogia järgi ka litsentsiandja ja litsentsisaaja vaheliste „ülemlitsentsilepingute“ (st lepingute, millega litsentsiandja lubab litsentsisaajal tehnoloogiat edasi litsentsida) suhtes. Litsentsisaaja ja alamlitsentsisaajate vahelised lepingud lepinguliste toodete tootmiseks kuuluvad TTBERi kohaldamisalasse.

(85) Mõiste „lepingulised tooted“ hõlmab litsentsitavate tehnoloogiaõigustega toodetavaid kaupu ja teenuseid. See kehtib nii juhul, kui litsentsitavat tehnoloogiat kasutatakse tootmisprotsessis, kui ka juhul, kui see tehnoloogia sisaldub tootes. Käesolevates suunistes hõlmab termin „litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavad tooted“ mõlemat olukorda. TTBER kehtib kõikide juhtude puhul, mil tehnoloogiaõigusi litsentsitakse kaupade ja teenuste tootmiseks. TTBERi ja käesolevate suuniste raamistik põhineb eeldusel, et litsentsitavate tehnoloogiaõiguste ja lepingulise toote vahel on otsene side. Sellise sideme puudumise korral, st kui lepingu eesmärk ei ole võimaldada lepingulise toote tootmist, ei pruugi TTBERi ja käesolevate suuniste analüütiline raamistik kasutatav olla.

(86) Tarkvara autoriõiguste litsentsimist tarkvara edasimüügiks või muul viisil levitamiseks, nii füüsiliste kui digitaalsete kanalite kaudu ([61]), ei loeta tootmiseks TTBERi tähenduses ja seega ei ole see hõlmatud TTBERi ega käesolevate suunistega. Selline litsentsimine on analoogia põhjal hõlmatud hoopis vertikaalsete kokkulepete grupierandi määrusega ja vertikaalsete suunistega ([62]). TTBER ja käesolevad suunised ei hõlma näiteks tarkvara autoriõiguse litsentsimist, mille raames antakse litsentsisaajale tarkvara digitaalne või füüsiline koopia tarkvara pakkumiseks lõppkasutajatele. Samuti ei hõlma need ei tarkvara autoriõiguse litsentsimist ega tarkvara levitamist nn *clickwrap*-litsentside abil, mis kujutavad endast lõppkasutajale tarkvara installimise või veebist allalaadimise ajal esitatavat tingimuste kogumit, mis loetakse kasutaja poolt aktsepteerituks, kui ta enne jätkamist klõpsab nupule „Nõustun“ või samaväärsele nupule, ega tarkvara autoriõiguse litsentsimist ega tarkvara levitamist allalaadimisega võrgus ega voogedastuse teel.

(87) Kui litsentsisaaja lisab litsentsitud tarkvara lepingulisele tootele, ei ole tegu üksnes edasimüümise, vaid ka produtseerimisega. Näiteks TTBER ja käesolevad suunised hõlmavad tarkvara autoriõiguse litsentsimist juhul, kui litsentsisaajal on õigus tarkvara kasutada, lisades selle seadmesse, millega tarkvara suhtleb. Samamoodi loetakse tootmise eesmärgil litsentsimiseks seda, kui litsentsitud tarkvara kasutatakse litsentsisaaja tööstusprotsessides sisendina või kui litsentsisaaja lisab tarkvarale olulist väärtust selle muutmise või edasiarendamise kaudu.

([61]) Vt nt komisjoni 20. jaanuari 2021. aasta otsus, juhtum AT.40413 – *Focus Home*.
([62]) Viidatud joonealuses märkuses 20.

(88) TTBER hõlmab alltöövõttu, mille puhul litsentsiandja litsentsib tehnoloogiaõigused litsentsisaajale, kes kohustub tootma teatavaid tooteid selle alusel ainult litsentsiandjale. Alltöövõtt võib sisaldada seadmete tarnimist litsentsiandja poolt lepingu sisuks olevate kaupade ja teenuste tootmiseks. Et viimati nimetatud alltöövõtu tüüp kuuluks tehnosiirde kokkuleppe osana TTBERi kohaldamisalasse, peavad tarnitavad seadmed olema otseselt seotud lepinguliste toodete tootmisega. Alltöövõttu käsitletakse ka komisjoni teatises alltöövõtulepingute kohta ([63]). Vastavalt kõnealusele teatisele, mis kehtib ka praegu, jäävad alltöövõtulepingud, milles alltöövõtja kohustub tootma teatud tooteid ainult peatöövõtjale, väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisala. Ka alltöövõtulepingud, milles peatöövõtja määrab alltöövõtu väärtusahelas kindlaks lepingulise vahetoote alltöövõtjate vahelise siirdehinna, ei kuulu tavaliselt artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, tingimusel, et lepingulisi tooteid toodetakse üksnes peatöövõtjale. Kuid muud alltöövõtjale pandud piirangud, nagu keeld tegelda oma teadus- ja arendustegevusega või seda kasutada, võivad jääda artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ([64]).

(89) TTBER kehtib ka lepingute kohta, mille puhul litsentsisaaja peab enne kommertskasutuseks valmis toote või protsessi saamist tegelema teadus- ja arendustööga, seda tingimusel, et lepingu sisuks on määratletud lepingulise toote (st litsentsitud tehnoloogiaõiguste abil toodetud toote) tootmine. Kui litsentsiandja on akadeemiline asutus, uurimisinstituut või VKE, mis ükski ei tegele tootmistegevusega, võib toote tehnosiirde kokkuleppes määratleda üldisemalt.

(90) TTBERis ega käesolevates suunistes ei käsitleta lepinguid, millega tehnoloogiaõigusi litsentsitakse selleks, et võimaldada litsentsisaajal tegelda täiendava teadus- ja arendustööga mitmesugustes valdkondades, sealhulgas sellisest teadus- ja arendustööst sündiva toote edasiarendamisega. Kui nimetatud tingimused on täidetud, kuuluvad sellised lepingud komisjoni määruse (EL) 2023/1066 ([65]) (edaspidi „teadus- ja arendustegevuse grupierandi määrus“) kohaldamisalasse ning neid hinnatakse teadus- ja arendustegevuse lepingute horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste asjakohase peatüki raames, mis käsitleb teadus- ja arendustegevuse alaseid lepinguid ([66]). Näiteks ei käsitle TTBER ega käesolevad suunised ka teadus- ja arendustöö alast alltöövõttu, mille puhul litsentsisaaja kohustub tegelema teadus- ja arendustööga litsentsitava tehnoloogia valdkonnas ning tagastama litsentsiandjale täiustatud tehnoloogiapaketi ([67]). Ka täiendava uurimistegevuse käigus kasutatava tehnoloogilise uurimise vahendi litsentsimine on ELi toimimise lepingu artikli 101 kohase hindamise seisukohast pigem sarnane teadus- ja arendustegevuse lepingutega. Selliste lepingute hindamisel kohaldab komisjon üldjuhul teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruses ja horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste teadus- ja arendustegevuse lepinguid käsitlevas peatükis sätestatud põhimõtteid.

3.2.5. **Kestus**

(91) Grupierand kehtib niikaua, kuni litsentsitava tehnoloogia õigused ei ole kehtivust kaotanud, aegunud või kehtetuks kuulutatud. Oskusteabe puhul kehtib grupierand niikaua, kuni litsentsitav oskusteave püsib salajasena, ja kehtivus lõpeb, kui oskusteave ei ole enam salajane, välja arvatud juhul, kui oskusteave saab üldteatavaks litsentsisaaja tegevuse tagajärjel. Sel juhul kehtib grupierand lepingu kestuse lõpuni (vt TTBERi artikli 2 lõige 2).

([63]) Komisjoni 18. detsembri 1978. aasta teatis tema hinnangu andmise kohta teatavatele alltöövõtulepingutele vastavalt EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõikele 1 (EÜT C 1, 3.1.1979, lk 2).

([64]) Vt alltöövõtulepinguid käsitleva komisjoni teatise (millele viidatakse joonealuses märkuses 63) punkt 3.

([65]) Komisjoni 1. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1066 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki teadus- ja arenduskokkulepete suhtes (ELT L 143, 2.6.2023, lk 9, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1066/oj). Vt ka käesolevate suuniste jaotis 3.2.6.1.

([66]) Vt horisontaalkoostöö kokkulepete suunised, punkt 51 jj.

([67]) Viimane näide kuulub siiski joonealuses märkuses 65 viidatud teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruse kohaldamisalasse, vt ka käesolevate suuniste jaotis 3.2.6.1.

(92) Grupierand kehtib iga lepinguga hõlmatud litsentsitava tehnoloogiaõiguse suhtes ning lakkab kehtimast päeval, mil tehnoloogiaõigus TTBERi tähenduses lõpeb, kehtetuks tunnistatakse või üldkättesaadavaks muutub.

3.2.6. **Suhe muude grupierandi määrustega**

(93) TTBERis on käsitletud kahe ettevõtja vahelisi lepinguid, mis on seotud tehnoloogiaõiguste litsentsimisega lepinguliste toodete tootmise eesmärgil. Tehnoloogiaõigused võivad olla aga ka muud liiki lepingute osaks. Lisaks müüakse litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid hiljem turul. Seetõttu on vajalik käsitleda seost TTBERi ja komisjoni määruse (EL) 2023/1067 ([68]) (edaspidi „spetsialiseerumise grupierandi määrus“), teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruse ([69]) ning vertikaalsete kokkulepete grupierandi määruse ([70]) vahel.

3.2.6.1. *Grupierandi määrused spetsialiseerumis- ning teadus- ja arendustöökokkulepete kohta*

(94) Vastavalt TTBERi artiklile 9 ei kohaldata TTBERi litsentsimise suhtes spetsialiseerumiskokkulepete raames, mida käsitletakse spetsialiseerumise grupierandi määruses, ega teadus- ja arenduskokkulepete litsentsimise suhtes, mida käsitletakse teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruses.

(95) Vastavalt spetsialiseerumise grupierandi määruse artikli 1 lõikele 1 hõlmab kõnealune määrus spetsialiseerumiskokkuleppeid, millega üks või mitu poolt lepivad kokku teatavate toodete tootmise lõpetamises ja nende teiselt poolelt ostmises, ning ühistootmise kokkuleppeid, millega kaks või enam poolt lepivad kokku teatavate toodete ühiselt tootmises. Määrus laieneb intellektuaalomandi õiguste määramise või kasutamise kohta käivatele sätetele, tingimusel et need ei ole lepingu peamiseks sisuks, kuid on sellega otseselt seotud ning vajalikud selle rakendamiseks.

(96) Kui ettevõtjad asutavad ühise tootmisettevõtte ning annavad ühisettevõttele tootmise eesmärgil tehnoloogialitsentsi, ei kuulu selline litsentsimine TTBERi, vaid spetsialiseerumise grupierandi määruse kohaldamisalasse. Kui ühisettevõte aga hakkab tegelema tehnoloogia litsentsimisega kolmandatele isikutele, ei seostu see ühisettevõtte tootmistegevusega ega kuulu seepärast spetsialiseerumise grupierandi määruse kohaldamisalasse. Sellised litsentsilepingud, mis ühendavad poolte tehnoloogiad, kujutavad endast tehnoloogiapuule, mida käsitletakse käesolevate suuniste jaotises 4.4.

(97) Teadus- ja arendustegevuse grupierandi määrus hõlmab kahe või enama ettevõtja vahelisi lepinguid ühise või tasustatava teadus- ja arendustegevuse ning selle tulemuste ühise kasutamise kohta. Kõnealuse määruse artikli 1 lõike 1 punkti 10 kohaselt toimub teadus- ja arendustegevus ning selle tulemuste kasutamine ühiselt, kui sellega seotud töö teostajaks on ühisrühm, -organisatsioon või -ettevõtja, töö usaldatakse ühiselt kolmandale isikule või jaotatakse poolte vahel vastavalt spetsialiseerumisele teadus- ja arendustegevuse või spetsialiseerumisele rakendamise raames (mis hõlmab tootmist ja turustamist, sealhulgas litsentsimist).

(98) Sellest järeldub, et teadus- ja arendustegevuse grupierandi määrus hõlmab litsentsimist poolte vahel ja pooltelt ühisettevõttele teadus- ja arenduskokkuleppe raames ning selline litsentsimine ei kuulu TTBERi kohaldamisalasse. Selliste lepingute raames saavad pooled määrata kindlaks ka ühise või tasustatud teadus- ja arendustegevuse tulemuste kolmandatele isikutele litsentsimise tingimused. Kuid kuna litsentsi saanud kolmandad isikud ei osale teadus- ja arendustegevuse lepingus, ei kuulu kolmandate isikutega sõlmitud üksikud litsentsilepingud teadus- ja arendustegevuse grupierandi määruse kohaldamisalasse. Need litsentsilepingud võivad kuuluda TTBERis sätestatud grupierandi alla, kui TTBERi tingimused on täidetud.

([68]) Komisjoni 1. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1067 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavate spetsialiseerumiskokkulepete liikide suhtes (ELT L 143, 2.6.2023, lk 20, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1067/oj).

([69]) Viidatud joonealuses märkuses 65.

([70]) Viidatud joonealuses märkuses 47.

3.2.6.2. *Vertikaalsete kokkulepete grupierandi määrus*

(99) Vertikaalsete kokkulepete grupierandi määrus ([71]) hõlmab tootmis- või turustusahela eri tasanditel tegutseva kahe või enama ettevõtja vahelisi lepinguid, mis käsitlevad tingimusi, mille alusel pooled võivad teatud kaupu või teenuseid osta, müüa või edasi müüa. Seega hõlmab see tarne- ja turustuslepinguid.

(100) Arvestades, et TTBERis on käsitletud vaid kahe poole vahelisi lepinguid ja et litsentsisaaja, müües litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid, on vertikaalsete kokkulepete grupierandi määruse tähenduses tarnija, on kõnealused kaks grupierandi määrust tihedalt seotud. Litsentsiandja ja litsentsisaaja vahelised tehnosiirde kokkulepped kuuluvad TTBERi kohaldamisalasse, samas kui litsentsisaaja ja lepinguliste toodete ostjate vahelised lepingud kuuluvad vertikaalsete kokkulepete grupierandi määruse kohaldamisalasse.

(101) TTBER võimaldab erandit ka litsentsiandja ja litsentsisaaja vahelistele lepingutele, mis panevad litsentsisaajale kohustusi selle kohta, kuidas ta peab litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid müüma. Eelkõige võib litsentsiandja kohustada litsentsisaajat looma teatavat liiki turustussüsteemi, näiteks ainuturustust või valikulist turustust. Kuid selliste kohustuste rakendamiseks sõlmitavad turustuslepingud kuuluvad ainult vertikaalsete kokkulepete grupierandi määruse kohaldamisalasse. Näiteks võib litsentsiandja kohustada litsentsisaajat looma lepinguliste toodete müügiks ainuturustusel põhineva süsteemi. Kuid vertikaalsete kokkulepete grupierandi määruse tingimustele vastamiseks peab litsentsisaaja põhimõtteliselt tagama, et tema turustajatele jääb vabadus müüa passiivselt litsentsisaaja määratud muude ainuturustajate territooriumidele ([72]).

(102) Lisaks peavad turustajad vertikaalsete kokkulepete grupierandi määruse kohaselt olema põhimõtteliselt vabad müüma nii aktiivselt kui passiivselt territooriumidele, mis on kaetud muude tarnijate, st muude litsentsitavate tehnoloogiaõiguste alusel oma tooteid tootvate litsentsisaajate turustussüsteemidega. Seda seepärast, et vertikaalsete kokkulepete grupierandi määruse tähenduses on iga litsentsisaaja eraldi tarnija. Siiski võivad kõnealuses määruses sisalduva tarnija turustussüsteemi aktiivse müügi piirangu grupierandi aluseks olevad põhjused kehtida ka juhul, kui erinevad litsentsisaajad müüvad litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid litsentsiandjale kuuluva ühise tootemargi all. Kui litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid müüakse ühise tootemargi identiteedi all, võivad litsentsisaajate turustussüsteemide vaheliste piirangute kohaldamiseks olla samad tulemuslikkusega seotud põhjused kui üheainsa vertikaalse turustussüsteemi siseste piirangute puhul. Kui vertikaalsete kokkulepete grupierandi määruse tingimused on täidetud, siis tõenäoliselt ei nõua komisjon analoogia põhjal selliste juhtumite korral piirangute kõrvaldamist. Et ühise tootemargi identiteet saaks eksisteerida, tuleb tooteid müüa ja turustada ühise tootemargi all, mis suudab edastada tarbijale kvaliteedialast ja muud vajalikku teavet. Ei piisa, kui toode kannab lisaks litsentsisaajate tootemargile litsentsiandja tootemarki, mis määratleb seda litsentsitava tehnoloogia allikana.

3.3. ***TTBERi turuosa künnised***

(103) TTBERi pakutav õiguslik grupierandi kaitse sõltub turuosa künnistest, mis piiravad grupierandi kohaldamisala lepingutega, mille puhul võib üldiselt eeldada, et need täidavad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 tingimusi. Asjaolu, et tehnosiirde kokkulepe jääb grupierandi kaitse kohaldamisalast välja, kuna poolte turuosad ületavad künniseid, ei loo eeldust, et leping jääb artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse või et leping ei täida artikli 101 lõike 3 tingimusi. Sellised kokkulepped vajavad artikli 101 kohast individuaalset hindamist.

([71]) Viidatud joonealuses märkuses 47.

([72]) Vt vertikaalsete kokkulepete grupierandi määruse artikli 4 punktid b, c ja d.

3.3.1. **Turuosa künnise**

(104) Turuosa künnis, mida tuleb rakendada TTBERi kohase grupierandi kaitse rakendamiseks, sõltub sellest, kas lepingu pooled on konkurendid või mittekonkurendid.

(105) Turuosa künniseid kohaldatakse nii litsentsitud tehnoloogiaõiguste asjaomas(t)e tur(g)u(de) kui ka lepinguliste toodete asjaomas(t)e tur(g)u(de) puhul. Kui kohaldatavat turuosa ületatakse ühel või mitmel toote- või tehnoloogiaturul, siis sellel (nendel) asjaomas(t)el tur(g)u(de)l grupierand lepingu suhtes ei kehti. Näiteks kui tehnosiirde kokkulepe käsitleb kahte eraldi tooteturgu, võib juhtuda, et grupierand kehtib ühel turul, kuid mitte teisel.

(106) TTBERi artikli 3 lõike 1 kohaselt kohaldatakse TTBERi artikliga 2 ettenähtud grupierandi kaitset konkurentidevaheliste tehnosiirde kokkulepete suhtes tingimusel, et poolte ühine turuosa ei ületa 20 % ühestki asjaomasest turust. TTBERi artikli 3 lõikes 1 sätestatud turuosa künnist kohaldatakse siis, kui pooled on tootetur(g)u(de)l tegelikud või potentsiaalsed konkurendid, tehnoloogiaturul tegelikud konkurendid või mõlemad (erinevus konkurentide ja mittekonkurentide vahel, vt käesolevate suuniste jaotis 2.2.5).

(107) Turuosa künnise või konkurentidevaheliste kokkulepete raskekujuliste konkurentsipiirangute nimekirja kohaldamiseks tehnoloogiaturu potentsiaalset konkurentsi arvesse ei võeta. Väljaspool TTBERis sätestatud grupierandi kaitse raame võetakse tehnoloogiaturu potentsiaalset konkurentsi arvesse.

(108) Kui tehnosiirde kokkuleppe sõlminud ettevõtjad ei ole konkurendid, kohaldatakse TTBERi artikli 3 lõikes 2 sätestatud turuosa. Seega kehtib grupierand siis, kui ühegi poole turuosa ei ületa mõjutatud asjaomastel tehnoloogia- ega tooteturgudel 30 %.

(109) Kui pooltest saavad TTBERi artikli 3 lõike 1 tähenduses konkurendid hilisemal ajahetkel, näiteks kui litsentsisaaja oli asjaomasel lepinguliste toodete müügi turul esindatud juba enne litsentsimist ning litsentsiandjast saab seejärel sama asjaomase turu tegelik või võimalik tarnija, kohaldatakse alates ajahetkest, mil neist said konkurendid, turuosa 20 % künnist. Sel juhul kehtib aga lepingu kogu kehtivusajal edasi mittekonkurentidevaheliste lepingute suhtes kohaldatav raskekujuliste piirangute nimekiri, kui lepingut pärast olulises osas ei täiendata (vt TTBERi artikli 4 lõige 3 ja käesolevate suuniste punkt (51)).

3.3.2. **Turuosade arvutamine tehnoloogiaturgudel TTBERi kohaselt**

(110) TTBERi artikli 8 punktis d määratakse meetod, mida tuleb TTBERi kohaldamisel kasutada turuosa arvutamiseks asjaomastel tehnoloogiaturgudel. Selle meetodi kohaselt arvutatakse asjaomasel tehnoloogiaturul litsentsiandjana tegutseva poole turuosa selle poole tehnoloogiaõiguste kasutamise alusel asjaomasel turul (st tooteturul ja geograafilisel turul), kus lepinguga hõlmatud tooteid müüakse. Eelkõige arvutatakse kõnealuse poole ja tema litsentsisaajate selle poole tehnoloogiaõigusi sisaldavate toodete ühendatud müügiandmed osana kõigist konkureerivate toodete müügiandmetest, sõltumata sellest, kas need konkureerivad tooted on toodetud litsentsitava tehnoloogia abil. Seda meetodit kohaldatakse nii litsentsiandja kui litsentsisaaja turuosa arvutamiseks juhtudel, kus litsentsisaaja asjaomasel tehnoloogiaturul ise litsentsiandjana tegutseb.

(111) See lähenemisviis, kus poole turuosa asjaomasel tehnoloogiaturul arvutatakse tema „jalajäljena“ toodete tasandil, on valitud nende praktiliste raskuste tõttu, mis on seotud tehnoloogiaturgudel turuosa arvutamisega litsentsitasude alusel (vt punkt (40)). Litsentsitasude kohta on raske saada usaldusväärseid andmeid, ning lisaks võivad tegelikud litsentsitasud tõsiselt alahinnata ka tehnoloogia positsiooni turul, kui litsentsitasud vähenevad vastastikuse litsentsimise või seotud toodete tarnimise tulemusena. Kui turuosa tehnoloogiaturul arvutatakse kõnealuse tehnoloogia abil toodetud toodete põhjal, see oht kaob. Selline „jalajälg“ toote tasandil peegeldab tehnoloogia turuosa üldiselt hästi.

(112) TTBERi artiklist 3 ja artikli 8 punktist d järeldub, et kui litsentsitud tehnoloogia ei ole eelnenud kalendriaastal tekitanud lepinguliste toodete müüki, näiteks seetõttu, et tehnoloogia on uus ja seda kasutavad tooted ei ole veel turule toodud, loetakse TTBERi kohaldamisel, et tehnoloogia turuosa on kõnealuse kalendriaasta jooksul null.

(113) Ideaaljuhul tuleks jalajälje arvutamisel tooteturult välja jätta tooted, mis on toodetud ettevõtjasiseste väljalitsentsimata tehnoloogiate abil, kuna need ettevõtjasisesed tehnoloogiad piiravad litsentsitud tehnoloogiat vaid kaudselt. Kuna aga litsentsiandjal ja litsentsisaajatel võib praktikas olla raske teada, kas muud sama tooteturu tooted on toodetud litsentsitud või ettevõtjasisese tehnoloogia abil, põhineb tehnoloogia turuosa arvutamine TTBERi kohaldamisel litsentsitud tehnoloogia abil toodetud toodete osakaalul kõigist sellel tooteturul müüdud toodetest. Selline lähenemisviis võib eeldatavasti vähendada arvutatud turuosa, kuna hõlmab ka ettevõtjasiseste tehnoloogiatega toodetud tooteid, kuid annab siiski üldiselt hea ülevaate litsentsitud tehnoloogia turupositsioonist. Esiteks võtab see arvesse võimalikku konkurentsi ettevõtjatelt, kes toodavad omaenda tehnoloogia abil ja kes tõenäoliselt hakkavad litsentsima, kui litsentsiandja tehnoloogia tarnetingimused halvenevad võrreldes muude tehnoloogiatega (näiteks litsentsiandja nõutavate litsentsitasude väike, kuid püsiv tõus). Teiseks, isegi kui on ebatõenäoline, et muud tehnoloogia omanikud hakkaksid litsentse andma, ei pruugi litsentsiandjal olla tehnoloogiaturul turuvõimu, isegi kui tal on suur osa litsentsituludest. Kui järgneva etapi tooteturg on konkurentsivõimeline, võib konkurents sellel tasandil litsentsiandjat tõhusalt piirata. Litsentsitasude suurenemine eelneval turul mõjutab litsentsisaaja kulusid, mis vähendab tema konkurentsivõimet ja võib seega põhjustada müügi vähenemist. Tehnoloogia turuosa tooteturul kajastab samuti seda aspekti ja on seega tavaliselt hea näitaja litsentsiandja turuvõimu kohta tehnoloogiaturul.

(114) Litsentsitud tehnoloogia turupositsiooni hindamiseks tuleb arvesse võtta ka tehnoloogiaturu geograafilist ulatust. See võib mõnikord erineda asjaomase järgneva etapi tooteturu geograafilisest ulatusest. TTBERi kohaldamisel määrab/määravad tooteturg (-turud) ära ka asjaomase tehnoloogiaturu geograafilise ulatuse. TTBERi kohase grupierandi kaitse kohaldamisalast väljaspool võib siiski olla asjakohane vaadata ka potentsiaalselt suuremat geograafilist ala, kus konkureerivate tehnoloogiate litsentsiandja ja litsentsisaajad tegutsevad, kus konkurentsitingimused on piisavalt sarnased ja mida saab naaberaladest eristada viimati nimetatute märgatavalt erinevate konkurentsitingimuste tõttu.

(115) Kui poole turuosa ületab lepingu kehtivuse ajal asjaomase 20 % või 30 % künnise, kohaldatakse grupierandi kaitset kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul pärast aastat, mil künnis ületati (vt TTBERi artikli 8 punkt e).

Turuosade arvutamine tooteturgudel TTBERi kohaselt

(116) Litsentsisaaja turuosa asjaomasel turul, kus lepingulisi tooteid müüakse, arvutatakse tema litsentsiandja tehnoloogiat sisaldavate toodete ja konkureerivate toodete müügi alusel, st litsentsisaaja kogu müügi alusel asjaomasel turul. Kui litsentsiandja on ka toodete tarnija asjaomasel turul, tuleb samuti arvesse võtta litsentsiandja müüki kõnealusel tooteturul. Litsentsisaaja või litsentsiandja turuosa arvutamisel asjaomasel tooteturul (-turgudel) ei võeta arvesse muude litsentsisaajate müüke.

(117) Turuosad tuleb arvutada eelnenud aasta müügiväärtuse andmete alusel, kui sellised andmed on kättesaadavad. Sellised andmed annavad tavaliselt täpsema ülevaate tehnoloogia tugevusest kui mahuandmed. Kuid kui väärtusepõhiseid andmeid ei ole saada, võib kasutada muud usaldusväärset turuteavet, kaasa arvatud müügimahu andmed. Üldjuhul tuleb turuosade arvutamisel kasutada eelneva kalendriaasta müügiandmeid. Kui eelneva kalendriaasta müügiandmed ei kajasta poolte positsiooni asjaomas(t)el tur(g)u(de)l, arvutatakse turuosad poolte kolme eelneva kalendriaasta turuosade keskmisena (vt TTBERi artikli 8 punkt b) ([73]).

([73]) Vt ka horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste punkt 95.

(118) Käesolevate suuniste jaotises 3.3 esitatud põhimõtteid saab illustreerida järgmiste näidetega:

Näited mittekonkurentidevahelise litsentsimise kohta

Näide 1

Biotehnoloogiliste toodete ja tehnikate väljatöötamisele spetsialiseerunud firma A on töötanud välja uue toote Xeran. Ta ei tegele Xerani tootmisega, tal ei ole selleks ei tootmis- ega turustusvõimalusi. Firma B on üks nendest firmadest, kes toodab konkureerivaid tooteid vabalt kättesaadavate ja litsentsivabade tehnoloogiate alusel. Aastal 1 müüs B vabalt kättesaadavate tehnoloogiate alusel toodetud tooteid 25 miljoni euro väärtuses. Aastal 2 andis firma A firmale B Xerani tootmise litsentsi. Sel aastal müüs B vabalt kättesaadavate tehnoloogiate alusel toodetud tooteid 15 miljoni euro väärtuses ning Xerani 15 miljoni euro väärtuses. Aastal 3 ning järgnevatel aastatel tootis B ainult Xerani ning müüs seda aastas 40 miljoni euro väärtuses. Aastal 2 annab firma A litsentsi ka firmale C. C ei tegutsenud varem sellel tooteturul. C toodab ja müüb ainult Xerani – 10 miljoni euro väärtuses aastal 2, aastal 3 ja edaspidi 15 miljoni euro väärtuses. Kogu Xerani ja selle asendajate turu, kus tegutsevad firmad B ja C, väärtus on 200 miljonit eurot aastas.

Aastal 2, mil litsentsilepingud sõlmitakse, oli firma A osa tehnoloogiaturul 0 %, sest TTBERi rakendamiseks tuli tema turuosa arvutada Xerani eelnenud aasta kogumüügi alusel. Aastal 3 oli firma A osa tehnoloogiaturul 12,5 %, mis kajastas firmade B ja C eelnenud aastal 2 toodetud Xerani väärtust. Aastal 4 ja edaspidi oli firma A osa tehnoloogiaturul 27,5 %, mis kajastas firmade B ja C eelnenud aastal toodetud Xerani väärtust.

Aastal 2 oli firma B osa tooteturul 12,5 %, mis kajastas tema 25 miljoni euro suurust müüki aastal 1. Aastal 3 oli firma B turuosa 15 %, sest aastal 2 kasvas tema müük 30 miljoni euroni. Aastal 4 ja edaspidi oli firma B turuosa 20 %, sest ta läbimüük oli 40 miljonit eurot aastas. Firma C osa tooteturul aastatel 1 ja 2 oli 0 %, aastal 3 oli see 5 % ning seejärel 7,5 %.

Kuna firmade A ja B ning firmade A ja C vahelised litsentsilepingud on sõlmitud mittekonkurentide vahel ning firmade A, B ja C üksikud turuosad olid kõigil aastatel alla 30 %, kuulub iga leping TTBERis sätestatud grupierandi kaitse alla.

Näide 2

Olukord on sama, mis näites 1, kuid firmad B ja C tegutsevad erinevatel geograafilistel turgudel. On kindlaks tehtud, et Xerani ja selle asendajate turu koguväärtus kummalgi geograafilisel turul on 100 miljonit eurot aastas.

Sellisel juhul tuleb firma A turuosa asjaomastel tehnoloogiaturgudel arvutada kahe eraldi geograafilise tooteturu toodete müügiandmete põhjal. Turul, kus firma B tegutseb, sõltub firma A turuosa sellest, kuidas B Xerani müüb. Et käesolevas näites võetakse kogu turu väärtuseks 100 miljonit eurot, st pool näite 1 turu suurusest, on aastal 2 firma A turuosa 0 %, aastal 3 on see 15 % ja edaspidi 40 %. Firma B turuosa aastal 2 on 25 %, aastal 3 on see 30 % ja edaspidi 40 %. Aastatel 2 ja 3 ei ületa ei firma A ega B turuosa 30 % künnist. Alates aastast 4 künnis siiski ületatakse ning see tähendab, et pärast aastat 7 ei saa firmade A ja B vaheline litsentsileping TTBERi artikli 8 punkti e kohaselt enam grupierandi kaitse alla kuuluda, vaid seda tuleb hinnata üksikjuhtumina.

Turul, kus firma C tegutseb, sõltub firma A turuosa sellest, kuidas C Xerani müüb. Firma C eelnenud aasta müügi alusel on aastal 2 firma A osa tehnoloogiaturul 0 %, aastal 3 on see 10 % ja edaspidi 15 %. Firma C osa tooteturul on sama: aastal 2 – 0 %, aastal 3 – 10 % ja edaspidi 15 %. Seega jääb firmade A ja C vaheline litsentsileping kogu perioodi kestel grupierandi kaitse alla.

Näited konkurentidevahelise litsentsimise kohta

Näide 3

Firma A ja B tegutsevad teatava keemiatoote samal asjaomasel toote- ja geograafilisel turul. Neil kummalgi on erineva selle toote tootmiseks kasutatava tehnoloogia patent. Aastal 1 sõlmivad firmad A ja B litsentsilepingud, mis lubavad neil kasutada vastastikku teineteise tehnoloogiaid. Aastal 1 kasutavad firmad A ja B tootmiseks ainult oma tehnoloogiat, ning firma A müüb oma toodet 15 miljoni euro väärtuses ja firma B müüb oma toodet 20 miljoni euro väärtuses. Alates aastast 2 kasutavad mõlemad lisaks oma tehnoloogiale ka teise poole oma. Alates sellest aastast müüb firma A 10 miljoni euro väärtuses oma tehnoloogial põhinevat toodet ja 10 miljoni euro väärtuses firma B tehnoloogial põhinevat toodet. Alates aastast 2 müüb firma B 15 miljoni euro väärtuses oma tehnoloogial põhinevat toodet ja 10 miljoni euro väärtuses firma A tehnoloogial põhinevat toodet. Kogu toodete ja selle asendajate turu väärtus on 100 miljonit eurot aastas.

Et hinnata litsentsilepingut TTBERi kohaselt, tuleb arvutada firmade A ja B osad nii tehnoloogia- kui ka tooteturul. Firma A osa tehnoloogiaturul sõltub eelnenud aastal müüdud toote kogusest, mille firmad A ja B on tootnud firma A tehnoloogiat kasutades. Aastal 2 on firma A osa tehnoloogiaturul seega 15 %, mis kajastab tema oma tootmist ja müüki 15 miljoni euro ulatuses aastal 1. Alates aastast 3 on firma A osa tehnoloogiaturul 20 %, mis kajastab firma A tehnoloogial põhineva toote tootmist ja müüki firmade A ja B poolt 20 miljoni euro ulatuses (kumbki 10 miljonit eurot). Samamoodi on aastal 2 firma B osa tehnoloogiaturul 20 % ning seejärel 25 %.

Firmade A ja B turuosad tooteturul olenevad nende toodete müügist eelnenud aastal, sõltumata kasutatud tehnoloogiast. Aastal 2 on firma A osa tooteturul 15 % ning seejärel 20 %. Aastal 2 on firma B osa tooteturul 20 % ning seejärel 25 %.

Et leping on sõlmitud konkurentide vahel, peab nende summaarne turuosa nii tehnoloogia- kui ka tooteturul jääma TTBERi grupierandi kaitse alla kuulumiseks allapoole 20 % turuosa künnist. On selge, et kõnealusel juhul asi nii ei ole. Poolte summaarne turuosa tehnoloogia- ja tooteturul aastal 2 on 35 % ning seejärel 45 %. Seetõttu tuleb kõnealust konkurentidevahelist lepingut hinnata üksikjuhtumina.

3.4. *Raskekujulised piirangud vastavalt TTBERile*

3.4.1. **Üldpõhimõtted**

(119) TTBERi artikkel 4 sisaldab raskekujuliste piirangute nimekirja. Need on tõsised konkurentsipiirangud, mis peaksid enamikul juhtudel olema keelatud kahju tõttu, mida nad tarbijatele tekitavad. Erandjuhtudel võivad raskekujulised piirangud jääda väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisala, kui need on objektiivselt vajalikud tehnosiirde kokkuleppe sõlmimiseks ([74]) või ohutuse või tervishoiuga seotud põhjustel kõnealuse toote ohtliku olemuse tõttu. Sellise erandi artikli 101 lõike 1 kohaldamisest võib teha vaid poolte väliste objektiivsete tegurite, mitte aga subjektiivsete seisukohtade ja poolte omaduste alusel. Küsimus ei ole selles, kas pooled oma konkreetses olukorras ei oleks nõustunud vähem piirava lepingu sõlmimisega, vaid kas samalaadses olukorras olevad ettevõtjad ei oleks sõlminud vähem piirava lepingu, arvestades lepingu olemust ja turutingimusi.

(120) TTBERi artikli 4 lõigetest 1 ja 2 tuleneb, et kui tehnosiirde kokkulepe sisaldab raskekujulist konkurentsipiirangut, jääb leping tervikuna väljapoole grupierandi kohaldamisala. Lisaks arvab komisjon, et üksikjuhtumite hindamise kontekstis ei ole tõenäoline, et raskekujulised konkurentsipiirangud täidaksid ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 tingimused.

([74]) Vt komisjoni suunised EÜ asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta, punkt 18, suunistele on viidatud joonelauses märkuses 9.

(121) TTBERi artiklis 4 tehakse vahet lepingutel konkurentide ja mittekonkurentide vahel.

3.4.2. **Konkurentidevahelised lepingud**

(122) TTBERi artikli 4 lõikes 1 loetletakse konkurentidevaheliste tehnosiirde kokkulepetega seotud raskekujulised konkurentsipiirangud. Artikli 4 lõige 1 sätestab, et grupierandit ei kohaldata kokkulepete suhtes, mille eesmärk on otseselt või kaudselt, üksikult või poolte kontrolli all olevate muude teguritega kombineeritult mis tahes alljärgnevast loetelust:

(a) piirata osaleva ettevõtja võimalusi määrata hindu toodete müümisel kolmandatele isikutele;

(b) piirata tootmismahtu, välja arvatud lepinguliste toodete tootmismahtu, mis on litsentsisaajale kehtestatud mittevastastikuse kokkuleppega või mis on kehtestatud ainult ühele litsentsisaajale vastastikuse kokkuleppega;

(c) jagada turge või kliente, välja arvatud

i) litsentsiandja ja/või litsentsisaaja kohustus mittevastastikuse kokkuleppe alusel mitte kasutada litsentsitud tehnoloogiaõigusi tootmisel ainuõiguslikul territooriumil, mis on reserveeritud teisele lepinguosalisele, ja/või mitte müüa, aktiivselt ja/või passiivselt, ainuõiguslikul territooriumil või ainuõiguslikule kliendirühmale, mis on reserveeritud teisele kokkuleppeosalisele;

ii) mittevastastikuse kokkuleppe alusel litsentsisaaja aktiivse müügi piiramine ainuõiguslikul territooriumil või ainuõiguslikule kliendirühmale, mille litsentsiandja on määranud teisele litsentsisaajale, tingimusel et viimane ei olnud selle litsentsi andmise ajal litsentsiandja suhtes konkureeriv ettevõtja;

iii) litsentsisaaja kohustus toota lepingulisi tooteid ainult oma tarbeks, tingimusel et litsentsisaajal ei keelata aktiivselt ega passiivselt müüa lepingulisi tooteid kasutamiseks oma toodete varuosadena;

iv) mittevastastikuse kokkuleppe alusel litsentsisaaja kohustus toota lepingulisi tooteid ainult teatavale konkreetsele kliendile, kui litsents anti eesmärgiga luua kõnealusele kliendile alternatiivne tarneallikas;

(d) piirata litsentsisaaja võimalust kasutada oma tehnoloogiaõigusi või mis tahes kokkuleppeosalise võimalust tegelda uurimis- ja arendustegevusega, välja arvatud juhul, kui kõnealune piirang on hädavajalik selleks, et hoida ära litsentsitava oskusteabe avalikustamine kolmandatele osapooltele.

Konkurentidevaheliste vastastikuste ja mittevastastikuste kokkulepete eristamine

(123) Teatavate raskekujulise piirangute puhul tehakse TTBERis vahet vastastikustel ja mittevastastikustel kokkulepetel. Raskekujuliste konkurentsipiirangute nimekiri on konkurentidevaheliste vastastikuste kokkulepete puhul rangem kui mittevastastikuste kokkulepete puhul. Vastastikused kokkulepped on vastastikuse litsentsimise lepingud, mille puhul litsentsitavad tehnoloogiad konkureerivad või neid saab kasutada konkureerivate toodete tootmiseks. Mittevastastikune kokkulepe on leping, millega üks pool annab teisele litsentsi oma tehnoloogiaõigustele või, vastastikuse litsentsimise puhul, litsentsitavad tehnoloogiaõigused ei konkureeri ning neid ei saa kasutada konkureerivate toodete tootmiseks. Kokkulepe ei ole TTBERi mõistes veel vastastikune, kui ta sisaldab tagasiloovutamise kohustust või kui litsentsisaaja litsentsib litsentsitava tehnoloogia omapoolsed täiustused tagasi. Kui mittevastastikune kokkulepe muutub seejärel vastastikuseks tänu teise litsentsilepingu sõlmimisele samade poolte vahel, võivad nad esimest litsentsilepingut täiendada, et vältida raskekujulise konkurentsipiiranguga lepingut. Selliste juhtumite hindamisel võtab komisjon arvesse esimese lepingu sõlmimisest teise lepingu sõlmimiseni kulunud aega.

Konkurentidevahelised hinnapiirangud

(124) TTBERi artikli 4 lõike 1 punktis a sisalduv raskekujuline konkurentsipiirang on seotud konkurentidevaheliste lepingutega, mille eesmärgiks on kolmandatele isikutele müüdavate, sealhulgas litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate kaupade hindade kinnitamine. Konkurentidevahelised hinnakokkulepped on oma eesmärgilt konkurentsi piiravad. Hinnakokkulepe võib olla otsene kokkulepe täpse hinna kohta või hinnakirja kohta koos teatavate maksimaalselt lubatavate allahindlustega. Ei ole oluline, kas lepingus käsitletakse kindlaksmääratud, minimaalseid, maksimaalseid või soovitatavaid hindu. Hinnakokkuleppeid saab rakendada ka kaudselt, kohaldades tingimusi, mis peavad pärssima huvi kokkulepitud hinnatasemest hälbida, näiteks nähes ette, et litsentsitasu määr tõuseb, kui toodete hindu langetatakse allapoole teatavat taset. Samal ajal litsentsisaaja kohustus maksta teatavat minimaalset litsentsitasu ei tähenda hinnakokkulepet.

(125) Kui litsentsitasud arvutatakse üksiktoodete müügi alusel, mõjutab litsentsitasu suurus otseselt toote marginaalkulu ning seega ka toote hinda ([75]). Konkurendid võivad seetõttu kasutada järgneva etapi turgudel hindade kooskõlastamiseks ja/või tõstmiseks vastastikust litsentsimist koos vastastikku makstavate litsentsitasudega ([76]). Komisjon kohtleb vastastikust litsentsimist koos vastastikuse litsentsitasude maksmisega hinnakokkuleppena vaid juhul, kui lepingus on sätestatud litsentsitasu maksmine vaatamata sellele, kas tehnoloogiat tegelikult kasutatakse, või kui lepingul ei ole mingit konkurentsi soodustavat sihti ning see ei ole seega heauskne litsentsileping.

(126) TTBERi artikli 4 lõike 1 punktis a sätestatud raskekujuline konkurentsipiirang hõlmab ka lepinguid, mille puhul litsentsitasusid arvutatakse kõikide toodete müügi alusel, sõltumata sellest, kas nende tootmisel kasutatakse litsentsitavat tehnoloogiat. Sellised lepingud hõlmavad samuti TTBERi artikli 4 lõike 1 punktis d viidatud raskekujulist piirangut, millega piiratakse litsentsisaaja võimalust kasutada oma tehnoloogiaõigusi (vt käesolevate suuniste punkt (141)). Üldiselt sellised lepingud piiravad konkurentsi, sest nad suurendavad litsentsisaaja jaoks tema oma konkureerivate tehnoloogiaõiguste kasutamise kulusid ning piiravad enne lepingut eksisteerinud konkurentsi ([77]). See kehtib nii vastastikuste kui ka mittevastastikuste lepingute kohta.

(127) Leping, mille kohaselt litsentsitasusid arvutatakse kõikide toodete müügi alusel, võib erandlikult siiski täita artikli 101 lõike 3 tingimused üksikjuhtumil, kui objektiivsete tegurite alusel võib järeldada, et piirang on konkurentsi soodustava litsentsimise toimumiseks hädavajalik. Nii võib olla juhul, kui piirangu puudumisel oleks litsentsisaaja tasutavat litsentsitasu võimatu või liiga raske arvutada ja jälgida, näiteks seetõttu, et litsentsiandja tehnoloogia ei jäta lõpptootele mingit nähtavat jälge ning alternatiivsed jälgimismeetodid puuduvad.

Konkurentidevahelised tootmismahu piirangud

(128) TTBERi artikli 4 lõike 1 punktis b sätestatud raskekujuline konkurentsipiirang on seotud poolte vastastikuste tootmismahu piirangutega. Tootmismahu piiranguga määratakse kindlaks, kui palju pool võib toota ja müüa. Artikli 4 lõike 1 punkti b ei kohaldata litsentsisaaja tootmismahu piiramise suhtes mittevastastikuse lepingu puhul ega ühe litsentsisaaja tootmismahu piiramise suhtes vastastikuse lepingu puhul tingimusel, et tootmismahu piirangut kohaldatakse ainult litsentsitava tehnoloogia abil toodetavate toodete suhtes. Seega määratleb artikli 4 lõike 1 punkt b raskekujuliste piirangutena poolte vastastikused tootmismahu piirangud ning litsentsiandja kohta kehtivad tema oma tehnoloogial põhineva tootmismahu piirangud. Kui konkurendid lepivad kokku vastastikustes tootmismahu piirangutes, on lepingu eesmärgiks ja tõenäoliseks tulemuseks turule jõudva tootmismahu vähendamine. Sama kehtib lepingute kohta, mis vähendavad poolte huvi tootmismahtu laiendada, näiteks kohaldades ühiku kohta vastastikku makstavaid litsentsitasusid, mis tootmismahu suurenedes suurenevad, või kohustades kumbagi poolt teatava tootmismahu ületamisel leppetrahve maksma.

([75]) Vt selle kohta suunised EÜ asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta, punkt 98, millele on viidatud joonelauses märkuses 9.

([76]) Sama kehtib ka juhul, kui üks pool annab teisele poolele litsentsi ja nõustub ostma litsentsisaajalt füüsilist sisendit. Ostuhind võib täita sama funktsiooni kui litsentsitasu.

([77]) Vt selle kohta kohtuotsus Euroopa Kohus, 25. veebruar 1986, Windsurfing International, C-193/83, ECLI:EU:C:1986:75, punkt 67.

(129) Mittevastastikuste kogusepiirangute leebem kohtlemine põhineb kaalutlusel, et ühepoolne piirang ei põhjusta tingimata turule jõudva toodangu mahu vähenemist, samal ajal kui oht, et leping ei ole heauskne litsentsileping, on mittevastastikuse piirangu puhul samuti väiksem. Kui litsentsisaaja on ühepoolse piiranguga nõus, võib leping tõenäoliselt viia üksteist täiendavate tehnoloogiate tõelise integratsioonini või tõhusust suurendava integratsioonini litsentsiandja parema tehnoloogia ja litsentsisaaja tootmisvahendite vahel. Samamoodi võib vastastikuses lepingus vaid ühe litsentsisaaja tootmismahu piiramine tõenäoliselt peegeldada ühe poole litsentsitava tehnoloogia suuremat väärtust ning võib nii edendada konkurentsi soodustavat litsentsimist.

Turu ja klientide jagamine konkurentide vahel

(130) TTBERi artikli 4 lõike 1 punktis c sätestatud raskekujuline konkurentsipiirang on seotud turgude ja klientide jagamisega. Selliste lepingute eesmärk, millega konkurendid jagavad turge ja kliente, on piirata konkurentsi. Kokkulepe, milles konkurendid nõustuvad vastastikuse lepinguga mitte tootma teatavatel territooriumidel või mitte müüma aktiivselt, passiivselt või mõlemal viisil, teisele poolele reserveeritud teatavatele territooriumidele või teatavatele klientidele, kujutab endast raskekujulist konkurentsipiirangut. Seetõttu loetakse turu jagamiseks näiteks vastastikune ainuõiguslik litsentsimine konkurentide vahel.

(131) TTBERi artikli 4 lõike 1 punkt c kehtib sõltumata sellest, kas litsentsisaajale jääb vabadus kasutada oma tehnoloogiaõigusi. Kui litsentsisaaja on end varustanud litsentsiandja tehnoloogia kasutamiseks konkreetse toote tootmiseks, võib olla kulukas pidada muud tehnoloogiat kasutavat eraldi tootmisliini piirangute alla mittekuuluvate klientide teenindamiseks. Pealegi võib litsentsisaajal, arvestades piirangute konkurentsivastast potentsiaali, olla vähe huvi toota oma tehnoloogia alusel. Samuti on sellised piirangud konkurentsi soodustava litsentsimise jaoks harva vältimatud.

(132) TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c alapunkti i kohaselt ei ole raskekujuline konkurentsipiirang see, kui litsentsiandja annab mittevastastikuse lepinguga ainuõigusliku litsentsi litsentsitava tehnoloogia alusel konkreetsel territooriumil tootmiseks ning nõustub seega ise mitte tootma seal lepingulisi tooteid ega tarnima neid sellelt territooriumilt. Sellised ainuõiguslikud litsentsid kuuluvad grupierandi alla, sõltumata territoriaalsest kohaldamisalast. Kui litsents on ülemaailmne, tähendab ainuõigus seda, et litsentsiandja hoidub turule tulemast või sinna jäämast. Grupierandit kohaldatakse ka siis, kui mittevastastikuse kokkuleppega ei lubata litsentsisaajal toota litsentsiandjale reserveeritud ainuõiguslikul territooriumil. Selliste lepingute otstarve võib olla tekitada litsentsiandjas, litsentsisaajas või mõlemas huvi investeerida litsentsitavasse tehnoloogiasse ning seda arendada. Seega ei ole lepingu eesmärk tingimata turgude jagamine.

(133) TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c alapunkti i kohaselt ning samal põhjusel kuuluvad grupierandi kohaldamisalasse ka mittevastastikused lepingud, millega pooled lepivad kokku mitte müüa aktiivselt või passiivselt teisele poolele reserveeritud ainuõiguslikule territooriumile või ainuõiguslikule kliendirühmale ([78]). Aktiivne ja passiivne müük on määratletud TTBERi artiklis 1 ([79]). Litsentsiandjale või litsentsisaajale kehtestatud piirangud aktiivselt ja/või passiivselt müüa teise poole territooriumile või kliendirühmale kuuluvad grupierandi alla vaid siis, kui kõnealune territoorium või kliendirühm on eksklusiivselt reserveeritud kõnealusele teisele poolele. Kuid teatavatel asjaoludel võivad lepingud, mis sisaldavad nimetatud liiki müügipiiranguid, üksikjuhul täita ELi toimimise lepingu artikli 101

([78]) Teatavatel tingimustel võivad litsentsiandja või litsentsisaaja lõppkasutajale suunatud passiivse müügi piirangud olla tühised Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. veebruari 2018. aasta määruse (EL) 2018/302 (mis käsitleb siseturul toimuvat põhjendamatut asukohapõhist tõkestust ja muul viisil diskrimineerimist kliendi kodakondsuse, elukoha või asukoha alusel ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 2006/2004 ja (EL) 2017/2394 ning direktiivi 2009/22/EÜ) (ELT L 60I, 2.3.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/302/oj) (geoblokeeringu määrus)) artikli 6 lõike 2 kohaselt.

([79]) Täpsemate juhiste kohta seoses mõistetega „aktiivne“ ja „passiivne“ müük, vt vertikaalsete suuniste punktid 211–215.

lõike 3 tingimused ka siis, kui ainuõigust jagatakse ajutiselt, näiteks juhul, kui see on vajalik ajutise puuduse leevendamiseks selle litsentsiandja või litsentsisaaja tootmises, kellele territoorium või kliendirühm on eksklusiivselt reserveeritud. Sellistel juhtudel on litsentsiandja või litsentsisaaja tõenäoliselt ikka veel piisavalt kaitstud aktiivse ja passiivse müügi või mõlema eest, et tal oleks stiimul oma tehnoloogia litsentsida või investeerida litsentsitud tehnoloogiat kasutavasse tootmise. Seega sellised konkurentsipiirangud edendaks konkurentsi toetavat tehnoloogia levikut ning sellise tehnoloogia integreerimist litsentsisaaja tootmisvahenditesse.

(134) Ühtlasi ei ole raskekujuline konkurentsipiirang ka see, kui litsentsiandja nimetab litsentsisaaja konkreetsel territooriumil oma ainsaks litsentsisaajaks, mis tähendab, et kolmandad isikud ei saa kõnealusel territooriumil litsentsi litsentsiandja tehnoloogia alusel tootmiseks. Selliste ainulitsentside puhul kehtib grupierand sõltumata sellest, kas leping on vastastikune, tingimusel et see ei mõjuta poolte võimet oma tehnoloogiaõigusi vastavatel territooriumidel täielikult kasutada.

(135) TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c alapunkti ii kohaselt jäetakse raskekujuliste konkurentsipiirangute nimekirjast välja ja paigutatakse seega grupierandi alla kuni turuosa künnise saavutamiseni olukorrad, mille puhul mittevastastikuse lepinguga piiratakse litsentsisaaja õigust müüa lepingulisi tooteid aktiivselt litsentsiandja poolt teisele litsentsisaajale määratud territooriumil või kliendirühmale. Kuid selle eeltingimus on, et kaitstav litsentsisaaja ei olnud enne lepingu sõlmimist litsentsiandja konkurent. Sellises olukorras ei ole selliste piirangute tõlgendamine raskekujuliste konkurentsipiirangutena põhjendatud. Kui litsentsiandja võimaldab litsentsisaajale, keda enne lepingu sõlmimist turul ei olnud, kaitset nende litsentsisaajate aktiivse müügi eest, kes on litsentsiandja konkurendid ning olid seetõttu juba turul kanda kinnitanud, ajendavad sellised piirangud tõenäoliselt litsentsisaajat litsentsitavat tehnoloogiat tõhusamalt kasutama. Teisest küljest, kui litsentsisaajad lepiksid omavahel kokku mitte müüa aktiivselt või passiivselt teatavatel territooriumidel või teatavatele kliendirühmadele, oleks tegu litsentsisaajatevahelise kartellikokkuleppega. Tingimusel, et selline kokkulepe ei hõlma mingit tehnosiiret, jääks see ühtlasi TTBERi kohaldamisalast välja.

(136) TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c alapunktis iii on veel üks artikli 4 lõike 1 punkti c kohase raskekujulise konkurentsipiirangu erand, nimelt oma tarbeks kasutamise piirangud, st nõuded, mille kohaselt litsentsisaaja võib toota litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid ainult oma tarbeks. Kui lepinguline toode on mingi teise toote koostisosa, võib litsentsisaajale olla pandud kohustus toota seda koostisosa kasutamiseks ainult oma toodetes ning mitte müüa seda muudele tootjatele. Litsentsisaaja peab siiski tohtima müüa koostisosi oma toodete varuosadena ning seega varustada kolmandaid isikuid, et need saaks teostada tema toodete müügijärgset teenindust. Oma tarbeks kasutuse piirangud võivad olla vajalikud, et kannustada tehnoloogia levikut, eriti konkurentide vahel, ning need kuuluvad grupierandi alla. Selliseid piiranguid käsitletakse ka käesolevate suuniste jaotises 4.2.5.

(137) Ja lõpuks välistatakse TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c alapunktiga iv raskekujuliste konkurentsipiirangute nimekirjast mittevastastikuse lepinguga kehtestatud litsentsisaaja kohustus toota lepingulisi tooteid ainult konkreetsele kliendile eesmärgiga luua talle alternatiivne tarneallikas. Seega on artikli 4 lõike 1 punkti c alapunkti iv kohaldamise tingimuseks, et litsents piirduks alternatiivse tarneallika loomisega konkreetsele kliendile. Tingimuseks ei ole siiski ainult ühe sellise litsentsi andmine. Artikli 4 lõike 1 punkti c alapunkt iv hõlmab ka olukordi, kus rohkem kui üks ettevõtja on saanud litsentsi sama kliendi varustamiseks. Artikli 4 lõike 1 punkti c alapunkti iv kohaldatakse sõltumatult litsentsilepingu kestusest. Nii hõlmab see erand näiteks ühekordset litsentsi konkreetse kliendi projekti nõuete täitmiseks. Kui litsents on antud vaid ühe kliendi varustamiseks, on selliste lepingute turujaotamispotentsiaal piiratud. Eelkõige ei saa sellistes tingimustes eeldada, et litsentsisaaja loobuks lepingu tõttu oma tehnoloogia kasutamisest.

(138) Konkurentidevahelistes lepingutes sisalduvad kasutusala piirangud, mis piiravad litsentsi ühe või mitme tooteturu, tehnilise kasutusala või tööstussektoriga ([80]), ei ole raskekujulised piirangud. Sellised piirangud kuuluvad grupierandi alla kuni 20 % turuosa künnise saavutamiseni, sõltumata sellest, kas leping on vastastikune. Selliste piirangute eesmärgiks ei peeta turgude ega klientide jaotamist. Kuid grupierandi kohaldamise tingimus on, et kasutusala piirangud ei väljuks litsentsitavate tehnoloogiate raamest. Näiteks kui ka litsentsisaajatel on piiranguid tehnilistes valdkondades, milles nad saavad oma tehnoloogiaõigusi kasutada, on leping võrdväärne turgude jagamisega.

(139) Grupierand kehtib sõltumata sellest, kas kasutusala piirang on sümmeetriline või asümmeetriline. Asümmeetriline kasutusala piirang vastastikuses litsentsilepingus tähendab, et pooled võivad kasutada vastavaid tehnoloogiaid, mida nad litsentsivad, ainult erinevate kasutusalade piires. Kuni pooltel ei piirata nende oma tehnoloogiate kasutamist, ei eeldata, et pooled lepingu tõttu hülgaksid ala, mida hõlmab teisele poolele antud litsents, või hoiduksid sellele sisenemast. Isegi kui litsentsisaajad varustavad end litsentsitava tehnoloogia kasutamiseks litsentsitaval kasutusalal, ei pruugi sel olla mõju väljaspool litsentsi raame tootmiseks kasutatavatele ressurssidele. Selles mõttes on oluline, et piirang oleks seotud erinevate tooteturgude, tööstussektorite või kasutusaladega, mitte klientidega, kes on jaotatud territooriumi või rühma järgi ja kes ostavad sama tooteturu, tööstussektori või tehnilise kasutusala raamesse jäävaid tooteid. Viimasel juhul peetakse turu jagamise riski oluliselt suuremaks (vt punkt (131)). Lisaks võivad kasutusala piirangud olla vajalikud konkurentsi soodustava litsentsimise edendamiseks (vt punkt (233)).

Piirangud poolte võimele tegeleda teadus- ja arendustegevusega

(140) TTBERi artikli 4 lõike 1 punktis d sätestatud raskekujuline konkurentsipiirang hõlmab ükskõik kummale poolele kehtestatud teadus- ja arendustegevuse piiranguid. Mõlemad pooled peavad saama vabalt tegeleda sõltumatu teadus- ja arendustegevusega. See reegel kehtib sõltumata sellest, kas piirang kehtib litsentsialuses valdkonnas või muudes valdkondades. Kuid pelk asjaolu, et pooled kohustuvad pakkuma teineteisele tulevikus oma tehnoloogiate täiustusi, ei tähenda sõltumatu teadus- ja arendustegevuse piiramist. Selliste lepingute mõju konkurentsile tuleb hinnata konkreetse juhtumi asjaolude järgi. Artikli 4 lõike 1 punkt d ei hõlma piiranguid poole võimele viia koos kolmandate isikutega läbi teadus- ja arendustegevust, kui selline piirang on vajalik litsentsiandja oskusteabe kaitsmiseks avalikustamise eest. Erandi alla kuulumiseks peavad litsentsiandja oskusteabe avalikustamise eest kaitsmiseks kehtestatud piirangud olema sellise kaitse tagamiseks vajalikud ja proportsionaalsed. Kui näiteks litsentsisaaja teatavad töötajad määratakse lepinguga väljaõppele ning vastutavaks litsentsitava oskusteabe kasutamise eest, võib olla küllaldane kohustada litsentsisaajat mitte lubama neil töötajail osaleda koos kolmandate isikutega läbiviidavas teadus- ja arendustegevuses. Muud kaitseabinõud võivad olla sama kohased.

Litsentsisaaja oma tehnoloogia kasutamise piirangud

(141) Vastavalt TTBERi artikli 4 lõike 1 punktile d ei tohi litsentsisaajat piirata oma konkureerivate tehnoloogiaõiguste kasutamisel tingimusel, et ta seda tehes ei kasuta litsentsiandjalt litsentsitavaid tehnoloogiaõigusi. Litsentsisaajal ei tohi oma tehnoloogiaõiguste suhtes olla piiranguid seoses tootmis- või müügikoha, tehniliste kasutusalade või tooteturgude, kus ta toodab, tootmis- või müügimahu ega müügihinnaga. Samuti ei tohi teda kohustada maksma litsentsitasusid oma tehnoloogiaõiguste alusel toodetud toodete pealt (vt käesolevate suuniste punkt (126)). Lisaks ei tohi litsentsisaajat piirata oma tehnoloogiaõiguste litsentsimisel kolmandatele isikutele. Kui piiratakse litsentsisaaja õigust kasutada oma tehnoloogiaõigusi või tegeleda teadus- ja arendustegevusega, on tegu litsentsisaaja tehnoloogia konkurentsivõime vähendamisega. Selle mõjul väheneb konkurents olemasolevatel

([80]) Kasutusala piirangute kohta täpsemalt vt käesolevate suuniste jaotis 4.2.4.

toote- ja tehnoloogiaturgudel ning litsentsisaaja motivatsioon investeerida oma tehnoloogia arendamisse ja täiustamisse. TTBERi artikli 4 lõike 1 punkt d ei laiene piirangutele, mille kohaselt litsentsisaaja ei või kasutada litsentsitud tehnoloogiaga konkureerivat kolmanda isiku tehnoloogiat. Kuigi sellised mittekonkureerimise kohustused võivad avaldada väljatõrjuvat mõju kolmandate isikute tehnoloogiatele (vt käesolevate suuniste jaotis 4.2.7), ei ole tavaliselt nende mõjuks vähendada litsentsisaajate stiimulit investeerida oma tehnoloogiate arendamisse ja täiustamisse.

3.4.3. **Mittekonkurentidevahelised lepingud**

(142) TTBERi artikli 4 lõikes 2 loetletakse mittekonkurentidevahelise litsentsimisega seotud raskekujulised konkurentsipiirangud. Artikli 4 lõige 2 sätestab, et grupierandit ei kohaldata kokkulepete suhtes, mille eesmärgiks on otseselt või kaudselt, üksikult või kokkuleppeosaliste kontrolli all olevate muude teguritega kombineeritult mõni järgmiste hulgast:

(a) piirata kokkuleppeosalise võimet määrata hindu toodete müümisel kolmandatele isikutele, ilma et see piiraks võimalust kehtestada maksimaalne müügihind või soovituslik müügihind, tingimusel et poolte survel või nende pakutud stiimulite põhjal ei ulatu need fikseeritud või minimaalse müügihinnani;

(b) seada piiranguid territooriumide või klientide suhtes, kellele litsentsisaaja võib lepingulisi kaupu passiivselt müüa, välja arvatud:

i) passiivse müügi piiramine ainuõiguslikul territooriumil või ainuõiguslikule kliendirühmale, mille on reserveerinud litsentsiandja;

ii) kohustus toota lepingulisi tooteid ainult oma tarbeks, tingimusel et litsentsisaajal ei keelata müüa aktiivselt ega passiivselt lepingulisi tooteid kasutamiseks oma toodete varuosadena;

iii) kohustus toota lepingulisi tooteid ainult teatavale konkreetsele kliendile, kui litsents anti eesmärgiga luua kõnealusele kliendile alternatiivne tarneallikas;

iv) hulgimüügi tasandil tegutseva litsentsisaaja müügi piiramine lõppkasutajatele;

v) müügi piiramine volitamata turustajatele, kes asuvad territooriumil, kus litsentsiandja rakendab lepinguliste toodete suhtes valikulist turustussüsteemi;

(c) piirata jaemüügitasandil tegutsevate valikulise turustussüsteemi liikmeks olevate litsentsisaajate aktiivset või passiivset müüki lõppkasutajatele, ilma et see piiraks võimalust keelata süsteemi liikmetel tegutseda asukohas, mille suhtes puudub luba.

Hinnakokkulepped

(143) TTBERi artikli 4 lõike 2 punktis a sätestatud raskekujuline konkurentsipiirang on seotud kolmandatele isikutele toodete müümisel kehtestatavate hindade fikseerimisega. Täpsemalt hõlmab kõnealune säte piiranguid, mille otsene või kaudne eesmärk on sellise fikseeritud või minimaalse müügihinna või fikseeritud või minimaalse hinnataseme kehtestamine, mida litsentsiandja või -saaja peab järgima toodete müümisel kolmandatele isikutele. Lepingute puhul, millega otseselt kehtestatakse müügihind, on piirang selgepiiriline. Kuid müügihindade fikseerimiseks on ka kaudseid vahendeid. Selle näideteks on lepingud, millega fikseeritakse kasumimarginaalid või allahindluste maksimaalne tase, seotakse müügihind konkurentide müügihinnaga, määratakse reklaamitavad miinimumhinnad, ähvardused, hirmutamine, hoiatused, karistused või lepingu katkestamine, kui ettenähtud hinnatasemest ei ole kinni peetud. Hinna fikseerimise saavutamise otseseid või kaudseid vahendeid saab

tõhustada, kombineerides neid hinna alandamise tuvastamise meetmetega, nagu hinnajälgimise süsteemi rakendamine ([81]) või litsentsisaaja kohustus anda teada hinnahälvetest. Samamoodi saab otsest või kaudset hinnafikseerimist tõhustada, kombineerides seda meetmetega, mis vähendavad litsentsisaaja motivatsiooni alandada oma müügihinda, näiteks võib litsentsiandja kohustada litsentsisaajat kohaldama eelistatuima kliendi sätet, st kohustustust määrata ühele kliendile soodsamad tingimused kui ühelegi teisele kliendile. Soovitatavate müügihindade kasutamine või maksimumhindade määramine ei ole iseenesest käsitletavad kui fikseeritud või miinimummüügihindade kehtestamine. Kuid kui litsentsiandja ühendab sellised soovitatavad hinnad või maksimumhinnad stiimuliga kohaldada teatavat hinnataset või müügihinna alandamisega seotud negatiivsete stiimulitega, võib see endast kujutada hinnakokkulepet.

Piirangud litsentsisaaja võimalustele tegeleda passiivse müügiga

(144) TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti b kohaselt on litsentsisaaja võimaluste piiramine litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate toodete passiivse müügiga tegelemisel raskekujuline konkurentsipiirang ([82]). Passiivse müügi piiramine võib olla selliste otseste kohustuste tulemus nagu kohustus mitte müüa teatavatele klientidele või teatavate territooriumide klientidele või kohustus edastada nimetatud klientide tellimused muudele litsentsisaajatele. Passiivse müügi piiramine võib tuleneda ka kaudsetest meetmetest, mille eesmärk on panna litsentsisaajat sellisest müügist loobuma, näiteks finantsiline motiveerimine ja litsentsitavate toodete sihtkoha kindlakstegemiseks mõeldud jälgimissüsteemide rakendamine ([83]). Kaudseks passiivse müügi piiramise vahendiks võivad olla ka kogusepiirangud. Komisjon ei ole seisukohal, et kogusepiirangud kui sellised teeniksid tingimata seda eesmärki. Seisukoht on aga teine, kui kogusepiiranguid kasutatakse nende aluseks oleva turujaotuskokkuleppe rakendamiseks. Selle tunnusteks on koguste muutmine aja jooksul, et need kataks vaid kohaliku nõudluse, kogusepiirangute kombineerimine kohustusega müüa territooriumidel minimaalseid koguseid ning territooriumil müümisega seotud minimaalse litsentsitasu kohustus, toodete sihtpunktist sõltuvad erinevad litsentsitasu määrad ning üksikute litsentsisaajate poolt müüdavate toodete sihtpunkti jälgimine.

(145) Litsentsisaajate passiivset müüki hõlmaval üldisel raskekujulisel konkurentsipiirangul on mitu erandit, mida käsitletakse punktides (146) kuni (151). Kuid teatavatel asjaoludel võivad piirangud litsentsiandja või -saaja võimalustele tegeleda passiivse müügiga lõppkasutajatele olla geoblokeeringu määruse artikli 6 lõike 2 kohaselt kehtetud.

(146) Erand 1. TTBERi artikli 4 lõike 2 punkt b ei hõlma litsentsiandjale pandavaid müügipiiranguid (ei aktiivseid ega passiivseid) ([84]). Kõik litsentsiandjale pandavad müügipiirangud kuuluvad grupierandi alla, kui turuosa künnis ei ületa 30 %. Sama kehtib kõigi litsentsisaaja aktiivse müügi piirangute kohta, välja arvatud aktiivse müügi kohta käesolevate suuniste punktis (151) öeldu. Aktiivse müügi piirangute grupierand põhineb eeldusel, et sellised piirangud edendavad investeeringuid, hinnavälist konkurentsi ning litsentsisaajate pakutavate teenuste kvaliteedi paranemist tasuta kasutamise ja viivitusprobleemide lahendamise kaudu. Litsentsisaajate territooriumide- või kliendirühmadevahelise aktiivse müügi piirangute puhul ei ole isegi vajalik, et kaitstud litsentsisaajale oleks antud ainuõiguslik territoorium või kliendirühm. Grupierand kehtib ka aktiivse müügi piirangute suhtes, kui konkreetsele territooriumile või kliendirühmale on kinnitatud mitu litsentsisaajat. Kui litsentsisaaja võib olla kindel, et tal tuleb konkureerida aktiivses müügis vaid piiratud arvu sama piirkonna teiste litsentsisaajatega ja mitte lisaks litsentsisaajatega väljaspool territooriumi, edendab see tõenäoliselt tõhusust parandavate investeeringute tegemist.

([81]) Hinnajälgimine ja hindadest teadaandmine iseenesest ei kujuta endast veel hinnakokkulepet.

([82]) Seda raskekujulist piirangut kohaldatakse tehnosiirde kokkulepete puhul, mis mõjutavad liidusisest kauplemist. Eksporti liidust väljapoole mõjutavate tehnosiirde kokkulepete kohta vt kaubandusmõju suunised, punkt 100 jj.

([83]) Meetmed, mis võimaldavad litsentsiandjal kontrollida litsentsitud toodete sihtkohta, näiteks auditite läbiviimine või sellega ähvardamine, et kontrollida litsentsisaaja kinnipidamist muudest piirangutest, ei ole iseenesest konkurentsipiirangud. Kuid neid võib pidada passiivse müügi raskekujulise piiramise osaks, kui litsentsiandja kasutab neid tarnitud kaupade sihtkoha kontrollimiseks, näiteks koos muude meetmetega. Vt analoogia põhjal komisjoni 30. jaanuari 2020. aasta otsus, juhtum AT.40433 - *Filmidel põhinev kaup*, punktid 65 ja 66.

([84]) Vt ka punkt (145) geoblokeeringu määruse kohta.

(147) Erand 2. Litsentsisaajate aktiivse ja passiivse müügi piiramine litsentsiandjale reserveeritud ainuõigusliku territooriumi või kliendirühmaga ei ole raskekujuline konkurentsipiirang (vt TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti b alapunkt i) ja kuulub seega grupierandi alla ([85]). Eeldatakse, et sellised piirangud, kui nad on konkurentsi piiravad, edendavad kuni turuosa künnise saavutamiseni konkurentsi soodustavat tehnoloogia levikut ning sellise tehnoloogia integreerimist litsentsisaaja tootmisvahenditesse. Selleks et territoorium või kliendirühm oleks reserveeritud litsentsiandjale, ei pea litsentsiandja tegelikult tootma litsentsitavat tehnoloogiat kasutades kõnealusel territooriumil või kõnealusele kliendirühmale. Territooriumi või kliendirühma võib reserveerida litsentsiandjale ka hilisemaks kasutamiseks.

(148) Erand 3. TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti b alapunkti ii kohaselt kuulub grupierandi alla piirang, mille puhul litsentsisaaja on kohustatud tootma litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid ainult oma tarbeks. Kui lepinguline toode on muu toote koostisosa, võib litsentsisaajale olla pandud kohustus kasutada seda ainult oma toodetes ning mitte müüa seda toodet muudele tootjatele. Litsentsisaaja peab siiski tohtima müüa tooteid aktiivselt ja passiivselt oma toodete varuosadena ning seega varustada kolmandaid isikuid, kes teostavad nende toodete müügijärgset teenindust. Oma tarbeks kasutamise piiranguid käsitletakse ka jaotises 4.2.5.

(149) Erand 4. Nagu konkurentidevaheliste lepingute puhul (vt käesolevate suuniste punkt (137)), kehtib grupierand ka lepingute suhtes, mille puhul litsentsisaaja on kohustatud tootma lepingulisi tooteid ainult konkreetsele kliendile, et tagada sellele kliendile alternatiivne tarneallikas, sõltuma tehnosiirde kokkuleppe kestusest (vt TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti b alapunkt iii). Mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul ei kuulu sellised piirangud tõenäoliselt ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse.

(150) Erand 5. TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti b alapunkti iv kohaselt kuulub grupierandi alla hulgimüügi tasandil tegutseva litsentsisaaja kohustus mitte müüa lõppkasutajatele ja seega müüa vaid jaemüüjatele. Selline kohustus võimaldab litsentsiandjal määrata litsentsisaajale hulgimüügi funktsiooni ning see jääb enamasti artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja ([86]).

(151) Erand 6. Ja lõpuks kuulub TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti b alapunkti v kohase grupierandi alla litsentsisaajale kehtestatud piirang mitte müüa volitamata edasimüüjatele. See erand võimaldab litsentsiandjal panna litsentsisaajale kohustuse osaleda valikulises turustussüsteemis. Sellisel juhul peavad litsentsisaajad aga TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti c kohaselt tohtima müüa nii aktiivselt kui ka passiivselt lõpptarbijatele, mis ei välista võimalust piirata litsentsisaaja tegevust TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti b alapunktis iv sätestatud hulgimüügi funktsiooniga (vt käesolevate suuniste punkt (150)). Piirkonnas, kus litsentsiandja kasutab valikulist turustussüsteemi, ei või kõnealust süsteemi kombineerida ainuõiguslike territooriumide või kliendirühmadega, kui see tooks kaasa raskekujuliste konkurentsipiirangute hulka kuuluva lõppkasutajatele aktiivse või passiivse müügi piirangu TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti c tähenduses. See kehtib siiski ilma piiranguta võimalusele keelata litsentsisaajal tegutseda asukohas, mille kohta puudub luba.

(152) Litsentsisaaja passiivse müügi piiramine muule litsentsisaajale eraldatud eksklusiivsele territooriumile või kliendirühmale kujutab endast raskekujulist konkurentsipiirangut TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti b tähenduses. Teatavates konkreetsetes olukordades võivad need siiski jääda teatud ajaks ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja, kui kaitstud litsentsisaajal on neid piiranguid uuele turule pääsemiseks objektiivselt vaja ([87]). Näiteks võib see nii olla juhul, kui litsentsisaaja peab uue turu kasutuselevõtmiseks ja arendamiseks tegema märkimisväärseid investeeringuid ning muude litsentsisaajate passiivse müügi piirangud kehtivad ajavahemiku jooksul, mida litsentsisaaja vajab kõnealuste investeeringute tasuvaks muutmiseks. Enamikul juhtudel ei ületa see ajavahemik kahte aastat alates päevast, mil kõnealune litsentsisaaja tõi lepingulised tooted esmakordselt ainuõigusliku territooriumi turule või müüs oma ainuõiguslikule kliendirühmale.

([85]) Vt ka punkt (145) geoblokeeringu määruse kohta.
([86]) Vt ka punkt (145) geoblokeeringu määruse kohta.
([87]) Vt ka punkt (145) geoblokeeringu määruse kohta.

3.5. *Välja jäetud piirangud*

(153) TTBERi artiklis 5 on loetletud kolm liiki piiranguid, mis ei kuulu grupierandi alla, et kaitsta motivatsiooni uuendusteks. Siiski ei eeldata, et kõnealused piirangud kuuluvad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse või et nad ei täida artikli 101 lõike 3 tingimusi. Selliste piirangute grupierandi kohaldamisalast välja jätmine tähendab üksnes, et need vajavad artikli 101 kohast individuaalset hindamist. Piirangu grupierandi kohaldamisalast välja jätmine TTBERi artikli 5 kohaselt piirdub ainult kõnealuse piiranguga tingimusel, et selle saab ülejäänud lepingust eraldada. Sellisel juhul kehtib grupierand edasi lepingu ülejäänud osa suhtes.

Tagasiloovutamise ainukohustused

(154) TTBERi artikli 5 lõike 1 punktis a on käsitletud tagasiloovutamise ainukohustusi, mis tähendab litsentsisaaja poolt litsentsitavale tehnoloogiale tehtud täiustustega seotud õiguste ainuõiguslikku tagasi litsentsimist litsentsiandjale või kõnealuste täiustustega seotud õiguste loovutamist litsentsiandja määratud kolmandale poolele. Ainuõiguslik tagasiloovutamine on tagasi litsentsimine, mis takistab litsentsisaajal (antud juhul uuendajal ja täiustuse litsentsiandjal) täiustust kasutada (kas enda tootmise jaoks või litsentsimiseks kolmandatele isikutele). See vähendab tõenäoliselt litsentsisaaja motivatsiooni uuendusteks, sest see takistab tal täiustusi kasutada, sealhulgas litsentsida neid kolmandatele isikutele. Seda nii juhul, kui täiustus on seotud sama rakendusalaga kui litsentsitaval tehnoloogial, kui ka juhul, kui litsentsisaaja töötab välja litsentsitava tehnoloogia uue rakendusala. TTBERi artikli 5 lõike 1 punkti a kohaselt ei kuulu sellised kohustused grupierandi kohaldamisalasse.

(155) TTBERi artikli 5 lõike 1 punkti a kohaldamine ei sõltu sellest, kas litsentsiandja tasub täiustuse saamise või ainuõigusliku litsentsi omandamise eest või mitte. Samal ajal võib sellise tasu olemasolu ja tase – sealhulgas see, kas tasu on arvutatud täiustuse väärtuse põhjal – olla oluline tegur ELi toimimise lepingu artikli 101 kohasel individuaalsel hindamisel. Kui tagasiloovutamine toimub tasu eest, on vähem tõenäoline, et see pärsiks litsentsisaaja motivatsiooni uuendusteks. Grupierandi kohaldamisalast välja jäävate tagasiloovutamise ainukohustuste individuaalsel hindamisel on litsentsiandja positsioon tehnoloogiaturul samuti oluline tegur. Mida tugevam on litsentsiandja positsioon, seda tõenäolisem on, et tagasiloovutamise ainukohustustel on innovatsioonikonkurentsile piirav mõju. Mida tugevam on litsentsiandja tehnoloogia positsioon, seda tähtsam on, et litsentsisaaja võiks saada oluliseks uuenduste ja tulevase konkurentsi allikaks. Tagasiloovutamise kohustuste negatiivset mõju võib suurendada selliseid kohustusi sisaldavate paralleelsete tehnosiirde kokkulepete võrkude olemasolu. Kui olemasolevaid tehnoloogiaid kontrollib piiratud arv litsentsiandjaid, kes panevad litsentsisaajatele tagasiloovutamise ainukohustused, on konkurentsivastase mõju oht suurem kui juhul, kui tehnoloogiaid on palju ning ainult mõned neist on litsentsitud tagasiloovutamise ainukohustuse tingimusega.

(156) Tagasiloovutamise mitteainukohustused kuuluvad TTBERi grupierandi kaitse kohaldamisalasse. See on nii ka juhul, kui need kohustused ei ole vastastikused, st kohustus on vaid litsentsisaajal, ning litsentsiandjal on õigus täiustused muudele litsentsisaajatele edastada. Mittevastastikune tagasiloovutamise kohustus võib soodustada uue tehnoloogia levikut, võimaldades litsentsiandjal vabalt määrata, kas ja mil määral anda litsentsisaaja tehtud täiustusi edasi litsentsiandja muudele litsentsisaajatele. Ka edastamisklausel võib soodustada tehnoloogia levikut, eelkõige kui iga litsentsisaaja teab lepingu sõlmimisel, et tal on muude litsentsisaajatega võrdsed tingimused tema tootmise aluseks oleva tehnoloogia täiustuste suhtes.

(157) Väljaspool grupierandi kaitset võib tagasiloovutamise mitteainukohustustel teatavatel juhtudel olla konkurentsile ja innovatsioonile negatiivne mõju. Näiteks võivad need mõjuda uuendustele negatiivselt eriti konkurentidevahelise vastastikuse litsentsimise korral, kui mõlema poole tagasiloovutamise ainuõigus on kombineeritud mõlema poole kohustusega jagada teise poolega oma tehnoloogia täiustusi. Kõigi täiustuste jagamine konkurentide vahel võib takistada konkurentidel saavutada üksteise ees konkurentsieeliseid (vt ka punkt (262)). Mida suurem on litsentsiandja turuvõim ja tema tagasiloovutamise tingimuste turuulatus, seda tõenäolisemalt mõjutavad sellised tingimused tehnoloogiatevahelist konkurentsi ja innovatsiooni.

Mittevaidlustamis- ja lõpetamisklauslid

(158) TTBERi artikli 5 lõike 1 punktis b sätestatud välja jäetud piirang on seotud mittevaidlustamisklausliga, st poole otsese või kaudse kohustusega mitte vaidlustada teisele poolele liidus kuuluva intellektuaalomandiõiguste kehtivust, ilma et see piiraks litsentsiandja võimalust ainuõigusliku litsentsi puhul tehnosiirde kokkulepe lõpetada juhul, kui litsentsisaaja vaidlustab litsentsitud tehnoloogiaõiguste kehtivuse.

Mittevaidlustamisklauslite grupierandi kohaldamisalast välja jätmise põhjus on asjaolu, et litsentsisaajad suudavad tavaliselt kõige paremini määrata, kas intellektuaalomandiõigus kehtib. Moonutamata konkurentsi huvides ning kooskõlas intellektuaalomandi kaitse aluspõhimõtetega tuleb kehtetud intellektuaalomandiõigused kõrvaldada ([88]). Kehtetu intellektuaalomandiõigus pigem lämmatab innovatsiooni, kui soodustab seda. ELi toimimise lepingu artikli 101 lõige 1 kehtib tõenäoliselt mittevaidlustamisklauslite suhtes, kui litsentsitav tehnoloogia on väärtuslik ning vähendab seetõttu nende ettevõtjate konkurentsivõimet, kellel seda tehnoloogiat kasutada ei lasta või kes saavad seda teha vaid litsentsitasu eest. Sellistel juhtudel ei ole artikli 101 lõike 3 tingimused tõenäoliselt täidetud. Mittevaidlustamise klauslite kohta vahenduskokkulepete kontekstis vt punktid (263) ja (264).

(159) Klausel, millega kohustatakse litsentsisaajat mitte vaidlustama tehnoloogiaõiguste omandiõigust, ei kujuta endast tavaliselt konkurentsipiirangut ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses. Vaatamata sellele, kas tehnoloogiaõigused kuuluvad litsentsiandjale või mitte, sõltub tehnoloogia kasutamine litsentsisaaja ja kõigi teiste isikute poolt igal juhul litsentsi saamisest ning konkurentsi seega üldiselt ei mõjutataks ([89]).

(160) TTBERi artikli 5 lõike 1 punktiga b jäetakse mitteainuõiguslike litsentside kontekstis grupierandi kohaldamisalast välja ka litsentsiandja õigus lõpetada kokkulepe juhul, kui litsentsisaaja vaidlustab mis tahes litsentsitud tehnoloogia õiguse kehtivuse. Sellise lõpetamisõiguse mõju võib olla samasugune kui mittevaidlustamisklauslil, eelkõige juhul, kui litsentsiandja tehnoloogiast loobumine tooks litsentsisaajale kaasa märkimisväärse kahjumi (näiteks kui litsentsisaaja on juba investeerinud eritehnikasse või -vahenditesse, mida ei saa kasutada tootmiseks muu tehnoloogiaga) või kui litsentsiandja tehnoloogia on litsentsisaaja toodangu oluline sisend. Näiteks standardi rakendamiseks oluliste patentide puhul peab standardile vastavat toodet valmistav litsentsisaaja tingimata kasutama kõiki standardile tuginevaid patente. Sellisel juhul võib asjaomaste patentide kehtivuse vaidlustamine tehnosiirde kokkuleppe lõpetamisel kaasa tuua märkimisväärse kahjumi. Kui litsentsiandja tehnoloogia ei ole standardi rakendamiseks oluline, kuid tema turupositsioon on väga oluline, võib ka stiimul seda mitte vaidlustada olla suur, võttes arvesse litsentsisaaja raskusi sisselitsentsimiseks elujõulise alternatiivse tehnoloogia leidmisel. Küsimust, kas litsentsisaaja kasumi kadu oleks märkimisväärne ning see toimiks seetõttu olulise stiimulina mitte vaidlustada, tuleks hinnata üksikjuhtumite kaupa.

(161) Punktis (160) kirjeldatud juhtudel võib intellektuaalomandiõiguste kehtivuse vaidlustamine olla litsentsisaaja seisukohast takistatud, kui ta riskiks litsentsilepingu lõpetamisega ja kannaks seega märkimisväärseid riske, mis lähevad kaugemale tema litsentsitasu kohustustest. Tuleks aga märkida ka seda, et väljaspool nende stsenaariumide konteksti ei paku lõpetamisklausel tihtipeale märkimisväärset stiimulit mitte vaidlustada, mistõttu ei ole selle mõju samasugune kui mittevaidlustamisklauslil.

(162) Huvi suurendada litsentsiandja motivatsiooni anda litsentse nii, et ta ei ole sunnitud jätkama koostööd litsentsisaajaga, kes vaidlustab litsentsilepingu sisu, tuleb tasakaalustada avaliku huviga kõrvaldada majandustegevuse takistused, mis võivad esile kerkida siis, kui intellektuaalomandiõigus anti ekslikult. Nende huvide tasakaalustamisel tuleks arvesse võtta seda, kas litsentsisaaja on vaidlustamise ajal täitnud kõiki oma lepingust tulenevaid kohustusi, sealhulgas kohustust tasuda kokkulepitud litsentsitasusid.

([88]) Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 25. veebruar 1986, Windsurfing International, C-193/83, ECLI:EU:C:1986:75, punkt 92.
([89]) Vt analoogia põhjal komisjoni otsus 90/186/EMÜ, punkt 15 (käsitleb sätteid, mis takistavad kaubamärgi omandiõiguse vaidlustamist).

(163) Ainuõiguslike litsentside puhul on lõpetamisklauslite konkurentsivastane mõju tavaliselt vähem tõenäoline. Pärast litsentsi andmist võib litsentsiandja leida end erilisest sõltuvuse olukorrast, kuna litsentsisaaja on tema ainus litsentsitud tehnoloogiaõigustega seonduv sissetulekuallikas, kui litsentsitasud sõltuvad tootmisest litsentsitud tehnoloogiaõiguste alusel, mis võib tihti olla tõhus viis litsentsitasude struktureerimiseks. Selles olukorras võivad uuendustegevuse ja litsentside andmise stiimulid sattuda ohtu näiteks juhul, kui litsentsiandja satuks „lepingulõksu“ ainuõigusliku litsentsisaajaga, kes ei tee enam märkimisväärseid pingutusi litsentsitud tehnoloogiaõiguste alusel toodetud/toodetava toote arendamiseks, tootmiseks ega turustamiseks ([90]). See on ka põhjus, miks TTBERiga nähakse ette ainuõiguslike litsentsilepingute lõpetamisklauslite grupierand siis, kui ka muud grupierandi kaitse tingimused on täidetud. Väljaspool grupierandi kaitset tuleb hinnata üksikjuhtumeid.

(164) Mittevaidlustamis- ja lõpetamisklauslid, mis on seotud üksnes oskusteabega, kuuluvad grupierandi alla. Komisjon suhtub sellistesse klauslitesse soosivamalt, kuna kord juba avaldatud litsentsitavat oskusteavet on litsentsiandjal tõenäoliselt võimatu või väga raske tagasi saada. Sellistel juhtudel võib litsentsisaaja kohustus mitte vaidlustada litsentsitavat oskusteavet soodustada uue tehnoloogia levikut, kui see võimaldab nõrgematel litsentsiandjatel anda litsentse tugevamatele litsentsisaajatele, kartmata vaidlustamist niipea, kui litsentsisaaja on oskusteabe omandanud.

Litsentsisaaja poolt oma tehnoloogia kasutamise ja väljatöötamise piiramine (mittekonkurentidevahelised kokkulepped)

(165) TTBERi artikli 5 lõige 2 jätab mittekonkurentidevahelise lepingu korral grupierandi kohaldamisalast välja kõik otsesed või kaudsed kohustused, mis piiravad litsentsisaaja võimalust kasutada oma tehnoloogiaõigusi või piiravad kokkuleppe poolte võimalust tegelda teadus- ja arendustegevusega, välja arvatud juhul, kui selline piirang on hädavajalik selleks, et hoida ära litsentsitava oskusteabe avalikustamine kolmandatele isikutele. Selle tingimuse sisu on sama, mis TTBERi artikli 4 lõike 1 punktil d, mis on konkurentidevaheliste lepingute suhtes kohaldatavate raskekujuliste konkurentsipiirangute loetelu osa, ja mida käsitletakse käesolevate suuniste punktides (140) ja (141). Kuid mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul ei saa selliseid piiranguid üldiselt konkurentsile kahjulikeks pidada või eeldada, et ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 tingimused ei ole üldiselt täidetud. Seetõttu tuleb seda artikli 101 kohaselt hinnata igal juhul eraldi.

(166) Mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul ei oma litsentsisaaja tavaliselt konkureerivat tehnoloogiat. Siiski võib olla juhtumeid, mille puhul pooli loetakse TTBERi kohaldamisel mittekonkurentideks, vaatamata asjaolule, et litsentsisaaja omab konkureerivat tehnoloogiat. Olukord on selline, kui litsentsisaaja omab tehnoloogiat, kuid ei litsentsi seda ning litsentsiandja ei ole ei tegelik ega potentsiaalne tooteturu varustaja. TTBERi kohaldamisel ei ole pooled sellises olukorras konkurendid ei tehnoloogia- ega järgneva etapi tooteturul ([91]). Sellistel juhtudel on oluline tagada, et ei piirataks litsentsisaaja võimalust kasutada oma tehnoloogiat ning arendada seda. See tehnoloogia põhjustab turul konkurentsisurvet, mis tuleks säilitada. Sellises olukorras peetakse litsentsisaaja oma tehnoloogiaõiguste kasutamise või teadus- ja arendustegevuse piiramist tavaliselt konkurentsi piiravaks ning ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 tingimustele mittevastavaks. Näiteks litsentsisaaja kohustamine litsentsitasu maksma mitte ainult tema litsentsitava tehnoloogia alusel toodetavate toodete müügi, vaid ka ainult ta oma tehnoloogia alusel toodetavate toodete müügi pealt piirab üldiselt tema võimalusi kasutada oma tehnoloogiat ning tuleb seega grupierandi kohaldamisalast välja jätta.

(167) Juhtudel, kui litsentsisaaja ei oma konkureerivat tehnoloogiat ega arenda veel sellist tehnoloogiat, võib poolte sõltumatu teadus- ja arendustegevuse võimaluse piiramine olla konkurentsi piirav, näiteks kui saadaval on vaid väheseid tehnoloogiaid või pooled on turu olulised (potentsiaalsed) innovatsiooniallikad. See on nii eriti siis, kui pooltel on vajalikud vahendid ja oskused edasiseks teadus- ja arendustegevuseks. Sellisel juhul ei ole artikli 101 lõike 3 tingimused tõenäoliselt täidetud. Kui aga saadaval on mitmeid tehnoloogiaid ning pooltel ei ole vajalikke

([90]) Seoses lepinguga, mis tehniliselt võttes ei ole ainuõiguslik leping ja mille lõpetamisklausel ei kuulu seega grupierandi alla, võib litsentsiandja olla konkreetsel juhul samasuguses sõltuvuse olukorras litsentsisaaja puhul, kellel on märkimisväärne ostja jõud. Sellist sõltuvust võetakse arvesse lepingu üksikjuhtumi hindamisel artikli 101 kohaselt.

([91]) Vt käesolevate suuniste punkt (48).

vahendeid ja oskusi, jääb teadus- ja arendustegevuse piirang tõenäoliselt artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja, sest puudub märkimisväärne piirav mõju või ei ole täidetud artikli 101 lõike 3 tingimused. Piirang võib soodustada uue tehnoloogia levikut, näiteks innustades litsentsisaajat keskenduma litsentsitava tehnoloogia kasutamisele ja arendamisele.

3.6. *Grupierandi tühistamine ja kohaldamata jätmine*

3.6.1. **Grupierandi tühistamine**

(168) Nagu on sätestatud TTBERi artiklis 6, võib komisjon määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 29 lõike 1 kohaselt grupierandi tühistada, kui ta leiab konkreetsel juhul, et tehnosiirde kokkulepe, mille suhtes grupierandit kohaldatakse, avaldab mõju, mis on vastuolus ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikega 3. Määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 29 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriikide konkurentsiasutused samuti tühistada grupierandi oma riigi territooriumil, kui grupierandiga hõlmatud tehnosiirde kokkuleppel on mõju, mis on vastuolus artikli 101 lõikega 3 liikmesriigi territooriumil või selle osas, millel on selgepiirilise geograafilise turu tunnused.

(169) Grupierandi tühistamise ettepaneku teinud konkurentsiasutus on kohustatud tõendama, et leping kuulub ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ning ei täida ühte või mitut artikli 101 lõike 3 tingimust ([92]). Tingimusel, et tühistamine tähendab, et kõnealune leping piirab konkurentsi artikli 101 lõike 1 tähenduses ega täida artikli 101 lõike 3 tingimusi, peab tühistamisega kaasnema negatiivne otsus, mis põhineb määruse (EÜ) nr 1/2003 artiklil 5, 7 või 9. Grupierandi tühistamine toob kaasa ainult *ex nunc* mõju, st see ei mõjuta grupierandi kohaldamist lepingu suhtes ajavahemikul enne tühistamise jõustumise kuupäeva.

(170) Vastavalt TTBERi artiklile 6 võib tühistamine olla eriti põhjendatud järgmistel asjaoludel:

(a) kui kolmandate isikute turulepääs on piiratud näiteks samalaadsete piiravate kokkulepete, millega keelatakse litsentsisaajatel kasutada kolmandate isikute tehnoloogiaid, paralleelsete võrgustike kumulatiivse mõju tõttu;

(b) kui võimalike litsentsisaajate turulepääs on piiratud näiteks samalaadsete, litsentsiandjatel muudele litsentsisaajatele litsentsi andmist keelavate kokkulepete paralleelsete võrgustike kumulatiivse mõju tõttu või kui ainus tehnoloogiaomanik, kes loovutab asjaomased tehnoloogiaõigused, annab ainuõigusliku litsentsi sellisele litsentsisaajale, kes juba tegutseb asjaomasel tooteturul asendatavate tehnoloogiaõiguste alusel. Asjaomastena kvalifitseerumiseks peavad tehnoloogiaõigused olema asendatavad nii tehniliselt kui ka kaubanduslikult, et litsentsisaaja saaks asjaomasel tooteturul aktiivne olla.

(171) TTBERi artikli 6 punkt a viitab võimalusele tühistada grupierand juhtudel, kui kolmandatest isikutest litsentsiandjad, sealhulgas potentsiaalsed litsentsiandjad, on asjaomastelt tehnoloogiaturgudelt välja tõrjutud litsentsisaajatel konkureerivaid tehnoloogiaid kasutada keelavate tehnosiirde kokkulepete võrgustike kumulatiivse mõju tõttu. Muude litsentsiandjate väljatõrjumise oht võib kergesti tekkida juhul, kui enamik turul tegutsevatest ettevõtjatest, kes võiks samahästi võtta konkureeriva litsentsi, ei saa seda piiravate lepingute tõttu teha ja kui tõkked potentsiaalsete litsentsisaajate turuletulekuks on kõrged. TTBERi artikli 6 punkt b osutab võimalusele, kui muud litsentsisaajad tõrjutakse välja selliste tehnosiirde kokkulepete kumulatiivsest mõju tõttu, millega litsentsiandjatel keelatakse litsentside andmine muudele litsentsisaajatele ja takistatakse potentsiaalsete litsentsisaajate juurdepääsu vajalikule tehnoloogiale. Väljatõrjumise küsimust käsitletakse üksikasjalikumalt jaotistes 4.2.2 ja 4.2.7.

([92]) Artikli 101 lõikes 3 sätestatud erandit kohaldatakse üksnes siis, kui kõik kõnealuse artikli neli tingimust on täidetud, seega saab grupierandi tühistada, kui leping ei vasta ühele või mitmele neist neljast tingimusest.

(172) Grupierandi tühistamine võib olla põhjendatud ka juhtudel, kui:

(a) litsentsiandjatevaheline konkurents on piiratud, kuna märkimisväärne hulk konkureerivaid litsentsiandjaid nõuab oma litsentsisaajatelt, et nad pakuksid ka neile muude litsentsiandjatega kokkulepitud soodsamaid tingimusi;

(b) klientide juurdepääs lepingulistele toodetele on põhjendamatult piiratud, kuna litsentsiandja või litsentsisaajate võimalused passiivseks müügiks litsentsiandjale või -saajale reserveeritud ainuõiguslikul territooriumil või ainuõiguslikule kliendirühmale on piiratud;

(c) litsentsitasud asjaomasel tehnoloogiaturul on kehtestatud konkurentsiülesel tasemel konkureerivate ettevõtjate vaheliste sarnaste vastastikuse litsentsimise lepingute kumulatiivse mõju tulemusel.

3.6.2. **TTBERi kohaldamata jätmine**

(173) TTBERi artikkel 7 võimaldab komisjonil jätta samalaadsete lepingute paralleelsed võrgud TTBERi kohaldamisalast välja juhul, kui need hõlmavad üle 50 % asjaomasest turust. Sellised meetmed ei ole suunatud üksikutele ettevõtjatele, vaid kõigile ettevõtjatele, kelle lepingud on määratletud määruses, millega deklareeritakse, et TTBERi ei kohaldata.

(174) Võttes arvesse, et TTBERist tulenevate soodustuste tühistamine komisjoni poolt artikli 6 alusel tähendab otsuse vastuvõtmist määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 7 või 9 alusel, on TTBERi artikli 7 kohase komisjonipoolse määruse (TTBERi mittekohaldamise kohta) tulemuseks TTBERi soodustuste kõrvaldamine ja ELi toimimise lepingu artikli 101 lõigete 1 ja 3 täiemahulise kohaldamise taastamine asjaomaste piirangute ja turgude osas. Kui võetakse vastu määrus, millega TTBERi kohaldamine lõpetatakse konkreetsel turul teatavaid piiranguid sisaldavate lepingute suhtes, peavad ettevõtjad artikli 101 kohaldamisel üksiklepingute suhtes juhinduma Euroopa Liidu kohtute kohtupraktikast ning komisjoni otsustest, teatistest ja suunistest. Vajaduse korral teeb komisjon üksikjuhtumi kohta otsuse, millest kõik asjaomasel turul tegutsevad ettevõtjad saavad juhinduda.

(175) 50 % turuhõive suhte arvutamiseks tuleb arvesse võtta iga üksikut turule samalaadset mõju omavat piirangut või piirangute kombinatsiooni sisaldavate tehnosiirde kokkulepete võrku.

(176) TTBERi artiklis 7 ei ole sätestatud komisjoni kohustust võtta meetmeid, kui 50 % turuhõive piir on ületatud. Üldjuhul on artikli 7 kohase määruse vastuvõtmine asjakohane, kui on tõenäoline, et pääs asjaomasele turule või konkurents sellel on oluliselt raskendatud. Artikli 7 kohaldamise vajaduse määramiseks kaalub komisjon kõigepealt, kas oleks asjakohasem erandi tühistamine üksikjuhtumi puhul. See võib eelkõige sõltuda sellest, kui palju on neid konkureerivaid ettevõtjaid, kes konkurentsile avalduvale kumulatiivsele mõjule kaasa aitavad, või neid geograafilisi turge Euroopa Liidus, millele see mõju avaldab.

(177) Igas TTBERi artikli 7 kohaselt vastuvõetavas määruses tuleb sõnaselgelt määrata kindlaks selle kohaldamisala. Seetõttu peab komisjon esiteks määratlema asjaomase toote ja geograafilise(d) turu(d), ja teiseks tuvastama litsentsimisega kaasneva piirangu, mille suhtes TTBERi enam ei kohaldata. Mis puutub viimasesse, siis võib komisjon viia määruse kohaldamisala kooskõlla konkurentsiküsimusega, mida ta käsitleda kavatseb. Kui ka näiteks 50 % turuhõive suhte jaoks võetakse arvesse paralleelseid konkurentsivastaste lepingute võrke, võib komisjon sellegipoolest piirata määruse kohaldamisala ainult teatavat kehtivusaega ületavate konkurentsikeeldudega. Vajaduse korral võib komisjon samuti anda selgitusi, täpsustades, kui suurt turuosa võib asjaomase turu kontekstis pidada liiga väikeseks, et üks ettevõtja saaks konkurentsile avalduvale kumulatiivsele mõjule olulisel määral kaasa aidata. Kui üksiku litsentsiandja poolt litsentsitud tehnoloogiat sisaldavate toodete turuosa ei ületa 5 %, ei arvata üldjuhul, et selle tehnoloogiaga seotud leping või lepingute võrk annaks olulise panuse kumulatiivsesse väljatõrjuvasse mõjusse ([93]).

([93]) Vt selle kohta käesolevate suuniste joonealuses märkuses 40 viidatud teatis vähetähtsate kokkulepete kohta, punkt 10.

(178) Vähemalt kuuekuune üleminekuperiood, mille komisjon peab TTBERi artikli 7 lõike 2 kohaselt määrama, peaks võimaldama asjaomastel ettevõtjatel kohandada oma lepinguid nii, et nendes võetaks arvesse määrust, millega deklareeritakse, et TTBERi ei kohaldata.

(179) Määrus, millega deklareeritakse, et TTBERi ei kohaldata, ei mõjuta lepingute grupierandi staatust enne selle jõustumist.

4. ELI TOIMIMISE LEPINGU ARTIKLI 101 LÕIGETE 1 JA 3 KOHALDAMINE VÄLJASPOOL TTBERI KOHALDAMISALA

4.1. *Analüüsi üldine raamistik*

(180) Lepingute puhul, mis jäävad grupierandi kohaldamisalast välja näiteks seetõttu, et on ületatud turuosa künnised või lepingul on üle kahe poole, ei eeldata nende seadusevastasust. Sellised lepingud vajavad ELi toimimise lepingu artikli 101 kohast individuaalset hindamist. Kokkulepped, mis ei piira konkurentsi artikli 101 lõike 1 tähenduses või mis täidavad artikli 101 lõike 3 tingimused, on õiguslikult kehtivad ja kuuluvad täitmisele.

Grupierandi kaitse piisava sõltumatult kontrollitava tehnoloogia olemasolu korral

(181) Et oleks võimalik suurendada prognoositavust ka väljaspool TTBERi kohaldamisala ning piirata detailset analüüsi juhtumitega, mis tõenäoliselt põhjustaksid tõelisi konkurentsiprobleeme, on komisjon seisukohal, et väljaspool raskekujuliste konkurentsipiirangute valdkonda on ELi toimimise lepingu artikli 101 rikkumine vähetõenäoline juhul, kui lisaks lepingu poolte kontrollitavatele tehnoloogiatele on olemas vähemalt neli sõltumatult kontrollitavat tehnoloogiat, millega litsentsitava tehnoloogia saaks asendada kasutajate jaoks võrreldavate kuludega. Hinnates, kas tehnoloogiad on piisavalt vastastikku asendatavad, tuleb võtta arvesse kõnealuste tehnoloogiate suhtelist kaubanduslikku jõudu. Tehnoloogia tekitatav konkurentsipiirang on piiratud, kui see ei kujuta endast litsentsitavale tehnoloogiale äriliselt rakendatavat alternatiivi. Kui tarbijad eelistavad mõju tõttu, mida võrk turule avaldab, litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid, ei pruugi muud juba turul olevad või mõistliku lühikese aja jooksul turule tulla võivad tehnoloogiad olla tõeline alternatiiv ning need võivad tekitada vaid piiratud konkurentsisurvet.

(182) Asjaolu, et leping jääb käesolevate suuniste punktis (181) kirjeldatud grupierandi kaitse alt välja, ei tähenda, et leping oleks ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalas, või kui ta seda oleks, et ta siis täidaks artikli 101 lõike 3 tingimused. Selliste lepingute suhtes tuleb kohaldada käesolevates suunistes sätestatud põhimõtetel põhinevat individuaalset hindamist.

4.1.1. **ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikele 1 vastavuse hindamise olulised tegurid**

(183) Kui leping ei sisalda konkurentsivastase eesmärgiga piiranguid, tuleb hinnata, kas sellel on konkurentsi piirav mõju ([94]). Näiteid võimaliku piirava mõju kohta võib leida käesolevate suuniste jaotisest 2.2.3.

(184) Hinnates, kas leping tekitab olulise konkurentsipiirangu, on vajalik piisavalt arvesse võtta, kuidas toimib konkurents asjaomasel turul. Selles mõttes on eriti olulised järgmised tegurid:

(a) lepingu olemus;

(b) poolte positsioon turul;

(c) konkurentide positsioon turul;

(d) ostjate turupositsioon asjaomastel turgudel;

(e) tõkked turuletulekule;

(f) turu dünaamika.

([94]) Vt punkt (18).

(185) Mõne teguri tähtsus võib eri olukordades olla erinev ning sõltub ülejäänud teguritest. Näiteks on poolte suur turuosa turuvõimu hea näitaja, kuid madalate turuletuleku tõkete korral ei pruugi see turuvõimu näidata. Seetõttu ei ole võimalik üksiktegurite tähtsuse kohta kindlaid eeskirju ette näha.

(186) Tehnosiirde kokkulepped võivad esineda mitmel eri kujul. Seetõttu on oluline analüüsida lepingute olemust poolte konkurentsisuhte ning selles sisalduvate piirangute seisukohast. Viimaste puhul tuleb minna kaugemale lepingu täpsetest tingimustest. Otseselt väljendamata piirangute olemasolu võib järeldada sellest, kuidas pooled on lepingut rakendanud ning mis neid motiveerib.

(187) Poolte, sealhulgas poolte *de facto* või *de jure* kontrolli all olevate ettevõtjate positsioon turul annab märku litsentsiandja, litsentsisaaja või mõlema võimaliku turuvõimu määrast. Mida suurem on turuosa, seda suurem on tõenäoliselt nende turuvõim. See kehtib eriti juhul, kui turuosa peegeldab väiksemaid kulusid või muid konkurentsieeliseid konkurentide ees. Need konkurentsieelised võivad tuleneda näiteks esimesena turuletulekust, oluliste patentide või parema tehnoloogia omamisest. Turuosad kujutavad aga endast alati vaid üht faktorit turupositsioonide hindamisel. Näiteks tehnoloogiaturgude puhul ei pruugi turuosad kujutada endast alati kõnealuse tehnoloogia suhtelise tugevuse head näitajat ja turuosanäitajad võivad mitmesugustest võimalikest arvutusmeetoditest sõltuvalt märkimisväärselt erineda.

(188) Turuosi ning võimalikke konkurentsieeliseid ja võimalikke ebasoodsaid konkurentsiolukordi kasutatakse ka konkurentide turupositsiooni hindamiseks. Mida tugevamad on tegelikud konkurendid ning mida rohkem neid on, seda väiksem on oht, et pooled suudaksid turgu valitseda. Kui aga konkurentide arv on üsna väike ja nende positsioon turul (suurus, kulud, teadus- ja arendustegevuse potentsiaal jne) on üsna samalaadne, võib turu selline struktuur kokkumängu ohtu suurendada.

(189) Ostjate turupositsioon annab märku sellest, kas ühel või mitmel ostjal on ostja võim. Esimene ostja võimu märk on ostja osa ostuturul. See osa peegeldab tema nõudmise olulisust võimalike tarnijate seisukohast. Muud märgid keskenduvad ostja positsioonile tema edasimüügiturul, sealhulgas sellised tunnusjooned nagu tema müügivõrgu lai geograafiline haare ja tema tootemargi kuvand lõpptarbijate hulgas. Mõnes olukorras võib ostujõud takistada litsentsiandjal või litsentsisaajal turgu valitseda ning lahendab sellega konkurentsiprobleemi, mis vastasel juhul tekkinud oleks. See on eriti tõene, kui tugevatel ostjatel on võimu ja stiimuleid tuua suhteliste hindade aeglase, kuid pideva tõusu korral turule uusi tarneallikaid. Kui tugevad ostjad pressivad tarnijalt vaid soodsaid tingimusi välja või suunavad kõik hinnatõusud edasi oma tarbijaile, ei ole ostjate positsioon selline, et nad suudaksid takistada litsentsisaajapoolset tooteturu valitsemist, ja on seega ebapiisav konkurentsiprobleemi lahendamiseks sel turul ([95]).

(190) Turuletuleku tõkkeid mõõdetakse sellega, kui palju võivad turul juba tegutsevad ettevõtjad ilma uustulnukaid turule meelitamata suurendada hinda üle konkurentsivõimelise taseme. Turuletuleku tõkete puudumisel muudaks kerge ja kiire turuletulek hinnatõusu kasutuks. Üldjuhul võib turuletuleku tõkkeid lugeda madalaks, kui ühe või kahe aasta jooksul võib tõenäoliselt toimuda tulemuslik turuletulek, millest piisab turu valitsemise takistamiseks või vähendamiseks.

(191) Turuletuleku tõkked võivad tuleneda eri teguritest, nagu kokkuhoid mahult või kaubavalikult (sealhulgas mitmepoolsete äriettevõtete võrgumõju), valitsuse määrused, eriti kui valitsus kehtestab ainuõigusi, riigiabi, impordimaksud, intellektuaalomandiõigused, ressursside omamine, kui varustamine on piiratud näiteks looduslike piirangute tõttu, olulised tootmisrajatised, esimese turuletulija eelised või pika aja jooksul reklaamimisega loodud tarbijate ustavus tootemargile. Ettevõtjatevahelised piiravad lepingud võivad samuti

([95]) Vt 7. oktoobri 1999. aasta kohtuotsus *Irish Sugar*, T-228/97, ECLI:EU:T:1999:246, punkt 101.

toimida turuletuleku tõkkena, muutes juurdepääsu raskemaks ning välistades (potentsiaalsed) konkurendid. Turuletuleku tõkked võivad olla olemas teadus- ja arendustegevuse, tootmise ja turustamise kõigis etappides. Kas mõnda neist teguritest tuleks kirjeldada turuletuleku tõkkena, sõltub sellest, kas nendega kaasneb pöördumatuid kulusid. Pöördumatud kulud on kulud, mis tuleb turuletulekuks või seal aktiivseks tegutsemiseks teha, kuid millest ollakse turult väljumisel ilma. Mida rohkem kulusid on pöördumatud, seda rohkem peavad võimalikud turuletulijad kaaluma sellega seotud ohte ning seda usutavamalt võivad seda turgu valitsevad ettevõtjad ähvardada, et vastavad uue ettevõtja konkurentsile, sest pöördumatute kulude tõttu on neil kulukas turult lahkuda. Üldjuhul kaasnevad turuletulekuga pöördumatud kulud, mõnikord suuremad, teinekord väiksemad. Seetõttu on tegelik konkurents üldiselt tõhusam hindamisvahend ning sel on juhtumi hindamisel suurem kaal kui potentsiaalsel konkurentsil.

(192) Samuti tuleb arvesse võtta asjaomaste turgude dünaamikat. Mõnel dünaamilisel turul võivad teatavate piirangute võimalikud negatiivsed mõjud põhjustada vähem probleeme, kuna dünaamiliste ja innovaatiliste konkurentide vaheline tehnoloogiline konkurents võib toimida piisava piiranguna. Teistel juhtudel võivad piirangud anda dünaamilisel turul tegutsevale ettevõtjale püsiva konkurentsieelise ja seega avaldada konkurentsile pikaajalist negatiivset mõju. See võib olla nii juhul, kui piirang takistab konkurentidel võrgumõjust kasu saada, või juhul, kui turg on kalduv tasakaalust välja minema.

(193) Konkreetsete piirangute hindamisel võib arvesse võtta muidki tegureid. Selliste tegurite hulka kuuluvad kumulatiivsed mõjud, st turu kaetus samalaadsete lepingutega, lepingute kestus, regulatiivkeskkond ja käitumine, mis võib viidata kokkumängule või seda võimaldada, nagu hinnaliidrid, etteteatatud hinnamuutused ja vaidlused „õige“ hinna üle, hinna paindumatus vastuseks ülemäärasele tootmismahule, hinnadiskrimineerimine ja kokkuleppeline käitumine minevikus.

4.1.2. **ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikele 3 vastavuse hindamise olulised tegurid**

(194) Konkurentsi piiravatel tehnosiirde kokkulepetel võib olla ka konkurentsi soodustav mõju tõhususe tõusu näol, mis võib üles kaaluda nende konkurentsivastase mõju. Võimaliku konkurentsi soodustava mõju hindamine leiab aset ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 raames, mis sisaldab erandit artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelust. Et seda erandit saaks kohaldada, peab tehnosiirde kokkulepe täitma artikli 101 lõikes 3 toodud neli tingimust (vt käesolevate suuniste punkt (9)). Ettevõtja, kes tugineb artikli 101 lõikele 3, peab veenvate argumentide ja tõenditega tõestama, et kõnealuse artikli neli tingimust on täidetud ([96]).

(195) Konkurentsi piiravate kokkulepete mõju hinnatakse ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 alusel selles kontekstis, kus see tegelikult avaldub ([97]), ja faktide alusel, mis on antud hetkel kättesaadavad. Kui olukorras toimub olulisi muutusi, avaldab see seega mõju ka hindamise tulemusele. Artikli 101 lõikes 3 esitatud erandi reegel kehtib nii kaua, kui kõik neli tingimust on täidetud ja selle kehtivus lakkab hetkest, mil mõni tingimus enam täidetud ei ole ([98]). Artikli 101 lõike 3 rakendamisel tuleb aga arvesse võtta iga poole algseid pöördumatuid investeeringuid ning aega ja piiranguid, mida on vaja efektiivsust suurendava investeeringu sidumiseks ja tasuvaks muutmiseks. Artiklit 101 ei saa kohaldada ilma eelinvesteeringuid ja nendega seotud ohte arvestamata. Poolte võetav risk ja kokkuleppe elluviimiseks vajalik pöördumatu investeering võib tingida, et kokkulepe ei kuulu artikli 101 lõike 1 rakendusalasse või täidab artikli 101 lõike 3 tingimused selle perioodi vältel, mis kulub investeeringu tasuvaks muutmiseks.

([96]) Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 27. juuni 2024, Teva UK ja teised *vs.* komisjon, C-198/19 P, ECLI:EU:C:2024:551, punkt 135.

([97]) Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. september 1985, Ford *vs.* komisjon, liidetud kohtuasjad 25/84 ja 26/84, ECLI:EU:C:1985:340, punktid 25–26, ja suuniseid EÜ asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta (viidatud joonealuses märkuses 9), punkt 44.

([98]) Vt nt komisjoni 3. märtsi 1999. aasta otsus 1999/242/EÜ EÜ asutamislepingu artikliga 85 seotud menetluse kohta (IV/36.237 – *TPS*) (EÜT L 90, 2.4.1999, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/1999/242/oj). Samamoodi kehtib artikli 101 lõike 1 keeld ainult kokkulepete kohta, mille eesmärgiks või tagajärjeks on konkurentsi piiramine.

(196) ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 esimene tingimus nõuab, et hinnataks lepingust tulenevaid objektiivseid eeliseid. Näited sellise tõhususe kasvu kohta on toodud käesolevate suuniste jaotises 2.2.

(197) ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kolmas tingimus nõuab, et lepinguga ei tohi kehtestada piiranguid, mis ei ole lepingu objektiivsete eeliste saavutamiseks hädavajalikud. Hinnates, kas hädavajalikkustest on täidetud, uurib komisjon eriti, kas üksikpiirangud võimaldavad kõnealust tegevust sooritada tõhusamalt kui asjaomase piirangu puudumisel. Nimetatud hindamise juures tuleb arvesse võtta turul valitsevaid tingimusi ja tegelikku olukorda, milles pooled tegutsema peavad. Ettevõtjad, kes soovivad, et nende suhtes kohaldataks artikli 101 lõikes 3 sätestatud erandit, ei pea otsima oma kokkuleppele hüpoteetilisi ja teoreetilisi alternatiive. Nad peavad aga selgitama ja näitama, miks pealtnäha realistlikud ja oluliselt vähem piiravad alternatiivid oleksid oluliselt vähem tõhusad. Kui äriliselt realistliku ja vähem piiravana näiva alternatiivi rakendamine toob kaasa tõhususe olulise languse, vaadeldakse kõnealust piirangut kui hädavajalikku. Mõnel juhul võib vaja olla uurida, kas leping kui selline on tõhususe kasvu saavutamiseks hädavajalik. Lihtsa kahepoolse litsentsimise korral ei ole tavaliselt vaja minna üksikpiirangute hädavajalikkuse uurimisest kaugemale. Tavaliselt ei ole sel juhul litsentsilepingule kui sellisele vähem piiravaid alternatiive.

(198) ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 teine tingimus nõuab, et tarbijad peavad saama õiglase osa eelistest. See tähendab, et litsentsi alusel toodetud toodete tarbijad peavad saama vähemalt kompensatsiooni lepingu negatiivsete mõjude eest ([99]). See tähendab, et tõhususe suurenemine peab täielikult korvama tõenäolise negatiivse mõju hindadele, tootmismahule või muudele lepingust tulenevatele olulistele teguritele. Tõhususe tõus võib seda teha, muutes asjaomaste ettevõtjate kulustruktuuri, motiveerides neid hinda alandama või võimaldades tarbijaile uusi või täiustatud tooteid, korvates iga võimaliku hinnatõusu ([100]).

(199) ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 viimane tingimus nõuab, et leping ei tohi anda pooltele võimalust kõrvaldada konkurentsi asjaomaste toodete olulise osa suhtes. See eeldab, et analüüsitaks turule jäävat konkurentsisurvet ja mõju, mida leping avaldab sellistele konkurentsi allikatele. Selle tingimuse kohaldamisel tuleb võtta arvesse artikli 101 lõike 3 ja artikli 102 suhet. Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei saa artikli 101 lõike 3 kohaldamine takistada ELi toimimise lepingu artikli 102 kohaldamist ([101]). Kuna nii artikli 101 kui ka artikli 102 eesmärk on tõhusa konkurentsi alalhoidmine turul, peab artikli 101 lõiget 3 järjepidevuse huvides tõlgendama nii, et oleks välistatud erandi kohaldamine turgu valitsevat seisundit kuritarvitavate, konkurentsi piiravate kokkulepete suhtes ([102]). Asjaolu, et leping vähendab oluliselt ühe olulise parameetriga seotud konkurentsi, ei tähenda tingimata, et konkurents oleks artikli 101 lõike 3 tähenduses kõrvaldatud. Tehnoloogiapuul võib näiteks tekitada tööstusharu standardi, mis tekitab olukorra, kus tehnoloogiliste formaatide vahel on vähe konkurentsi. Kui turu põhiosalised võtavad teatava formaadi omaks, võivad võrgustiku mõjud muuta alternatiivsete formaatide säilimise väga keeruliseks. See ei tähenda aga, et *de facto* tööstusharu standardi loomine kõrvaldaks alati konkurentsi artikli 101 lõike 3 viimase tingimuse tähenduses, eriti olukorras, kui tarnijad võivad edasi konkureerida hindade, kvaliteedi, valiku, innovatsiooni ja toote omaduste alal.

([99]) Vt suunised EÜ asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta, punkt 85, viidatud joonelauses märkuses 9.

([100]) Sealsamas, punktid 98 ja 102.

([101]) Vt analoogia põhjal kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. märts 2000, Compagnie Maritime Belge, liidetud kohtuasjad C-395/96 P ja C-396/96 P, ECLI:EU:C:2000:132, punkt 130. Samuti ei välista artikli 101 lõike 3 kohaldamine ELi toimimise lepingus sätestatud kaupade, teenuste, isikute ja kapitali vaba liikumise eeskirjade kohaldamist. Need eeskirjad kehtivad mõnel juhul kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuste kohta artikli 101 tähenduses. Vt sellega seoses kohtuotsus, Euroopa Kohus, 19. veebruar 2002, Wouters, C-309/99, ECLI:EU:C:2002:98, punkt 120.

([102]) Vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 10. juuli 1990. aasta otsus *Tetra Pak* (I), T-51/89, ECLI:EU:T:1990:41. Vt ka EÜ asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise suuniste punkt 106, millele on viidatud käesolevate suuniste joonelauses märkuses 9.

4.2. *Artikli 101 kohaldamine eri liiki litsentsimispiirangute suhtes*

(200) Käeolevas jaotises käsitletakse eri liiki piiranguid, mida tehnosiirde kokkulepped tavaliselt sisaldavad. Piiranguid, mida on juba käsitletud käesolevate suuniste muudes osades, eriti jaotistes 3.4 raskekujuliste piirangute kohta ja 3.5 väljajäetud piirangute kohta, käsitletakse käesolevas jaotises vaid lühidalt.

(201) Käesolevas jaotises käsitletakse nii konkurentide- kui ka mittekonkurentidevahelisi lepinguid. Konkurentidevaheliste lepingute puhul tehakse vajadust mööda vahet vastastikuste ja mittevastastikuste lepingute vahel. Mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul sellist vahetegemist ei nõuta. Kui ettevõtjad ei ole asjaomasel tehnoloogiaturul või litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate toodete turul tegelikud ega potentsiaalsed konkurendid, ei erine vastastikune litsents millegi poolest kahest eraldi litsentsist. Olukord on erinev lepingute puhul, millega pooled üheskoos koostavad tehnoloogiapaketi, mis seejärel litsentsitakse kolmandatele isikutele. Selliseid lepinguid käsitletakse käesolevas jaotises.

(202) Käesolevas jaotises ei käsitleta tehnosiirde kokkulepetes sisalduvaid kohustusi, mis ei piira üldjuhul konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses. Nende kohustuste hulka kuuluvad näiteks järgmised kohustused (loetelu pole ammendav):

(a) konfidentsiaalsuskohustus;

(b) litsentsisaajate kohustus mitte litsentsida edasi;

(c) kohustus mitte kasutada litsentsitavaid tehnoloogiaõigusi pärast lepingu lõppemist, tingimusel et litsentsitavad tehnoloogiaõigused jäävad jõusse;

(d) kohustus aidata litsentsiandjat litsentsitavate intellektuaalomandiõiguste rakendamisel;

(e) kohustus maksta minimaalseid litsentsitasusid või toota minimaalses koguses litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid;

(f) kohustus kasutada litsentsiandja kaubamärki või märkida tootele litsentsiandja nimi.

4.2.1. **Litsentsitasuga seotud kohustused**

(203) Tehnosiirde kokkuleppe pooled võivad määrata litsentsisaaja tasutava litsentsitasu suuruse ja tasumisviisi üldjuhul vabalt, ilma et see jääks ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. See põhimõte kehtib nii konkurentide- kui ka mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul. Litsentsitasu maksmise kohustus võib olla määratud kas kindla summana, protsendina müügihinnast või kindla summana iga litsentsitavat tehnoloogiat sisaldava toote pealt. Juhul kui litsentsitav tehnoloogia on seotud sisendiga, mis kaasatakse lõpptootesse, ei ole see, et litsentsitasud arvutatakse lõpptoote hinna alusel, üldreeglina konkurentsi piirav, tingimusel et lõpptoode sisaldab litsentsitavat tehnoloogiat ([103]). Kasutajate arvul põhinevad ja masinate arvu alusel arvutatud tarkvara litsentsitasud on üldjuhul kooskõlas artikli 101 lõikega 1.

(204) Väljaspool grupierandi kohaldamisala võivad konkurentidevaheliste tehnosiirde kokkulepete litsentsitasusid käsitlevad sätted piirata konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses, kui konkurendid sõlmivad vastastikku litsentsilepinguid ning nõuavad käibe pealt litsentsitasusid, mis on litsentsi turuväärtust arvestades ilmselgelt ebaproportsionaalselt suured, ning kui pooltel on sarnased kulustruktuurid või kui sellised litsentsitasud mõjutavad oluliselt turuhindu. Hinnates, kas litsentsitasud on ebaproportsionaalsed, on vaja analüüsida teiste tooteturul olevate litsentsisaajate poolt sama tehnoloogia või asendavate tehnoloogiate eest makstavaid litsentsitasusid. Sellistel juhtudel tõenäoliselt ei ole artikli 101 lõike 3 tingimused täidetud.

([103]) See ei piira ELi toimimise lepingu artikli 102 võimalikku kohaldamist litsentsitasude määramisel (vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. veebruar 1978, United Brands, C-27/76, ECLI:EU:C:1978:22, punkt 250, vt ka kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. juuli 2009, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland GmbH, C-385/07 P, ECLI:EU:C:2009:456, punkt 142).

(205) Grupierandit saab tehnosiirde kokkulepete suhtes kohaldada ainult seni, kuni lepingus litsentsitud tehnoloogiaõigused kehtivad. Kuid lepingud, mis sisaldavad litsentsitud tehnoloogiaõiguste kehtivusajast pikemaid litsentsitasu kohustusi, ei piira tingimata konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses, eelkõige juhul, kui litsentsisaaja võib lepingu vabalt lõpetada. Selline säte võib näiteks võimaldada litsentsisaajal jagada litsentsitasud pikema ajavahemiku peale. Kui kolmandatel isikutel on pärast litsentsitud tehnoloogiaõiguste kehtivuse lõppemist seaduslik õigus tehnoloogiat kasutada ja tekitada turul piisav konkurentsisurve, ei piira kehtivusaja lõppemise järgsed litsentsitasud tõenäoliselt konkurentsi artikli 101 lõike 1 tähenduses ([104]). Teatavatel asjaoludel võivad sellised kohustused siiski konkurentsi piirata, näiteks kui õiguste kehtivuse lõppemisel takistaks lepingu lõpetamine oluliselt litsentsisaaja võimet turul edasi tegutseda ja kolmandate isikute konkurentsisurve on ebapiisav (näiteks kõrgete turule sisenemise tõkete tõttu) ([105]).

(206) Mittekonkurentidevahelistest lepingutest kuuluvad grupierandi kohaldamisalasse need, mille kohaselt arvutatakse litsentsitasud nii litsentsitava tehnoloogia alusel toodetavate toodete kui ka kolmandatelt isikutelt litsentsitavate tehnoloogiate alusel toodetavate toodete põhiselt. Sellised lepingud võivad hõlbustada litsentsitasude määramist. Kuid need võivad põhjustada ka väljatõrjumise, suurendades kolmandate isikute sisendi kasutamise kulukust, ning seetõttu võib neil olla samalaadne mõju mis konkurentsikeelulgi. Kui litsentsitasusid ei maksta vaid litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate toodete, vaid ka kolmandate isikute tehnoloogial põhinevate toodete pealt, suurendavad litsentsitasud kulusid viimati nimetatutele ning vähendavad nõudlust kolmandate isikute tehnoloogia järele. Seetõttu tuleb väljaspool grupierandi kohaldamisala uurida, kas piirangul on väljatõrjuvaid mõjusid. Selleks on otstarbekohane kasutada käesolevate suuniste jaotises 4.2.7 sätestatud analüütilist raamistikku. Oluliste väljatõrjumismõjude korral kuuluvad sellised lepingud ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ega täida tõenäoliselt artikli 101 lõike 3 tingimusi, välja arvatud juhul, kui puuduvad muud praktilised võimalused litsentsitasude arvutamiseks ja jälgimiseks.

4.2.2. **Ainuõiguslik litsentsimine ja müügipiirangud**

(207) Käesolevates suunistes on kasulik teha vahet teataval territooriumil tootmise piiranguil (ainuõiguslikud või ainulitsentsid) ning litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate toodete teatavale territooriumile ja/või teatavale kliendirühmale müümise piirangute (müügipiirangud) vahel.

4.2.2.1. *Ainuõiguslikud ja ainulitsentsid*

(208) Ainuõiguslik litsents tähendab, et litsentsiandja ise ei tohi litsentsitud tehnoloogiaõiguste alusel toota ega litsentsida litsentsitud tehnoloogiaõigusi kolmandatele isikutele üldiselt ega konkreetseks kasutusalaks ega konkreetsel territooriumil. Sellisel juhul on litsentsisaaja ainus, kes konkreetsel kasutusalal või konkreetsel territooriumil litsentsitud tehnoloogiaõiguste alusel toota tohib.

(209) Ainulitsents tähendab, et litsentsiandja kohustub mitte andma kolmandatele isikutele litsentsi teataval territooriumil tootmiseks, kuid säilitab õiguse ise toota litsentsitud tehnoloogiat kasutades.

(210) Kui litsentsiandja kohustub mitte tootma ise teataval territooriumil ega andma selleks litsentse teistele, võib see territoorium hõlmata kogu maailma või selle osa.

(211) Sageli kaasnevad ainuõigusliku või ainulitsentsimisega müügipiirangud, mis seavad pooltele piiranguid, kus nad võivad litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid müüa.

(212) Konkurentidevaheline vastastikune ainuõiguslik litsentsimine on TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c kohaselt turu ja klientide jagamise vorm. Konkurentidevaheline vastastikune ainulitsentsimine kuulub aga grupierandi kohaldamisalasse kuni 20 % turuosa künnise saavutamiseni. Selliste lepingute kohaselt kohustuvad pooled mitte litsentsima oma konkureerivaid tehnoloogiaid kolmandatele isikutele, kuid võivad ise jätkata nende tehnoloogiate kasutamist. Kui pooltel on arvestatav turuvõim, võivad sellised lepingud soodustada kokkumängu, sest nendega saab tagada, et pooled on ainsad tootjad litsentsitaval tehnoloogial põhineval turul.

([104]) Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 7. juuli 2016, Genentech, C-567/14, ECLI:EU:C:2016:526, punktid 39–40.
([105]) Vt ka punkt (124) jj.

(213) Konkurentidevaheline mittevastastikune ainuõiguslik litsentsimine kuulub grupierandi kohaldamisalasse kuni 20 % turuosa künnise saavutamiseni. Turuosa künnise ületamisel võib ainuõiguslik litsentsimine tuua kaasa piirava mõju; mida suurem turuvõim kummalgi poolel on, seda suurem on piirava mõju tõenäosus. Kui ainuõiguslik litsents on ülemaailmne, tähendab see litsentsiandja lahkumist turult. Juhtudel, kui ainuõiguslikkus on piiratud konkreetse territooriumiga, nagu liikmesriik, tähendab leping, et litsentsiandja hoidub litsentsitaval tehnoloogial põhinevate kaupade ja teenuste tootmisest kõnealusel territooriumil. Selliste ainuõiguslike litsentside hindamisel tuleb arvesse võtta litsentsiandja ja -saaja turuvõimu. Kui mõlemal poolel on tooteturul piiratud turupositsioon ja litsentsiandjal puudub võimekus tehnoloogiat litsentsisaaja territooriumil tõhusalt kasutada, ei kuulu leping tõenäoliselt ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Erijuhtumiks on olukorrad, kus litsentsiandja ja -saaja konkureerivad ainult tehnoloogiaturul. Litsentsiandjal, näiteks uurimisinstituudil või väikesel uurimistööle pühendunud ettevõtjal, näiteks jagufirmal, mis konkureerib litsentsisaajaga ainult tehnoloogiaturul, ei ole tootmis- ja turustusvõimekust litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate toodete tulemuslikuks turuletoomiseks. Sellistel juhtudel ei ole litsentsiandja võimeline järgneva etapi tooteturul tulemuslikult konkureerima. Seetõttu ainuõiguslik litsents tõenäoliselt ei piira konkurentsi artikli 101 lõike 1 tähenduses, kui litsentsisaajal ei ole tooteturul märkimisväärset turuvõimu.

(214) Mittekonkurentidevaheline ainuõiguslik litsentsimine, kui see kuulub ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, täidab tõenäoliselt artikli 101 lõike 3 tingimused. Ainuõiguslik litsents on sageli vajalik, et motiveerida litsentsisaajat investeerima litsentsitavasse tehnoloogiasse ning tooma tooted turule aegsasti. Seda eriti juhul, kui litsentsisaaja peab tegema suuri investeeringuid litsentsitava tehnoloogia edasiarendamiseks. Ainuõiguslikkusevastane sekkumine pärast seda, kui litsentsisaaja on saavutanud litsentsitava tehnoloogiaga kaubandusliku edu, jätaks litsentsisaaja ilma oma investeeringult saadavast rahalisest kasust ning kahjustaks konkurentsi, tehnoloogia levikut ja innovatsiooni. Komisjon sekkub seetõttu mittekonkurentidevahelistesse ainuõiguslikesse litsentsilepingutesse vaid erandjuhtudel, olenemata litsentsi kohaldamisalast.

(215) Kui litsentsisaaja aga juba omab ettevõtjasiseseks tootmiseks kasutatavat asendatavat tehnoloogiat, ei pruugi ainuõiguslik litsents olla vajalik, et motiveerida litsentsisaajat toodet turule tooma. Sellisel juhul võib ainuõiguslik litsents kuuluda hoopis ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, eelkõige juhul, kui litsentsisaajal on tooteturul turujõud. Peamine olukord, kus sekkumine oleks õigustatud, on juhul, kui domineeriv litsentsisaaja saab ühe või mitme konkureeriva tehnoloogia ainuõigusliku litsentsi. Sellised lepingud kuuluvad tõenäoliselt artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ning tõenäoliselt ei täida artikli 101 lõike 3 tingimusi. Artikli 101 lõike 1 kohaldamise eelduseks on, et tehnoloogiaturule tulek peab olema raske ja litsentsitav tehnoloogia peab olema tõeline turukonkurentsi allikas. Sellises olukorras võib ainuõiguslik litsents tõrjuda välja kolmandatest isikutest litsentsisaajad, suurendada turuletuleku tõkkeid ning võimaldada litsentsisaajal säilitada või tugevdada oma turuvõimu.

(216) Vastastikuse litsentsimise lepingud, millega kaks või rohkem poolt lepivad kokku oma tehnoloogiate litsentsimises ainult teineteisele ning mitte litsentsima kolmandaid isikuid, põhjustavad erilist muret, kui tekkiv tehnoloogiapakett loob *de facto* tööstusharu standardi, millele kolmandatel isikutel peab turul tulemuslikuks konkureerimiseks juurdepääs olema. Sellistel juhtudel loob leping pooltele reserveeritud suletud standardi. Komisjon hindab selliseid lepinguid samade põhimõtete alusel, mida kohaldatakse tehnoloogiapuulide puhul (vt käesolevate suuniste jaotis 4.4) Eelkõige tuleb sellist standardit toetavaid tehnoloogiaid litsentsida kolmandatele isikutele ausatel, põhjendatud ja diskrimineerimist välistavatel tingimustel ([106]), kooskõlas kohaldatava standardi väljatöötamise protsessiga ([107]). Kui lepingu pooled konkureerivad kolmandate isikutega olemasoleval tooteturul ning leping on seotud selle tooteturuga, on suletud standardil tõenäoliselt arvestatav välistav mõju. Seda negatiivset mõju konkurentsile saab vältida ainult kolmandatele isikutele litsentsimisega.

([106]) Vt selle kohta komisjoni teatis kohtuasja Canon/Kodak kohta (EÜT C 330, 1.11.1997, lk 10) ja kohtuasi IGR Stereo Television, mida on mainitud Euroopa Komisjoni üheteistkümnendas konkurentsipoliitika alases aruandes (avaldatud koos viieteistkümnenda üldaruandega Euroopa Ühenduste tegevuse kohta 1981. aastal, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 1982), punkt 94.

([107]) Vt juhised standardimise kohta horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste 7. peatükis.

4.2.2.2. *Müügipiirangud*

(217) Müügipiirangute puhul on oluline vahet teha konkurentide- ja mittekonkurentidevahelisel litsentsimisel.

(218) Konkurentidevahelises vastastikuses lepingus sisalduvad ühe või mõlema poole kehtestatavad aktiivse ja passiivse müügi piirangud on TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c kohaselt raskekujulised konkurentsipiirangud. Sellised müügipiirangud kuuluvad ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ning tõenäoliselt ei täida artikli 101 lõike 3 tingimusi. Selliseid piiranguid loetakse üldjuhul turu jagamiseks, sest need takistavad mõjustatud poole aktiivset või passiivset müüki territooriumidele või kliendirühmadele, mida ta tegelikult teenindas või oleks lepingu puudumisel realistlikult võinud teenindada.

(219) Konkurentidevaheliste mittevastastikuste lepingute puhul kehtib grupierand litsentsisaajale või -andjale tehtavate kolmandale isikule reserveeritud ainuõiguslikule territooriumile või kliendirühmale suunatud aktiivse ja/või passiivse müügi piirangute kohta (vt TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c alapunkt i) kuni 20 % turuosa künnise saavutamiseni. Turuosa künnise ületamisel kuuluvad sellised müügipiirangud ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse juhul, kui ühel või mitmel poolel on märkimisväärne turuvõim. Sellised piirangud võivad aga olla vältimatud väärtuslike tehnoloogiate levitamiseks ning võivad seega täita artikli 101 lõike 3 tingimused. See võib olla nii, kui litsentsiandjal on suhteliselt nõrk turupositsioon territooriumil, kus ta ise tehnoloogiat kasutab. Sellises olukorras võib litsentsisaajale pandud aktiivse müügi piirang olla vältimatu, et motiveerida litsentsiandjat litsentsi andma. Selliste piirangute puudumisel oleks litsentsiandja vastamisi aktiivse konkurentsiga oma peamisel tegutsemisalal. Samuti võivad litsentsiandjale pandud aktiivse müügi piirangud olla vältimatud eriti juhul, kui litsentsisaaja turupositsioon talle eraldatud territooriumil on suhteliselt nõrk ning ta peab tegema märkimisväärseid investeeringuid litsentsitava tehnoloogia tõhusaks kasutamiseks.

(220) Grupierand hõlmab ka litsentsisaaja aktiivse müügi piiramist territooriumi või kliendirühmaga, mis on eraldatud teisele litsentsisaajale, kes ei olnud tehnosiirde kokkuleppe sõlmimise ajal litsentsiandja konkurent. Nii on see siiski vaid juhul, kui leping ei ole vastastikune (vt TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c alapunkt ii). Turuosa künnise ületamisel kuulub selline aktiivse müügi piirang tõenäoliselt ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, kui pooltel on märkimisväärne turuvõim. Siiski võib piirang tõenäoliselt olla artikli 101 lõike 3 tähenduses vältimatu aja jooksul, mis on kaitstud litsentsisaajale vajalik uuele turule pääsemiseks ja enda seal sisseseadmiseks talle määratud territooriumi või kliendirühma suhtes. See aktiivse müügi vastane kaitse aitab litsentsisaajal saada üle asümmeetriast, mis tekib asjaolust, et mõned litsentsisaajad on litsentsiandjaga konkureerivad ettevõtjad ning sellisena end juba turul sisse seadnud. Litsentsisaajale tehtavad ainuõiguslikult teisele litsentsisaajale eraldatud territooriumile või kliendirühmale suunatud passiivse müügi piirangud on TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c kohaselt raskekujulised konkurentsipiirangud.

(221) Mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul kuuluvad litsentsisaaja ainuõiguslikult litsentsiandjale eraldatud territooriumile või kliendirühmale suunatud aktiivse ja passiivse müügi võimaluste piirangud grupierandi alla kuni 30 % turuosa künnise saavutamiseni. Ülalpool seda künnist tuleb kõnealuste piirangute suhtes kohaldada individuaalset hindamist. Need võivad teatavatel juhtudel mitte kuuluda ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse või täita artikli 101 lõikes 3 sätestatud tingimused, näiteks kui nad on objektiivselt vajalikud väärtuslike tehnoloogiate levitamiseks. See võib olla nii, kui litsentsiandjal on suhteliselt nõrk turupositsioon territooriumil, kus ta ise tehnoloogiat kasutab. Sellises olukorras võib litsentsisaaja aktiivse müügi võimaluste piiramine olla vältimatu, et motiveerida litsentsiandjat litsentsi andma. Selliste piirangute puudumisel oleks litsentsiandja vastamisi aktiivse konkurentsiga oma peamisel tegutsemisalal. Muudel juhtudel võib litsentsisaaja müügi piiramine kuuluda artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ega pruugi täita artikli 101 lõikes 3 sätestatud tingimusi. Nii on see tõenäoliselt juhul, kui litsentsiandjal on eraldi märkimisväärne turuvõim, kui ka turul koos tugevat positsiooni omavate litsentsiandjate sõlmitud mitmete samalaadsete lepingute kumulatiivse mõju korral.

(222) Kuid konkurentidevaheliste lepingute puhul, kus litsentsiandja kasutab teataval territooriumil valikulist turustussüsteemi, ei ole lubatud seda süsteemi kombineerida ainuõigusliku territooriumi või kliendirühma määramisega, kui see tooks kaasa aktiivse või passiivse müügi piiramise lõppkasutajatele. Kõnealune kombinatsioon kujutaks endast TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti c kohast raskekujulist piirangut (vt suuniste punkt (151)).

(223) Litsentsiandja müügi piiramine, kui see jääb ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, täidab tõenäoliselt artikli 101 lõike 3 tingimused, välja arvatud juhul, kui turul ei ole litsentsiandja tehnoloogiale tõelisi alternatiive või on litsentsisaaja saanud selliste alternatiivide litsentsi kolmandatelt isikutelt. Sellised piirangud, eriti aktiivse müügi piirang, on artikli 101 lõike 3 tähenduses tõenäoliselt vältimatud, et motiveerida litsentsisaajat investeerima litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate toodete tootmisse, turundusse ja müüki. On tõenäoline, et litsentsisaaja motivatsiooni kärbiks oluliselt otsene konkurents litsentsiandja poolt, kelle tootmiskulusid ei koorma litsentsitasud. Võib-olla hoiaks see investeeringud allpool optimaalset taset.

(224) Mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul kuuluvad litsentsisaaja ainuõiguslikult muudele litsentsisaajatele eraldatud territooriumile või kliendirühmale suunatud aktiivse ja passiivse müügi võimaluste piirangud grupierandi alla kuni 30 % turuosa künnise saavutamiseni. Ülalpool seda künnist tuleb kõnealuste piirangute suhtes kohaldada individuaalset hindamist. Kui litsentsisaajal on märkimisväärne turuvõim, võivad sellised piirangud piirata tehnoloogiasisest konkurentsi ja kuuluvad tõenäoliselt ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Ometi võivad need piirangud täita artikli 101 lõike 3 tingimused, kui need on vajalikud tasuta kasusaamise vältimiseks ja litsentsisaaja motiveerimiseks tegema investeeringuid, mis on vajalikud litsentsitava tehnoloogia tulemuslikuks kasutamiseks tema territooriumil ja litsentsitava toote müügi edendamiseks. Passiivse müügi piirangud liigitatakse TTBERi artikli 4 lõike 2 punkti b kohaselt raskekujulisteks konkurentsipiiranguteks (vt punktid (144) kuni (151)) eespool). Üldjuhul sellised piirangud tõenäoliselt artikli 101 lõike 3 tingimustele ei vasta.

4.2.3. **Tootmismahu piirangud**

(225) Konkurentidevahelistes tehnosiirde kokkulepetes sisalduvad vastastikused tootmismahu piirangud on raskekujuline konkurentsipiirang TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti b kohaselt (vt suuniste punkt (128)). Artikli 4 lõike 1 punkt b ei hõlma mittevastastikuse lepinguga litsentsisaajale või ühele litsentsisaajatest pandavaid litsentsitud tehnoloogia tootmismahu piiranguid. Sellised piirangud kuuluvad kuni 20 % turuosa künnise saavutamiseni grupierandi alla. Ülalpool seda künnist tuleb tootmismahu piirangute suhtes kohaldada individuaalset hindamist. Kui pooltel on märkimisväärne turuvõim, võivad sellised piirangud piirata konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses. Kuid artikli 101 lõige 3 kehtib tõenäoliselt juhtudel, kui litsentsiandja tehnoloogia on litsentsisaaja omast oluliselt parem ning tootmismaht ületab piirangut arvestades oluliselt litsentsisaaja lepingueelset tootmismahtu. Sel juhul on tootmismahu piirangu mõju piiratud isegi kasvava nõudlusega turgudel. ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamiseks tuleb arvesse võtta ka seda, et sellised piirangud võivad olla vajalikud, et motiveerida litsentsiandjat levitama oma tehnoloogiat nii palju kui võimalik. Näiteks võib litsentsiandja mitte tahta litsentsida oma konkurente, kui ta ei saa piirata litsentse konkreetsete kindla võimsusega tootmiskohtadega (tootmiskoha litsents). Kui tehnosiirde kokkulepe põhjustab täiendavate varade tõelise integreerimise, võivad litsentsisaajale pandud tootmismahu piirangud täita artikli 101 lõike 3 tingimused. Samal ajal on see ebatõenäoline juhul, kui pooltel on oluline turuvõim.

(226) Tootmismahu piirangud mittekonkurentidevahelistes tehnosiirde kokkulepetes kuuluvad grupierandi alla kuni 30 % turuosa künnise saavutamiseni. Sellest künnisest ülalpool on nõutav individuaalne mõju hindamine. Peamine konkurentsivastane oht, mis tuleneb litsentsisaajate tootmismahu piiramisest mittekonkurentidevahelistes lepingutes, on litsentsisaajatevahelise tehnoloogiasisese konkurentsi piiramine. Selliste konkurentsivastaste mõjude olulisus sõltub litsentsiandja ja -saajate turupositsioonist ning sellest, mil määral tootmismahu piirang takistab litsentsisaajat rahuldamast nõudlust litsentsitud tehnoloogiat sisaldavate toodete järele.

(227) Kui tootmismahu piirangud on kombineeritud ainuõiguslike territooriumide või kliendirühmadega, suurenevad nende piiravad mõjud. Kahte liiki piirangute kombinatsioon suurendab tõenäosust, et leping teenib turu jagamise huve.

(228) Mittekonkurentidevahelistes lepingutes litsentsisaajale pandud tootmismahu piirangutel võib olla ka konkurentsi soodustav mõju tehnoloogia leviku edendamise kaudu. Litsentsiandjal kui tehnoloogia tarnijal peaks üldiselt olema vabadus otsustada litsentsisaaja poolt litsentsitava tehnoloogiaga toodetava tootmismahu üle. Kui litsentsiandjal ei oleks vabadust otsustada litsentsisaaja tootmismahu üle, võidakse suur hulk tehnosiirde

kokkuleppeid üldse sõlmimata jätta, millel oleks negatiivne mõju uue tehnoloogia levikule. See võib eriti tõenäoliselt nii olla, kui litsentsiandja on ka tootja, sest litsentsisaaja toodang võib jõuda tagasi litsentsiandja peamisele tegevusalale ning seega mõjutada otseselt tema tegevust. Teisest küljest on vähem tõenäoline, et tootmismahu piiranguid on vaja litsentsiandja tehnoloogia levitamiseks, kui sellised piirangud on kombineeritud litsentsisaajale pandud müügipiirangutega, mis keelavad tal müüa litsentsiandja territooriumile või kliendirühmale.

4.2.4. **Kasutusalapiirangud**

(229) Kasutusalapiirangu korral on litsentsitud tehnoloogia kasutamine litsentsisaaja poolt piiratud ühe või mitme tehnilise rakendusala, tooteturu või tööstusharuga. See tähendab, et litsentsisaaja saab litsentsitud tehnoloogiaõigusi üksnes nendes konkreetsetes valdkondades. Tööstusharu võib hõlmata mitut tooteturgu, kuid ei pruugi hõlmata tooteturu osa. Sageli saab sama tehnoloogiat kasutada erinevate toodete tootmiseks; need tooted võivad kuuluda samale tooteturule või eri tooteturgudele. Näiteks saab vormimistehnoloogiat kasutada ühes ja samas tööstussektoris plastpudelite ja plasttasside valmistamiseks, millest kumbki kuulub eraldi tooteturule. Samal ajal võib ka üksik tooteturg hõlmata mitut tehnilist kasutusala. Näiteks saab kiibistike valmistamise tehnoloogiat kasutada kuni nelja protsessorit toetavate ja rohkem kui nelja protsessorit toetavate kiibistike tootmiseks. Litsents, mis piirab litsentsitava tehnoloogia kasutamist kuni nelja protsessoriga kiibistike tootmisega, ongi tehnilise kasutusala piirang.

(230) Võttes arvesse, et kasutusalapiirangud kuuluvad grupierandi kohaldamisalasse ning teatavad kliendipiirangud on TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c ning lõike 2 punkti b kohaselt raskekujulised konkurentsipiirangud, on oluline neid kahte piirangukategooriat eristada (vt ka käesolevate suuniste punktid (138) ja (139)). Kliendipiirang eeldab konkreetsete kliendirühmade määratlemist ning pooltele pandud piirangut müüa sellistele määratletud rühmadele. Asjaolu, et kasutusala piirang võib vastata teatavatele kliendirühmadele tooteturul, ei tähenda, et piirang on kliendipiirang. Näiteks asjaolu, et teatavad kliendid ostavad peamiselt või ainult rohkem kui nelja protsessoriga kiibistikke, ei tähenda, et kuni nelja protsessorit toetavate kiibistikega piiratud litsents oleks kliendipiirang. Siiski tuleb kasutusala määratleda objektiivselt, viidates lepingulise toote määratletud ja olulistele tehnilistele tunnustele.

(231) Kuna teatavad kasutusalapiirangud on TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti b kohaselt raskekujulised konkurentsipiirangud, on oluline märkida, et kasutusalapiiranguid ei peeta tootmismahu piiranguteks. Selle põhjus on, et kasutusalapiirang ei piira mahtu, mida litsentsisaaja võib toota litsentsitud kasutusalal.

(232) Nagu territooriume, saab kasutusalasid määrata litsentsisaajale ainuõigusliku või ainulitsentsi raames. Ainuõigusliku ja ainulitsentsimise erinevust, sealhulgas mõju litsentsiandja võimalusele kasutada litsentsitud tehnoloogiat asjaomasel kasutusalal, selgitatakse käesolevate suuniste jaotises 4.2.2.1. Konkurentidevahelise litsentsimise puhul on vastastikune ainuõiguslik litsentsimine TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c kohaselt raskekujuline konkurentsipiirang.

(233) Kasutusalapiirangutel võib olla konkurentsi soodustav mõju, sest need motiveerivad litsentsiandjat litsentsima oma tehnoloogiat tema peamisest tegevusalast välja jäävate rakenduste jaoks. Kui litsentsiandja ei suuda takistada litsentsisaajate tegevust valdkondades, kus ta ise oma tehnoloogiat kasutab, või valdkondades, kus tehnoloogia väärtus ei ole veel välja kujunenud, põhjustaks see tõenäoliselt litsentsiandja litsentsimishuvi languse või paneks ta suuremat litsentsitasu nõudma. Samuti tuleb arvesse võtta, et teatavates valdkondades toimub litsentsimine sageli tööstusdisainivabaduse tagamiseks, hoides ära rikkumissüüdistused. Litsentsisaaja saab litsentsi raames arendada oma tehnoloogiat, kartmata litsentsiandja rikkumissüüdistusi.

(234) Tegelike või potentsiaalsete konkurentide vaheliste lepingutega litsentsisaajale pandud kasutusalapiirangud kuuluvad grupierandi alla kuni 20 % turuosa künnise saavutamiseni. Turuosa künnise ületamisel tuleb selliseid piiranguid hinnata individuaalselt. Peamine konkurentsiprobleem on oht, et litsentsisaaja lakkab olemast konkureeriv jõud väljaspool litsentsitavat kasutusala. Oht on suurem konkurentidevahelise vastastikuse litsentsimise puhul, kui lepingus sätestatakse asümmeetrilised kasutusala piirangud. Kasutusalapiirangud on asümmeetrilised juhul, kui ühel poolel on lubatud kasutada litsentsitavat tehnoloogiat ühes tööstusharus, ühel

tooteturul või tehnilisel kasutusalal ning teisel poolel on lubatud kasutada teist litsentsitavat tehnoloogiat teises tööstusharus, teisel tooteturul või tehnilisel kasutusalal. Konkurentsiprobleemid võivad eriti tekkida juhul, kui litsentsisaaja litsentsitava tehnoloogia kasutamiseks varustatud tootmisrajatist kasutatakse ka tema oma tehnoloogia põhiste toodete tootmiseks väljaspool litsentsitavat kasutusala. Kui leping võib tõenäoliselt põhjustada litsentsisaaja tootmismahu languse väljaspool litsentsitud kasutusala, kuulub leping tõenäoliselt ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Sümmeetrilised kasutusalapiirangud, st lepingud, millega pooled litsentsivad oma tehnoloogiaid teineteisele kasutamiseks sama(de)l kasutusala(de)l, ei kuulu tõenäoliselt artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Sellised lepingud tõenäoliselt ei piira enne lepingu sõlmimist eksisteerinud konkurentsi. Artikli 101 lõige 1 ei kehti tõenäoliselt ka lepingute suhtes, mis võimaldavad litsentsisaajal vaid arendada ja kasutada tema oma tehnoloogiat litsentsi raames, kartmata litsentsiandja poolseid rikkumissüüdistusi. Sellistes olukordades ei piira kasutusalapiirangud iseenesest enne lepingu sõlmimist eksisteerinud konkurentsi. Enne lepingu sõlmimist varitses litsentsisaajat rikkumissüüdistuste oht ka väljaspool litsentsitud kasutusala. Kui aga litsentsisaaja oma tegevuse väljaspool litsentsitud kasutusala lõpetab või seda vähendab ilma ärilise põhjenduseta, võib see olla märgiks lepingu aluseks olevast turu jagamise kokkuleppest, mis on TTBERi artikli 4 lõike 1 punkti c kohaselt raskekujuline konkurentsipiirang.

(235) Mittekonkurentidevahelistes lepingutes sisalduvad kasutusalapiirangud litsentsisaajale ja -andjale kuuluvad grupierandi alla kuni 30 % turuosa künnise saavutamiseni. Turuosa künnise ületamisel tuleb selliseid piiranguid hinnata individuaalselt. Üldjuhtudel nad kas ei piira konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses või on tõhusust edendavad ja võivad seega täita artikli 101 lõike 3 tingimused. Nad edendavad uue tehnoloogia levikut, motiveerides litsentsiandjat litsentsima tehnoloogiat selle kasutamiseks valdkondades, milles ta ise ei soovi seda kasutada. Kui litsentsiandja ei saaks takistada litsentsisaajail tegutsemist valdkondades, kus ta tehnoloogiat ise kasutab, kaotaks ta tõenäoliselt motivatsiooni litsentse välja anda.

(236) Mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul on litsentsiandjal tavaliselt õigus anda erinevatele litsentsisaajatele ühe või mitme kasutusalaga piiratud ainu- või ainuõiguslikke litsentse. Sellised piirangud piiravad litsentsisaajatevahelist tehnoloogiasisest konkurentsi samamoodi kui territoriaalne ainuõiguslik litsentsimine ning neid hinnatakse samal viisil (vt käesolevate suuniste jaotis 4.2.2.1).

4.2.5. **Oma tarbeks kasutamise piirangud**

(237) Oma tarbeks kasutamise piiranguid võib määratleda kui litsentsisaajale pandavat kohustust piirata temapoolset litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate toodete tootmist tema oma toodete tootmiseks, hoolduseks ja remondiks vajaliku koguseni. Teisisõnu kohustab seda liiki kasutuspiirang litsentsisaajat kasutama litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavaid tooteid ainult sisendina kaasamiseks tema oma toodangusse. See ei luba litsentsisaajal müüa litsentsitud tehnoloogiat sisaldavat toodet kaasamiseks muude tootjate toodetesse.

(238) Oma tarbeks kasutamise piirangud kuuluvad kuni 20 % ja 30 % turuosa künnise saavutamiseni grupierandi alla. Ülalpool neid künniseid tuleb kõnealuste piirangute suhtes kohaldada individuaalset hindamist. Selleks on vaja eristada konkurentide- ja mittekonkurentidevahelisi lepinguid.

(239) Konkurentidevaheliste tehnosiirde kokkulepete puhul takistab nõue, et litsentsiandjale kasutaks litsentsitud tehnoloogiat ainult selleks, et toota sisendit oma toodetesse kaasamiseks, tal tarnida koostisosi kolmandatest isikutest tootjatele. Kui litsentsisaaja ei olnud enne lepingu sõlmimist tegelik ega potentsiaalne koostisosade tarnija muudele tootjatele, ei muuda oma tarbeks kasutamise piirang lepingueelse olukorraga võrreldes midagi. Sellises olukorras hinnatakse piirangut samal viisil kui mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul. Kui aga litsentsisaaja on tegelik või tõenäoline koostisosade tarnija, on vaja uurida, milline on lepingu mõju sellele tegevusele. Kui litsentsisaaja, olles end varustanud litsentsiandja tehnoloogia kasutamiseks, lõpetab oma tehnoloogia eraldi kasutamise ning seega koostisosade tarnijana tegutsemise, piirab leping enne selle sõlmimist eksisteerinud konkurentsi. Kui litsentsiandjal on koostisosade turul oluline turuvõim, võib lepingul olla tõsine konkurentsivastane mõju.

(240) Mittekonkurentidevaheliste tehnosiirde kokkulepete puhul tuleneb oma tarbeks kasutamise piirangutest kaks peamist ohtu konkurentsile: tehnoloogiasisese konkurentsi piiramine sisendite tarneturul; ja litsentsisaajatevahelise arbitraaži välistamine, mis võib suurendada litsentsiandja võimalusi määrata litsentsisaajatele diskrimineerivad litsentsitasud

(241) Kuid oma tarbeks kasutamise piirangud võivad konkurentsi soodustavale litsentsimisele ka kaasa aidata. Kui litsentsiandja on komponentide tarnija, võib piirang olla vajalik, et toimuks tehnoloogia levik mittekonkurentide vahel. Piirangute puudumisel ei pruugi litsentsiandja litsentsi anda või teeks seda ainult kõrgema litsentsitasu eest, sest vastasel juhul looks ta endale komponenditurul otsese konkurentsi. Sellisel juhul ei ole oma tarbeks kasutamise piirang konkurentsi piirav ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses või täidab artikli 101 lõike 3 tingimused. Litsentsisaajat ei tohi aga piirata litsentsitavaid tooteid tema toodete varuosadena müümast. Litsentsisaaja peab saama teenindada oma toodete järelturgu, sealhulgas tema tooteid hooldavaid ja remontivaid sõltumatuid teenusepakkujaid.

(242) Kui litsentsiandja ei ole koostisosade tarnija asjaomasel tooteturul, siis eespool toodud põhjendus oma tarbeks kasutamise piirangute määramiseks ei kehti. Sellistel juhtudel võivad oma tarbeks kasutamise piirangud põhimõtteliselt edendada tehnoloogia levikut, tagades, et litsentsisaajad ei müüks litsentsiandjaga muudel tooteturgudel konkureerivatele tootjatele. Litsentsisaajale pandav piirang mitte müüa teatavatele litsentsiandjale reserveeritud kliendirühmadele on tavaliselt siiski vähem piirav alternatiiv. Järelikult ei ole oma tarbeks kasutamise piirang sellistel juhtudel tehnoloogia leviku võimaldamiseks tavaliselt vajalik.

4.2.6. **Seosmüük ja müük komplektina**

(243) Tehnoloogia litsentsimise kontekstis toimub seosmüük juhul, kui litsentsiandja paneb litsentsisaajale ühe tehnoloogia (siduva toote) litsentsi saamise tingimuseks teise tehnoloogia litsentsi omandamise või toote ostmise litsentsiandjalt või kelleltki tema poolt määratult (seotud toode). Müük komplektidena toimub juhul, kui kahte tehnoloogiat või ühte tehnoloogiat ja toodet müüakse komplektina koos. Kuid mõlemal juhul on tingimuseks, et asjaomased tooted ja tehnoloogiad on selles mõttes erinevad, et kummalegi seost või komplekti moodustavale tootele või tehnoloogiale on eraldi nõudlus. Edaspidi peetakse termini „seosmüük“ all silmas nii seosmüüki kui müüki komplektina.

(244) TTBERi artikkel 3, milles on grupierandite kohaldamisala piiratud turuosa künnistega, tagab, et seosmüük ja müük komplektidena ei kuuluks grupierandi kohaldamisalasse konkurentidevaheliste lepingute puhul 20 % turuosa künnise ületamisel ning mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul 30 % turuosa künnise ületamisel. Turuosa künnised kehtivad mis tahes tehnosiirde kokkuleppest mõjustatud asjaomase tehnoloogia- või tooteturu, sealhulgas seotud toote turu suhtes. Käesoleva jaotise ülejäänud osas esitatakse juhised seosmüügi hindamiseks turuosa künnise ületamise üksikjuhtumite puhul ([108]).

(245) Seosmüügi peamine piirav mõju on konkureerivate seotud toote tarnijate väljatõrjumine. Seosmüük võib võimaldada litsentsiandjal ka seotud toote turul võimu säilitada, suurendades turuletuleku tõkkeid. Näiteks võib see sundida uustulnukaid tulema mitmele turule korraga. Peale selle võib seosmüük võimaldada litsentsiandjal suurendada litsentsitasusid, näiteks kui siduv ja seotud toode on osaliselt teineteist asendavad ning neid kahte toodet ei kasutata kindlas vahekorras. Seosmüük ei võimalda litsentsisaajal siduva toote litsentsitasude tõusu korral lülituda ümber alternatiivsetele sisenditele. Need konkurentsiprobleemid ei sõltu sellest, kas lepingu pooled on konkurendid või mitte. Et seosmüügil oleks tõenäoline konkurentsivastane mõju, peab litsentsiandjal olema

([108]) Näitena selle analüütilise raamistiku praktilise rakendamise kohta vt komisjoni 20. detsembri 2012. aasta otsus, juhtum AT.39230 – *Rio Tinto Alcan*, punkt 96 jj.

oluline turuvõim siduva toote suhtes, et piirata konkurentsi seotud toote suhtes. Sellise turuvõimu puudumisel ei saa litsentsiandja tõenäoliselt kasutada oma tehnoloogiat seotud toote tarnijate väljatõrjumiseks. Lisaks, nagu konkurentsikeeldude puhulgi, peab seos arvestatava väljatõrjuva mõju saavutamiseks hõlmama teatavat osa seotud toote turust. Juhtudel, kui litsentsiandjal on turuvõim pigem seotud kui siduva toote turul, analüüsitakse piirangut üldjuhul kui konkurentsi- või kogusepiirangut. See peegeldab asjaolu, et konkurentsiprobleemi allikas on tõenäoliselt seotud, mitte siduva toote turul ([109]).

(246) Seosmüük võib põhjustada ka tõhususe kasvu. See on nii näiteks juhul, kui seotud toode on vajalik litsentsitava tehnoloogia tehniliselt rahuldava kasutamise jaoks või tagamiseks, et litsentsi alusel tootmine vastaks litsentsiandja ja muude litsentsisaajate poolt järgitavatele kvaliteedinõuetele. Sellistel juhtudel täidab seosmüük sageli ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 tingimused. Kui litsentsisaajad kasutavad litsentsiandja kaubamärki või tootemargi nime või kui tarbijatele on litsentsitavat tehnoloogiat sisaldava toote ja litsentsiandja seos muul moel selge, on litsentsiandjal õiguspärane huvi tagada, et toodete kvaliteet ei õõnesta tema tehnoloogia väärtust ega tema mainet ettevõtjana. Kui tarbijale on pealegi teada, et litsentsiandja ja litsentsisaajad toodavad sama tehnoloogia alusel, on ebatõenäoline, et litsentsisaajad sooviksid litsentsi osta, kui kõik pooled ei kasutaks tehnoloogiat tehniliselt rahuldaval viisil.

4.2.7. **Konkurentsikeelud**

(247) Konkurentsikeelud tehnoloogia litsentsimise kontekstis on litsentsisaajale pandavad kohustused mitte kasutada litsentsitava tehnoloogiaga konkureerivaid kolmandate isikute tehnoloogiaid. Sel määral, mil konkurentsikeeld hõlmab litsentsiandja tarnitavat toodet või täiendavat tehnoloogiat, on seda kajastatud seosmüüki käsitlevas käesolevate suuniste jaotises 4.2.6.

(248) TTBERi kohaselt kuuluvad konkurentsikeelud grupierandi kohaldamisalasse nii konkurentide- kui ka mittekonkurentidevaheliste lepingute puhul vastavalt 20 % ja 30 % turuosa künnise saavutamiseni. Käesoleva jaotise ülejäänud osas esitatakse juhised konkurentsikeeldude hindamiseks turuosa künnise ületamise üksikjuhtumite puhul.

(249) Peamine oht konkurentsile, mida põhjustavad konkurentsikeelud, on kolmandate isikute tehnoloogiate väljatõrjumine. Konkurentsikeelud võivad võimaldada litsentsiandjate kokkumängu, kui mitu litsentsiandjat kasutab seda eraldi kokkulepetes (kumulatiivne kasutus) või konkurentidevahelise vastastikuse litsentsimise korral, kui mõlemad pooled lepivad kokku mitte kasutada kolmanda isiku tehnoloogiat. Konkureerivate tehnoloogiate väljatõrjumine vähendab konkurentsisurvet litsentsiandja nõutavatele litsentsitasudele ning juba turul olevate tehnoloogiate vahelist konkurentsi, piirates litsentsisaajate võimalusi minna üle konkureerivale tehnoloogiale. Et mõlemal juhul on põhiliseks probleemiks väljatõrjumine, võib analüüs nii konkurentide- kui mittekonkurentidevahelise lepingu puhul olla üldjoontes sama.

(250) Väljatõrjumine võib tekkida, kui oluline osa võimalikke litsentsisaajaid on juba seotud ühe või, kumulatiivsete mõjude korral, mitme tehnoloogiaallikaga ega saa seetõttu konkureerivaid tehnoloogiaid kasutada. Väljatõrjumismõjud võivad tuleneda ühe olulise turuvõimuga litsentsiandja sõlmitud lepingutest või mitme litsentsiandja sõlmitud lepingute kumulatiivsest mõjust, isegi kui iga üksik leping või lepingute võrk kuulub TTBERi kohaldamisalasse. Viimati nimetatud juhul aga ei teki tõsist kumulatiivset mõju tõenäoliselt enne, kui ei ole seotud vähemalt 50 % turust. Kõnealuse künnise ületamisel tekib oluline väljatõrjumine tõenäoliselt juhul, kui turuletuleku tõkked uute litsentsisaajate jaoks on kõrged. Kui turuletuleku tõkked on madalad, saavad uued litsentsisaajad tulla turule ning kasutada kolmandatele isikutele kuuluvaid äriliselt ahvatlevaid tehnoloogiaid ning olla seega turul juba tegutsevatele litsentsisaajatele tõeliseks alternatiiviks. Et määrata kindlaks kolmandate isikute

([109]) Kohaldatava analüütilise raamistiku kohta vt käesolevate suuniste jaotis 4.2.7 ja vertikaalsete suuniste punkt 298 jj.

tegelik võimalus turuletulekuks ning laienemiseks, on vaja arvesse võtta, mil määral on turustajad konkurentsikeeldudega litsentsisaajate külge seotud. Kolmandate isikute tehnoloogiatel on tegelik võimalus turule tulla vaid juhul, kui neil on olemas vajalikud tootmis- ja turustusvahendid. Teisisõnu sõltub turuletuleku lihtsus mitte ainult litsentsisaajate olemasolust, vaid ka sellest, mil määral neil on juurdepääs turustusele. Turustamise tasandi väljatõrjuva mõju hindamisel kohaldab komisjon vertikaalsete suuniste jaotises 8.2.1 sätestatud analüütilist raamistikku ([110]).

(251) Kui litsentsiandjal on oluline turuvõim, võib litsentsisaaja kohustamine hankida tehnoloogiat vaid litsentsiandjalt viia olulise väljatõrjuva mõju tekkimiseni. Mida tugevam on litsentsiandja turupositsioon, seda suurem on konkureerivate tehnoloogiate väljatõrjumise oht. Arvestatava väljatõrjuva mõju tekkimiseks ei pea konkurentsikeelud hõlmama olulist osa turust. Arvestatav väljatõrjuv mõju võib tekkida, kui konkurentsikeelud on sihitud ettevõtjatele, kes kõige tõenäolisemalt konkureerivaid tehnoloogiaid litsentsivad. Väljatõrjumise oht on eriti suur juhul, kui potentsiaalsete litsentsisaajate arv on piiratud.

(252) Konkurentsikeeldudel võib olla ka konkurentsi soodustav mõju. Esiteks võivad sellised keelud edendada tehnoloogia levikut, vähendades seadusevastase omastamise ohtu, eriti seoses litsentsitava oskusteabega. Kui litsentsisaajal on õigus võtta kolmandatelt isikutelt konkureerivate tehnoloogiate litsentse, on oht, et litsentsitud oskusteavet kasutatakse ära konkureerivate tehnoloogiate kasutamisel ning seega lõikavad konkurendid sellest kasu. Kui litsentsisaaja kasutab ka konkureerivaid tehnoloogiaid, võib see raskendada litsentsitasude maksmise jälgimist. See võib mõjuda pärssivalt litsentsiandjate motivatsioonile sõlmida litsentsilepinguid.

(253) Teiseks võivad konkurentsikeelud, võimalik, et koos ainuõigusliku territooriumiga seotud tingimustega, olla vajalikud, et tagada litsentsisaaja motivatsioon investeerida litsentsitavasse tehnoloogiasse ja seda tõhusalt kasutada. Juhtudel, kui leping kuulub märkimisväärse väljatõrjuva mõju tõttu ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, võib artikli 101 lõike 3 kohaldamiseks olla vajalik valida vähem piirav alternatiiv. Sellised alternatiivid võivad hõlmata minimaalse tootmismahu või litsentsitasu kohustuse kehtestamist, millel on tavaliselt vähem potentsiaali konkureerivate tehnoloogiate väljatõrjumiseks.

(254) Kolmandaks, juhtudel, kui litsentsiandja kohustub tegema olulisi kliendikohaseid investeeringuid, näiteks väljaõppeks ja litsentsitava tehnoloogia kohandamiseks litsentsisaaja vajadustele, võib konkurentsikeelde või minimaalse tootmismahu või minimaalse litsentsitasuga seotud tingimusi vaja olla litsentsiandja investeerima motiveerimiseks ja viivitusprobleemide vältimiseks. Tavaliselt saab litsentsiandja siiski selliste investeeringute kulud kindlasummalise makse abil tagasi. See näitab, et on olemas vähem piiravaid alternatiive.

4.3. *Vahenduskokkulepped*

(255) Tehnoloogiaõiguste litsentsimine vahenduskokkulepetes võib olla viis lahendada vaidlusi või vältida olukorda, kus üks pool kasutab oma intellektuaalomandiõigusi, et takistada teisel poolel oma tehnoloogiaõigusi kasutada ([111]).

(256) Vahenduskokkulepped kujutavad endast tehnoloogiavaidluste kontekstis põhimõtteliselt õiguspärast viisi leida mitmepoolselt vastuvõetav kompromiss heausksele õigusvaidlusele. Teisest küljest on intellektuaalomandiõiguste kehtivuse ja kohaldamisala vaidlustamine tavapärase konkurentsi osa valdkondades, kus kasutatakse tehnoloogiaga seotud ainuõigusi ([112]). Samuti on üldsuse huvides kõrvaldada kehtetud intellektuaalomandiõigused kui põhjendamatud innovatsiooni- ja majandustegevuse tõkked ([113]).

([110]) Vt joonealune märkus 20.

([111]) TTBER ja käesolevad suunised ei piira ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamist litsentsilepingut mittesisaldavate vahenduskokkulepete puhul.

([112]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. jaanuar 2020, Generics (UK) jt, C-307/18, ECLI:EU:C:2020:52, punkt 81; 27. juuni 2024, komisjon *vs.* Krka, C-151/19 P, ECLI:EU:C:2024:546, punkt 72; 27. juuni 2024, komisjon *vs.* Servier jt, C-176/19, ECLI:EU:C:2024:549, punkt 105.

([113]) Vt 25. veebruari 1986 kohtuotsus Windsurfing *vs.* komisjon, C-193/83, ECLI:EU:C:1986:75, punkt 92.

(257) Sõltuvalt konkreetse sisu ja majandusliku konteksti hindamisest võib litsentsimist, sealhulgas vastastikust litsentsimist, vahenduskokkulepete raames pidada konkurentsiõiguse seisukohast õiguspäraseks, kui litsentsi puudumisel võiks litsentsisaaja turult kõrvale jääda. ([114])

(258) Vahenduskokkulepped võivad siiski ka piirata konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses sõltuvalt nende tingimustest ja pooltevaheliste muude kokkulepete tingimustest ning nende õiguslikest ja majanduslikest asjaoludest ([115]). Sellistel juhtudel on eriti vajalik hinnata, kas pooled on potentsiaalsed või tegelikud konkurendid.

Tasu piirangu eest vahenduskokkulepetes

(259) „Tasu piirangu eest“ või „tasu edasilükkamise eest“ tüüpi vahenduskokkulepped tavaliselt ei hõlma tehnoloogiaõiguste siiret, kuid tuginevad väärtuse siirdele ühelt poolelt vastutasuna turule sisenemise ja/või seal laienemise piiramisele teise poole poolt ning see võib kuuluda artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ([116]).

(260) Näiteks loetakse tegelike või potentsiaalsete konkurentide vahelised „tasu piirangu eest“ või „tasu edasilükkamise eest“ tüüpi vahenduskokkuleppeid konkurentsivastase eesmärgiga piiranguks, kui lepingu uurimisel ilmneb, et sellega kaasneval väärtuse siirdel ei ole muud selgitust kui tehnoloogia valdaja ja muude asjaga seotud poolte ärihuvid, et mitte konkureerida omavahel väärtuste üle ([117]). See kehtib näiteks juhul, kui üks pool teeb ühele või mitmele teisele poolele väärtuse siirdeid, mille tulemusena need pooled saavad piisavalt märkimisväärset netokasumit, et see pärsib nende motivatsiooni iseseisvalt turule siseneda või seal tegevust laiendada ([118]).

Vastastikune litsentsimine vahenduskokkulepetes

(261) Vahenduskokkulepped, millega pooled üksnes annavad teineteisele vastastikku litsentsi ning kehtestavad piiranguid oma tehnoloogiate kasutamisele, sealhulgas piiranguid kolmandatele isikutele litsentsimisele, võivad kuuluda ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Leping ei tekita tõenäoliselt konkurentsiprobleeme, kui pooled ei ole tegelikud ega potentsiaalsed konkurendid ja vastastikune litsentsimine piirdub tegeliku kahepoolse blokeeritud seisundi lahendamiseks vajalikuga. Kui aga pooled on konkurendid ja jagavad turge või fikseerivad vastastikku makstavad litsentsitasud, mis avaldavad olulist mõju turuhindadele, kuulub leping tõenäoliselt artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse.

(262) Kui pooltel on vahenduskokkuleppe kohaselt õigus kasutada teineteise tehnoloogiat ning leping laieneb tulevastele edasiarendustele, on vaja hinnata lepingu mõju poolte uuendusmotivatsioonile. Juhul kui pooltel on oluline turuvõim, kuulub leping tõenäoliselt ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, kui see ei lase pooltel teineteise ees konkurentsieeliseid saavutada. Lepingud, mis kõrvaldavad või vähendavad oluliselt ühe

([114]) Vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 27. juuni 2024, komisjon *vs.* Krka, C-151/19 P, ECLI:EU:C:2024:546, punkt 398, milles selgitatakse, et see ei kehti, kui pooltevahelised lepingud keelavad lisaks litsentsisaajal muudele turgudele sisenemise.

([115]) Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 27. juuni 2024, komisjon *vs.* Servier jt, C-176/19 P, ECLI:EU:C:2024:549, punktid 178–179.

([116]) Vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. veebruar 2020, Generics (UK) jt, kohtuasi C-307/18, ECLI:EU:C:2020:52, punkt 60 jj. Vt ka 27. juuni 2024, komisjon *vs.* Servier jt, C-176/19 P, ECLI:EU:C:2024:549, punkt 104. Selles kohtuotsuses selgitatakse, et farmaatsiatööstuse ning originaalravimi tootja ja geneerilise ravimi tootja vaheliste patendivaidluste konkreetses kontekstis võib väärtuse siiret pidada õiguspäraseks, kui see on täielikult põhjendatud vajadusega hüvitada vaidluse lahendamisega seotud kulud või häired – näiteks geneerilise ravimi tootja nõustajate kulud ja tasud – või vajadusega hüvitada geneerilise ravimi tootja poolt originaalravimi tootjale tegelikult ja tõendatult tarnitud kaubad või osutatud teenused.

([117]) Vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 25. märts 2021, Lundbeck *vs.* komisjon, C-591/16 P, ECLI:EU:C:2021:243, punkt 114.

([118]) Ei ole nõutav, et see netokasum peab olema suurem, kui kasum, mille konkurent oleks saanud, kui tal oleks olnud edu patendimenetluses. Vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. jaanuar 2020, Generics (UK) jt, C-307/18, ECLI:EU:C:2020:52, punktid 87–94.

poole võimalusi saavutada teise ees konkurentsieeliseid, vähendavad uuendusmotivatsiooni ning mõjutavad seega negatiivselt konkurentsi olulist osa. Sellised lepingud ei täida tõenäoliselt ka artikli 101 lõike 3 tingimusi. Eriti ebatõenäoline on, et sellist piirangut saab pidada vältimatuks artikli 101 lõike 3 kolmanda tingimuse tähenduses. Lepingu eesmärk – tagada, et pooled saaksid jätkata oma tehnoloogia kasutamist ilma, et teine pool seda blokeeriks – ei nõua, et pooled lepiksid kokku tulevaste uuenduste jagamises. Kuid kui litsentsi eesmärk on lubada pooltel arendada nende oma tehnoloogiaid ning litsents ei nõua neilt samade tehnoloogiliste lahenduste kasutamist, siis tõenäoliselt ei takista see pooli üksteise ees konkurentsieeliseid saavutamast. Sellised lepingud loovad vaid tööstusdisainivabaduse, välistades tulevikus teise poole rikkumissüüdistused.

Mittevaidlustamisklauslid vahenduskokkulepetes

(263) Vahenduskokkulepete kontekstis ei peeta mittevaidlustamise klausleid üldiselt ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvateks.

(264) Vahenduskokkulepete mittevaidlustamisklauslid võivad aga teatavatel tingimustel olla konkurentsivastased ning kuuluda ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ([119]). Näiteks võib mittevaidlustamisklauslit kasutada, et kõrvaldada konkurent, kes klausli puudumisel kujutaks endast tõenäolist ohtu ([120]). Lisaks sellele võib mittevaidlustamisklausel rikkuda artikli 101 lõiget 1, kui intellektuaalomandiõigus anti ebaõige või eksitava teabe andmise järel ([121]). Selliste klauslite analüüs võib olla vajalik ka siis, kui tehnoloogiaõigused on litsentsisaaja toodangu oluline sisend (vt ka käesolevate suuniste punkt (160)).

4.4. ***Tehnoloogiapuulid***

(265) Tehnoloogiapuulid on kokkulepped, millega kaks või enam poolt koostavad tehnoloogiapaketi, mida ei litsentsita ainult puuli panustanutele, vaid ka kolmandatele isikutele. Oma struktuurilt võivad tehnoloogiapuulid olla piiratud arvu poolte lihtsad kokkulepped või keerulisemad kokkulepped, mille juures puuli koondatud tehnoloogiate litsentsimise korraldus on usaldatud eraldi üksusele. Mõlemal juhul võib puul lubada litsentsisaajaile juurdepääsu puuli kuuluvale tehnoloogiale üheainsa litsentsi alusel.

(266) Tehnoloogiapuulide ja standardite vahel ei ole olemuslikku sidet, kuid tihti toetavad puulid tervikuna või osaliselt *de facto* või *de jure* tööstusstandardit ([122]). Erinevad tehnoloogiapuulid võivad toetada konkureerivaid standardeid ([123]). Tehnoloogiapuulid võivad konkurentsi soodustada, eriti vähendades tehingukulusid ja piirates kumulatiivseid litsentsitasusid, et vältida topeltmarginaali lisamist toote hinnale. Nad võimaldavad puuli kuuluvate tehnoloogiate litsentsimise ühe korraga. See on eriti oluline valdkondades, kus prevaleerivad intellektuaalomandiõigused ning kus turul tegutsemiseks tuleb hankida litsentse märkimisväärselt paljudelt litsentsiandjatelt. Juhul kui litsentsisaajad tarbivad pidevalt litsentsitava tehnoloogia rakendamisega seotud teenuseid, võib ühine litsentsimine ja teenindamine puuli kaudu tuua kaasa täiendavaid kuluvähendusi. Patendipuulid võivad osutuda kasulikuks ka konkurentsi soodustavate standardite rakendamisel.

([119]) Vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. veebruar 2020, Generics (UK) jt, C-307/18, ECLI:EU:C:2020:52, punkt 82.

([120]) Vt selle kohta kohtuotsus, Üldkohus, 18. oktoober 2023, Teva Pharmaceutical Industries ja Cephalon *vs.* komisjon, T-74/21, ECLI:EU:T:2023:651, punkt 242.

([121]) Vt selle kohta komisjoni 26. novembri 2020. aasta otsus, juhtum AT.39686 – *Cephalon*, punkt 1208.

([122]) Vt standardite ja standardimislepingute käsitlemist horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste 7. peatükis, millele on viidatud joonealuses märkuses 16. Tehnoloogiapuulid kasutavad sageli litsentsimisprogramme, mis on struktureeritud konkreetsete tööstusharu standardite ümber.

([123]) Vt selle kohta komisjoni pressiteade IP/02/1651 patentide litsentsimise kohta kolmanda põlvkonna (3G) mobiiliteenuste jaoks. Kõnealune juhtum hõlmas viit tehnoloogiapuuli, millest igaühte saaks kasutada 3G seadmete tootmiseks.

(267) Tehnoloogiapuulid võivad ka konkurentsi takistada. Tehnoloogiapuuli moodustamine tähendab vältimatult puuli koondatud tehnoloogiate ühist müümist, mis ainult või peamiselt üksteist asendavatest tehnoloogiatest koosneva puuli puhul on kartellikokkulepe hindade fikseerimiseks. Tehnoloogiapuulid võivad ka alternatiivseid tehnoloogiaid välja tõrjuda, näiteks kui puul toetab tööstusstandardit või loob *de facto* tööstusstandardi. Standardi olemasolu kombineerituna puuliga võib raskendada uute tehnoloogiate turuletulekut või tõrjuda välja juba turul olevad konkureerivad tehnoloogiad.

(268) Lepingud, millega tehnoloogiapuulid moodustatakse ning määratakse nende tegevuse tingimused, ei kuulu poolte arvust sõltumata TTBERi kohaldamisalasse. Selle põhjus on, et puuli moodustamise kokkuleppega ei lubata konkreetsel litsentsisaajal toota lepingulisi tooteid (vt käesolevate suuniste jaotis 3.2.4). Selliseid lepinguid hinnatakse ainult käesolevate suuniste kohaselt.

(269) Tehnoloogiapuulid põhjustavad seoses kaasatud tehnoloogiate valimise ja puuli juhtimisega mitmeid eriprobleeme, mida ei teki seoses muude tehnoloogia litsentsimise liikidega. Puulist litsentsimise kokkulepe on üldiselt mitmepoolne kokkulepe, kuna tavaliselt määravad puulist litsentsimise tingimused kindlaks puuli panustanud. Seetõttu ei kuulu puulist litsentsimine TTBERi kohaldamisalasse. Puulist litsentsimist käsitletakse käesolevate suuniste punktis (285) ja jaotises 4.4.2.

4.4.1. **Tehnoloogiapuulide moodustamise ja toimimise hindamine**

(270) Tehnoloogiapuuli moodustamise, korralduse ja juhtimise viis võib vähendada ohtu, et selle eesmärk või mõju oleks konkurentsi piiramine, ning aidata tagada, et leping on konkurentsi soodustav. Võimalike konkurentsiohtude ja konkurentsi võimaliku tõhustamise hindamisel võtab komisjon muu hulgas arvesse puuli moodustamise protsessi läbipaistvust; puuli koondatud tehnoloogiate valikut ja olemust, sealhulgas seda, millises ulatuses on puuli moodustamisse ja juhtimisse kaasatud sõltumatud eksperdid ning seda, kas on kehtestatud tundliku teabe vahetamise vastased kaitsemeetmed ja sõltumatud vaidluste lahendamise mehhanismid.

Vaba osalemine

(271) Kui osalemine puuli ning iga puuli toetatava *de facto* või *de jure* standardi moodustamises on vaba kõigile huvitatud pooltele, on puuli kaasatavate tehnoloogiate valimine hinna ja kvaliteedi kaalutluste alusel tõenäolisem, kui puuli moodustamisel tehnoloogiaomanike piiratud rühma poolt.

Puuli koondatud tehnoloogiate valik ja olemus

(272) Tehnoloogiapuulide konkurentsiriskid ja tõhususe suurendamise potentsiaal sõltub suurel määral puuli koondatud tehnoloogiate ja puuliväliste tehnoloogiate omavahelisest suhtest. Tuleb teha vahet a) üksteist täiendavatel ja asendavatel tehnoloogiatel ning b) olulise tähtsusega ja vähem olulistel tehnoloogiatel.

(273) Erinevalt teineteist asendavatest tehnoloogiatest täiendavad kaks tehnoloogiat teineteist juhul, kui neid mõlemat on vaja tehnoloogiatega seotud toote tootmiseks või protsessi läbiviimiseks. Ja vastupidi, tehnoloogiad on üksteist asendavad, kui üks neist võimaldab omanikul toota toodet või viia läbi protsessi, millega tehnoloogiad on seotud.

(274) Tehnoloogia võib olla oluline kahes olukorras:

a) kui tehnoloogia on vajalik konkreetse toote tootmiseks või konkreetse protsessi läbiviimiseks, millega puulitud tehnoloogiad on seotud;

b) kui tehnoloogia on vajalik toote tootmiseks või protsessi läbiviimiseks vastavalt standardile, mis hõlmab puuli koondatud tehnoloogiaid.

(275) Esimesel juhul on tehnoloogia oluline (erinevalt vähem olulisest tehnoloogiast), kui puuli sees või väljaspool puuli ei ole talle (nii majanduslikult kui ka tehniliselt) tasuvaid asendajaid ning kõnealune tehnoloogia on puuliga seotud too(de)te tootmiseks või protsessi(de) läbiviimiseks vajaliku tehnoloogiapaketi osa. Teisel juhul on tehnoloogia oluline, kui see kujutab endast vajalikku osa (st puuduvad sobivad asendustehnoloogiad) puuli koondatud tehnoloogiatest, mida on vaja puuli poolt toetatud standardi täitmiseks (standardsed olulised tehnoloogiad). Olulise tähtsusega tehnoloogiad on määratluse poolest ka täiendavad, kuna iga tehnoloogiat on vaja kogu puuli kuuluvate tehnoloogiate paketi kasutamiseks. Asjaolu, et tehnoloogia valdaja deklareerib, et tehnoloogia on oluline, ei tähenda, et selline tehnoloogia on oluline käesolevas punktis kirjeldatud kriteeriumide kohaselt.

(276) Kui puulisisesed tehnoloogiad on üksteist asendavad, on litsentsitasud tõenäoliselt suuremad kui vastasel juhul, sest litsentsisaajad ei saa kasu kõnealuste tehnoloogiate konkurentsist. Kui puulisisesed tehnoloogiad on üksteist täiendavad, vähendab tehnoloogiapuul tehingukulusid ja võib viia litsentsitasude üldisele alanemisele. Pooltel on võimalus leppida kokku ühises litsentsitasus kogu paketi eest, selle asemel et iga litsentsiandja määraks litsentsitasu oma tehnoloogia eest, arvestamata, et ühe tehnoloogia litsentsitasu tõstmine vähendab tavaliselt nõudlust täiendavate tehnoloogiate järele. Kui täiendavate tehnoloogiate litsentsitasud pannakse paika ühekaupa, võib nende kogusumma tihtipeale ületada summat, mis kujuneks puuli poolt samade täiendavate tehnoloogiate paketi koostamisel. Puuli mittekuuluvate asendustehnoloogiate rolli hinnatakse punktis (286).

(277) Erinevus üksteist täiendavate ja üksteist asendavate tehnoloogiate vahel ei ole kõigil juhtudel selge, sest tehnoloogiad võivad üksteist asendada või täiendada osaliselt. Kui litsentsisaajad nõuaksid kahe tehnoloogia ühendamisest tekkiva tõhususe kasvu tõttu tõenäoliselt mõlemat tehnoloogiat, loetakse tehnoloogiaid teineteist täiendavaks, isegi kui nad on osaliselt teineteist asendavad. Sellistel juhtudel on tõenäoline, et litsentsisaajad sooviksid puuli puudumisel omandada mõlema tehnoloogia litsentsi täiendava majandusliku eelise tõttu, mis mõlema tehnoloogia korraga kasutamisel on nendest vaid ühe kasutamise ees.

(278) Selliste nõudlusel põhinevate tõendite puudumisel võivad puuli järgmised omadused näidata, et puulitud tehnoloogiad on üksteist täiendavad:

(a) tehnoloogiat puuli panustavad pooled on vabad oma tehnoloogiat litsentsima individuaalselt;

(b) puul pakub nii täispaketti kui ka võimalust litsentsida iga poole tehnoloogiaõigusi eraldi;

(c) kõigi puulitud tehnoloogiate eraldi litsentsimisel võetavate litsentsitasude koondsumma ei ületa puuli poolt terve tehnoloogiaõiguste paketi eest küsitavat litsentsitasu.

(279) Üksteist asendavate tehnoloogiate kaasamine puuli üldjuhul piirab tehnoloogiatevahelist konkurentsi, kuna see võib võrduda kollektiivse komplektina müügiga ja tuua kaasa konkurentidevahelise hinnakokkuleppe. Üldreeglina käsitleb komisjon oluliste üksteist asendavate tehnoloogiate kaasamist puuli konkurentsi piiramisena ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses. Komisjon on ka seisukohal, et sellisel juhul on artikli 101 lõike 3 ebatõenäoline. Arvestades, et kõnealused tehnoloogiad on alternatiivid, ei teki mõlema kaasamisest puuli mingit tehingukulude kokkuhoidu. Puuli puudumisel ei oleks litsentsisaajad nõudnud mõlemat tehnoloogiat. Konkurentsiprobleemide leevendamiseks ei piisa sellest, et pooltele jääb vabadus litsentsida sõltumatult. Selle põhjuseks on, et pooltel tõenäoliselt puudub sõltumatult litsentsimise stiimul, et mitte õõnestada puuli litsentsimistegevust, mis võimaldab neil ühiselt turuvõimu kasutada.

Sõltumatute ekspertide valimine ja ülesanded

(280) Veel üks oluline tegur tehnoloogiapuulide konkurentsiohtude ja tõhususe hindamisel on ekspertide puuli loomisse ja juhtimisse kaasamise ulatus. Näiteks on hindamine, kas tehnoloogia on puuli poolt toetatava standardi jaoks hädavajalik, sageli keeruline ja eriteadmisi nõudev probleem. Sõltumatute ekspertide kaasamine sellisesse hindamisse võib aidata tagada, et puuli on kaasatud vaid hädavajalikud tehnoloogiad. Kui puuli kaasatavate tehnoloogiate valiku teeb sõltumatu ekspert, võib ka see aidata tagada, et konkurents kättesaadavate tehnoloogiliste lahenduste vahel ei ole moonutatud.

(281) Komisjon võtab arvesse seda, kuidas ning milliste funktsioonide jaoks eksperdid valitakse. Ekspert peaks olema puuli moodustanud ettevõtjatest sõltumatu. Kui eksperdid on seotud litsentsiandjatega või puuli haldajatega, või sõltuvad litsentsiandjatest või puuli haldajatest muul viisil, omistatakse ekspertide kaasamisele vähem kaalu. Ekspertidel peavad olema vajalikud tehnilised teadmised neile usaldatud erinevate funktsioonide täitmiseks. Sõltumatute ekspertide funktsioonide hulka võib kuuluda eriti selle hindamine, kas puuli kaasamiseks välja pakutud tehnoloogiate õigused kehtivad ja on hädavajalikud. Kehtetud intellektuaalomandiõigused lämmatavad innovatsiooni, mitte ei soodusta seda.

(282) Ja lõpuks, kõik puuli moodustamise dokumentides ette nähtud vaidluste lahendamise mehhanismid on asjakohased ja neid tuleks arvesse võtta. Mida enam on vaidluste lahendamine usaldatud puulist ja selle liikmetest sõltumatutele organitele või isikutele, seda tõenäolisem on vaidluste lahendamine neutraalsel viisil.

Tundliku äriteabe vahetamise vastased kaitsemeetmed

(283) Samuti on oluline kaaluda tundliku äriteabe poolte vahel vahetamise korraldust ([124]). Komisjon võtab arvesse, millised kaitseabinõud on rakendatud selle tagamiseks, et tundlikku teavet ei vahetataks. Sõltumatu ekspert, litsentsiv organ või puuli haldaja võib mängida selles mõttes olulist osa, tagades, et tootmismahu ja müügiteavet, mida võib vaja minna litsentsitasude arvutamiseks ja kontrollimiseks, ei avalikustataks mõjutatud turgudel konkureerivatele puuliliikmetele.

(284) Samuti tuleks paika panna kaitsemeetmed, mis tagavad, et tundlikku äriteavet ei vahetata konkureerivate puulide vahel, eriti kui tehnoloogia omanikud osalevad konkureerivates puulides (puulide moodustamises).

Grupierandi kaitse

(285) Puuli loomine ja toimimine, sealhulgas litsentside andmine, jääb tavaliselt väljapoole ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisala, sõltumata poolte turupositsioonist, kui täidetud on järgmised tingimused:

(a) osalemine puuli moodustamises on vaba kõigile huvitatud tehnoloogiaõiguste omanikele;

(b) puuli kaasatud tehnoloogiaõigusi avalikustatakse potentsiaalsetele ja olemasolevatele litsentsisaajatele tõhusal viisil;

(c) võetakse piisavad kaitsemeetmed selle tagamiseks, et puulis osalevad vaid hädavajalikud tehnoloogiad (mis on samas vältimatult ka üksteist täiendavad) ning hädavajalikkuse hindamise metoodika ja hädavajalikkuse hindamise tulemused avalikustatakse tõhusal viisil potentsiaalsetele litsentsisaajatele;

(d) võetakse piisavad kaitsemeetmed selle tagamiseks, et tundliku teabe (näiteks hindade ja tootmismahtude) vahetamine piirdub puuli moodustamiseks ja toimimiseks vajalikuga;

(e) puulitud tehnoloogiad litsentsitakse puuli mitteainuõiguslikult;

(f) puulitud tehnoloogiad litsentsitakse kõigile võimalikele litsentsisaajatele õiglastel, mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel ([125]), sealhulgas sätestades, et litsentsisaajad ei pea samade tehnoloogiaõiguste eest maksma rohkem kui ühe korra;

(g) puulis tehnoloogiaga osalevad pooled ja litsentsisaajad võivad vaidlustada puulitud tehnoloogiate kehtivuse ja olulisuse;

(h) puulis tehnoloogiaga osalevad pooled ja litsentsisaajad võivad välja töötada konkureerivaid tooteid ja tehnoloogiaid.

([124]) Teabevahetuse kohta täpsema teabe saamiseks vt horisontaalkoostöö kokkulepete suunised, 6. peatükk, millele on viidatud joonealuses märkuses 16.

([125]) Õiglaste, mõistlike ja mittediskrimineerivate tingimuste (*fair, reasonable and non-discriminatory terms*, FRAND) kohta täpsema teabe saamiseks vt horisontaalkoostöö kokkulepete suunised, punkt 458, millele on viidatud joonealuses märkuses 16.

Väljaspool grupierandi kaitset

(286) Kui puuli on kaasatud olulised üksteist täiendavad, kuid vähem olulised tehnoloogiad, tekib kolmandate isikute tehnoloogiate väljatõrjumise oht. Kui tehnoloogia on puuli kaasatud ning litsentsitud osana paketist, puudub litsentsisaajatel tõenäoliselt motivatsioon omandada konkureeriva tehnoloogia litsents, kui paketi eest tasutav litsentsitasu hõlmab juba seda asendavat tehnoloogiat. Lisaks sunnib tehnoloogiapuuliga seotud too(de)te tootmiseks või protsessi(de) käitamiseks või puulitud tehnoloogiat sisaldava standardi täitmiseks ebavajalike tehnoloogiate kaasamine litsentsisaajaid tasuma ka tehnoloogia eest, mida nad ei pruugi vajada. Seega võrdub selliste üksteist täiendavate tehnoloogiate kaasamine kollektiivse komplektidena müügiga. Kui puul hõlmab vähem olulisi tehnoloogiaid, kuulub leping tõenäoliselt ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, juhul kui puulil on asjaomasel turul oluline positsioon.

(287) Arvestades, et üksteist asendavaid ja täiendavaid tehnoloogiaid võidakse arendada pärast puuli loomist, ei kao olulisuse hindamise vajadus tingimata puuli loomisega. Puuli kaasatud tehnoloogia võib aja jooksul vähem oluliseks muutuda tehnoloogia arenemise tõttu, näiteks standardi edasiarenemise või selle praktikas rakendamise muutumise tõttu. Näiteks standardi varasema versiooni jaoks oluliseks tunnistatud patent ei pruugi enam sellisena kvalifitseeruda, kui edasised muutused vähendavad selle tähtsust või muudavad selle kasutamise vabatahtlikuks. Kui puul saab teada, et alternatiivne tehnoloogia on kättesaadav ja litsentsisaajad seda nõuavad, võib muret väljatõrjumise pärast vältida sellega, et uutele ja olemasolevatele litsentsisaajatele pakutakse oma olulisuse kaotanud tehnoloogiata litsentsi vastavalt vähendatud litsentsitasu eest. Kuid kolmandate isikute tehnoloogiate väljatõrjumise vältimiseks võib olla ka muid viise.

(288) Hinnates tehnoloogiapuule, mis koosnevad vähem olulistest, kuid täiendavatest tehnoloogiatest, tuleb arvesse võtta vähemalt järgmisi tegureid:

(a) kas vähem oluliste tehnoloogiate kaasamiseks puuli on mingeid konkurentsi soodustavaid põhjuseid;

(b) kas puuli kuuluvatele litsentsiandjaile jääb vabadus litsentsida oma vastavaid tehnoloogiaid sõltumatult: kui puul koosneb piiratud arvust tehnoloogiatest ning väljaspool puuli on neid asendavaid tehnoloogiaid, võivad litsentsisaajad soovida koostada oma tehnoloogilise paketi, mis koosneks osaliselt puuli kuuluvatest ja osaliselt selle välistest kolmandate isikute tehnoloogiatest;

(c) kas puul pakub juhul, kui puuli ühendatud tehnoloogiatel on erinevad rakendused, millest osa ei nõua kõigi puuli koondatud tehnoloogiate kasutamist, tehnoloogiaid vaid ühtse paketina või pakub ta erinevate rakenduste jaoks eraldi pakette, millest igaüks hõlmab vaid tehnoloogiaid, mis seonduvad kõnealuse rakendusega. Viimasel juhul ei seota konkreetse toote või protsessi jaoks ebaolulisi tehnoloogiaid oluliste tehnoloogiate külge;

(d) kas puuli koondatud tehnoloogiad on saadaval vaid ühtse paketina või on litsentsisaajail võimalik omandada litsents vaid osale paketist koos vastava litsentsitasu vähendamisega. Võimalus omandada litsents vaid osale paketist võib vähendada puuliväliste kolmandate isikute tehnoloogiate väljatõrjumise ohtu, eriti juhul, kui litsentsisaajal vähendatakse vastavalt litsentsitasu. Selleks tuleb igale puulis olevale tehnoloogiale määrata osatähtsus üldisest litsentsitasust. Kui puuli ja üksikute litsentsisaajate vahel sõlmitud litsentsilepingud on suhteliselt kauakestvad ning puuli koondatud tehnoloogia toetab *de facto* tööstusstandardit, tuleb arvesse võtta ka seda, et puul võib välistada uute asendavate tehnoloogiate pääsu turule. Sellistel juhtudel on väljatõrjumise ohu hindamisel oluline võtta arvesse, kas litsentsisaajad saavad mõistliku etteteatamisaja järel loobuda osast litsentsist ning saada vastava litsentsitasu vähenduse.

(289) Tehnoloogiapuulid, mis piiravad konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses, võivad tõhustada konkurentsi (vt käesolevate suuniste punkt (266)), mida tuleb hinnata vastavalt artikli 101 lõikele 3 ning kaaluda seda konkurentsile avaldatava negatiivse mõju suhtes. Näiteks kui tehnoloogiapuulid hõlmavad vähem olulisi tehnoloogiaid, kuid täidavad kõik muud punktis (285) sätestatud grupierandi kaitse kriteeriumid ning kui vähem oluliste tehnoloogiate kaasamiseks puuli on konkurentsi soodustavaid põhjuseid (vt käesolevate suuniste punkt (288)) ja litsentsisaajal on võimalik omandada litsents vaid osale paketist koos vastava litsentsitasu vähendamisega (vt käesolevate suuniste punkt (288)), on artikli 101 lõike 3 tingimused tõenäoliselt täidetud.

4.4.2. **Puuli ja selle litsentsisaajate vaheliste lepingute üksikute piirangute hindamine**

(290) Kui tehnoloogiapuuli moodustamise kokkulepe ei riku ELi toimimise lepingu artiklit 101, on järgmiseks sammuks puuli poolt oma litsentsisaajatega sõlmitud litsentsilepingute konkurentsimõju hindamine. Kõnealuste litsentside andmise tingimused võivad jääda artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Käesoleva jao eesmärk on käsitleda teatavaid piiranguid, mis tavaliselt tehnoloogiapuulide litsentsilepinguis esinevad ja mida tuleb puuli üldises kontekstis hinnata. TTBER ei kehti puuli ja kolmandatest isikutest litsentsisaajate vahel sõlmitud litsentsilepingute kohta (vt käesolevate suuniste punkt ((269))). Seetõttu käsitletakse käesolevas jaotises tehnoloogiapuulide litsentsimisele omaste litsentsimisprobleemide hindamist üksikjuhtudel.

(291) Komisjon juhindub puuli ja selle litsentsisaajate vahelistele tehnosiirde kokkulepetele oma hinnangu andmisel järgmistest olulisematest põhimõtetest:

(a) mida tugevam on puuli turupositsioon, seda suurem on konkurentsivastase mõju oht;

(b) mida tugevam on puuli turupositsioon, seda tõenäolisem on, et kokkulepe mitte litsentsida kõigile võimalikele litsentsisaajatele või litsentsida diskrimineerivatel tingimustel rikub ELi toimimise lepingu artiklit 101;

(c) puulid ei tohiks kolmandate isikute tehnoloogiaid liigselt välja tõrjuda ega piirata alternatiivsete puulide loomist;

(d) tehnosiirde kokkulepped ei tohi sisaldada TTBERi artiklis 4 loetletud raskekujulisi konkurentsipiiranguid (vt käesolevate suuniste jaotis 3.4).

(292) Ettevõtjatel, kes moodustavad tehnoloogiapuule, mis on kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 101, on tavaliselt vabadus läbi rääkida ja kinnitada litsentsitasud tehnoloogiapaketile (lähtudes olemasolevast kohustusest litsentsida õiglaselt, mõistlikult ja mittediskrimineerivalt) ning iga tehnoloogia osa litsentsitasudes kas enne või pärast standardi määramist. Selline kokkulepe on loomupärane puuli asutamisel, seda iseenesest ei saa pidada konkurentsi piiravaks. Teatud olukordades võib olla tulemuslikum, kui puuli litsentsitasudes lepitakse kokku enne standardi kehtestamist, et vältida seda, et standardi kehtestamine suurendab litsentsitasu, andes ühele või mitmele olulisele tehnoloogiale olulise turuvõimu. Litsentsisaajaile peab aga jääma vabadus määrata litsentsi alusel toodetud toodete hindu.

(293) Kui puulil on turgu valitsev positsioon, peavad litsentsitasud ja litsentsi muud tingimused olema mõõdukad ja mittediskrimineerivad ning litsentsid ei tohi olla ainuõiguslikud ([126]). Need nõuded on vajalikud tagamaks, et puul oleks avatud ega põhjustaks järgneva etapi turgudel väljatõrjumist või muud konkurentsivastast mõju. Need nõuded ei välista aga erinevaid litsentsitasude määrasid erineva kasutuse puhul. Erinevate litsentsitasumäärade kohaldamist erinevatel tooteturgudel ei peeta üldiselt piiravaks, samas kui tooteturu sees ei tohi olla diskrimineerimist. Eriti ei tohi puuli litsentsisaajate kohtlemine sõltuda sellest, kas nad on ka litsentsiandjad või mitte. Seetõttu võtab komisjon arvesse seda, kas litsentsiandjate ja litsentsisaajate kohta kehtib sama litsentsitasu kohustus.

(294) Litsentsiandjail ja -saajail peaks olema vabadus arendada konkureerivaid tooteid ja standardeid. Neil peaks olema ka vabadus anda ja omandada litsentse väljaspool puuli. Need nõuded on vajalikud, et piirata kolmandate isikute tehnoloogiate väljatõrjumise ohtu ning tagada, et puul ei piiraks innovatsiooni ega välistaks konkureerivate tehnoloogiliste lahenduste loomist. Kui puuli koondatud tehnoloogia moodustab *de facto* tööstusstandardi osa ja kui poolte suhtes kehtivad konkurentsikeelud, loob puul uute ja täiustatud tehnoloogiate ja standardite arengu takistamise ohu.

([126]) Kuid kui tehnoloogiapuulil ei ole turuvõimu, ei piira puulist litsentsimine üldjuhul konkurentsi artikli 101 lõike 1 tähenduses isegi siis, kui need tingimused ei ole täidetud.

(295) Tagasiloovutamise kohustused ei tohiks olla ainuõiguslikud ega piirduda puuli koondatud tehnoloogia kasutamiseks hädavajalike või oluliste suundumustega. See võimaldab puulil saada osa ja kasu sellesse koondatud tehnoloogia täiustustest. Pooltel on seaduspärane õigus tagada, et hädavajalikke tehnoloogiaid omavad või omandavad litsentsisaajad, sealhulgas litsentsisaaja litsentsi alusel töötavad alltöövõtjad, ei takistaks puuli koondatud tehnoloogia kasutamist.

(296) On probleeme, et tehnoloogiapuulid võivad kaitsta kehtetuid tehnoloogiaõigusi. Puuli koondamine võib suurendada vaidlustamisega kaasnevaid kulusid ja vähendada vaidlustamisel edu saavutamise tõenäosust. Vaidlustamine võib ebaõnnestuda, kui kas või üks puulis sisalduv patent kehtib. Puuli kehtetute patentide kaitsmise tõttu võivad litsentsisaajad olla kohustatud maksma kõrgemaid litsentsitasusid ning see võib takistada innovatsiooni kehtetu patendiga kaetud valdkonnas. Selles kontekstis kuuluvad puuli ja kolmandate isikute vahelise tehnosiirde kokkuleppe mittevaidlustamis-, sealhulgas lõpetamisklauslid ([127]), ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse.

4.5. *Litsentsiläbirääkimiste rühmad*

4.5.1. **Sissejuhatus**

(297) Litsentsiläbirääkimiste rühmad on korraldus, millega potentsiaalsed litsentsisaajad (tehnoloogia rakendajad) lepivad kokku tehnosiirde kokkulepete tingimuste üle ühiselt läbirääkimises. Käesoleva jaotise juhised kehtivad litsentsiläbirääkimiste rühmade suhtes niivõrd, kuivõrd need on seotud tehnosiirde kokkulepete tingimuste läbirääkimisega, nagu need on määratletud TTBERi artikli 1 lõike 1 punktis c. Käesolev juhis kehtib olenemata:

(a) litsentsiläbirääkimiste rühma õiguslikust vormist (nt kas see on lihtne kokkulepe või eraldiseisev juriidiline isik);

(b) sellest, kas litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed on konkureerivad ettevõtjad järgneva etapi tooteturul;

(c) sellest, kas litsentsiläbirääkimiste rühma vastaspool on üksikisikust tehnoloogiaomanik või tehnoloogiapuul või vahendusplatvorm ([128]).

(298) Kui litsentsiläbirääkimiste rühma ja tehnoloogia omaniku vahelised läbirääkimised viivad kokkulepitud litsentsitingimusteni, tuleb õiguste omaniku ja litsentsiläbirääkimiste rühma üksikute liikmete vahel sõlmitud tehnosiirde kokkuleppeid hinnata vastavalt olukorrale kas TTBERi või käesolevate suuniste 4. peatüki kohaselt.

(299) Horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste 4. peatükki (ühisost) ei kohaldata käesolevate suuniste kohaldamisalasse kuuluvate litsentsiläbirääkimiste rühmade suhtes. Käesolevad suunised ei piira ELi toimimise lepingu artikli 102 kohaldamist.

Litsentsiläbirääkimiste rühmade võimalik konkurentsi soodustav mõju

(300) Litsentsiläbirääkimiste rühmad saavad soodustada tehnoloogia litsentsimist:

(a) vähendades tehnoloogia omanike ja rakendajate vaheliste üksikute läbirääkimiste arvu, vähendades sellega litsentsimise tehingukulusid;

(b) koondades tehnoloogia rakendajate erialateadmised, näiteks tehnoloogiaõiguste kehtivuse ja väärtuse kohta, ning toetades sel viisil informeeritumaid läbirääkimisi;

(c) aidates üle saada esimese turuletulija takistustest, eelkõige juhul, kui tehnoloogia rakendajad ei soovi pidada läbirääkimisi tehnosiirde kokkuleppe üle enne, kui nende konkurendid on seda teinud ([129]).

([127]) Vt käesolevate suuniste jaotis 3.5.

([128]) Kui ei ole viidatud teistmoodi, hõlmab tehnoloogiaomanikule viitamine käesolevas jaotises üksikisikutest õigusteomanikke, tehnoloogiapuule ja vahendusplatvorme.

([129]) Käesoleva jaotise juhised ei piira tehnoloogia rakendaja intellektuaalomandi seadustest tulenevat kohustust omandada tehnoloogiaõiguste kasutamiseks litsents.

Litsentsiläbirääkimiste rühmade võimalik konkurentsi piirav mõju

(301) Litsentsiläbirääkimiste rühmade konkurentsi piirav mõju on näiteks:

(a) osalevatele tehnoloogia rakendajatele jõulise läbirääkimispositsiooni loomine, mis võimaldab neil sundida tehnoloogia omanikke aktsepteerima konkurentsivõimetuid (standardite rakendamiseks oluliste patentide puhul õigluse, mõistlikkuse ja mittediskrimineerimise nõuetele mittevastavaid) litsentsitingimusi, mis võib vähendada tehnoloogia valdajate innovatsioonivalmidust ([130]);

(b) tundliku äriteabe vahetamine konkureerivate tehnoloogia rakendajate vahel, mille tulemuseks on strateegilise ebakindluse kaotamine, mis on vastuolus põhimõttega, et iga ettevõtja peab määrama oma turul käitumise iseseisvalt;

(c) suurem kulude ühtlustamine konkureerivate tehnoloogia rakendajate vahel, mis võib soodustada kooskõlastamist järgneva etapi tooteturul;

(d) kokkumäng osalevate rakendajate vahel järgneva etapi tooteturul ([131]);

(e) konkureerivate rakendajate väljatõrjumine järgneva etapi tooteturul ([132]).

4.5.2. **ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohane hindamine**

Peamised konkurentsiprobleemid

(302) Tegelikest või potentsiaalsetest konkurentidest koosnevad litsentsiläbirääkimiste rühmad võivad põhjustada konkurentsi piiramist tehnoloogia litsentsimise eelnevatel turgudel ja/või järgneva etapi tooteturgudel, mille tulemuseks on innovatsiooni vähenemine, toodete kvaliteedi, mitmekesisuse või tootmismahu langemine, hindade tõus, turu jagamine või muude tehnoloogia rakendajate konkurentsivõimet piirav väljatõrjumine.

Konkurentsivastase eesmärgiga piirangud

(303) Tehnoloogiaõiguste omanike suhtes läbipaistvalt toimivad litsentsiläbirääkimiste rühmad, kes piirduvad ühise läbirääkimisega tehnosiirde kokkulepete tingimuste üle, ei ole üldjuhul konkurentsi piirava eesmärgiga.

(304) Litsentsiläbirääkimiste rühmi saab eristada ostjakartellidest, st kahe või enama ostja ([133]) vahelistest kokkulepetest või kooskõlastatud tegevusest, mis väljaspool kollektiivselt tarnijatele suunatud ühiseid ostukokkuleppeid oma liikmete nimel: i) kooskõlastavad ostjate individuaalset käitumist ostuturul; ii) mõjutavad nendevahelise konkurentsi asjakohaseid parameetreid, või iii) hõlmavad tundliku äriteabe vahetamist ostjate vahel nende ostukavatsuste või tarnijatega peetavate läbirääkimiste kohta ([134]). Tehnoloogia litsentsimise kontekstis võib selline ostjakäitumise kooskõlastamine muutuda kooskõlastatud vastuseisuks, st tehnoloogia rakendajate poolseks keeldumiseks pidada läbirääkimisi tehnosiirde kokkulepete üle või neid kokkuleppeid sõlmida või nõustuda mõistlike litsentsitingimustega, või sellega põhjendamatuks viivitamiseks.

(305) Kui tehnoloogia rakendajad tegelevad tehnoloogia omanikega individuaalselt (st nad ei osale ühistes läbirääkimistes tehnoloogia omanikuga), peab iga rakendaja otsustama oma litsentsimisstrateegia iseseisvalt ja rakendajad ei tohi kokkulepete või kooskõlastatud tegevuse kaudu kõrvaldada nendevahelist strateegilist ebakindlust nende tulevase turukäitumise suhtes. Eelkõige ei tohi tehnoloogia rakendajad enne tehnoloogia omanikuga individuaalsete litsentsiläbirääkimiste alustamist püüda omavahel kokku leppida ühte või mitut tehnosiirde kokkuleppe tingimust (nt tehnoloogialitsentsi ulatus või kasutusala, litsentsitasu, litsentsiandja isik või litsentsi kehtivusaeg).

([130]) Eelkõige võivad litsentsiläbirääkimiste rühmad tegeleda kooskõlastatud vastuseisuga, näiteks keelduda läbirääkimistest tehnosiirde kokkulepete üle või nende sõlmimisest, või põhjendamatu viivitamisega.

([131]) Vt ka punkt (308).

([132]) Vt ka punkt (309).

([133]) Vt ka horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste punktid 279–281. Viited ostjatele hõlmavad käesolevate suuniste punktides (304)–(306) hõlmavad analoogia põhjal potentsiaalseid tehnoloogia litsentsisaajaid.

([134]) Vt horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste 6. peatükk teabevahetuse kohta ja eriti jaotis 6.2.6, mis kehtib ka tundliku äriteabe vahetamise kohta ostjate vahel.

(306) Ostjakartellid avaldavad oma olemuselt konkurentsile piisavat kahjulikku mõju, mistõttu ei ole vaja hinnata nende mõju turule ([135])). Seega kujutavad nad endast konkurentsivastase eesmärgiga piirangut ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses. Sellest tulenevalt ei ole ostajakartelli hindamiseks vaja määratleda asjaomast turgu või hinnata osalevate ostjate turupositsiooni eelneval ostuturul või seda, kas nad konkureerivad järgneva etapi müügiturul.

(307) Järgmised tegurid muudavad vähem tõenäoliseks, et litsentsiläbirääkimiste rühm moodustab ostjakartelli:

(a) Litsentsiläbirääkimiste rühm teeb tehnoloogia omanikele selgeks, et ta peab läbirääkimisi oma liikmete nimel, et need saaksid sõlmida tehnosiirde kokkulepped ühiste läbirääkimiste käigus kokkulepitud tingimustel. See ei tähenda, et litsentsiläbirääkimiste rühm peab tehnoloogia omanikule süstemaatiliselt avalikustama iga liikme identiteedi, eriti kui litsentsiläbirääkimiste rühma liikmeskond tihti muutub ([136]). Tehnoloogia omanikud ei ole siiski kohustatud võtma meetmeid, et saada teada litsentsiläbirääkimiste rühma olemasolust, näiteks kolmandate isikute või ajakirjanduse kaudu. Sellest hoolimata ei ole salastatus ostukartelli moodustamise eelduseks ([137]).

(b) Litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed on kirjalikus kokkuleppes määratlenud oma koostöö vormi, ulatuse ja toimimise, et selle vastavust artiklile 101 saaks tagantjärele kontrollida ja võrrelda litsentsiläbirääkimiste rühma tegeliku toimimisega. Kirjalik kokkulepe ei saa aga iseenesest kaitsta litsentsiläbirääkimiste rühma konkurentsiõiguse rakendamise eest.

(308) Litsentsiläbirääkimiste rühm võib ka aidata kaasa või olla vahendiks müüjakartelli loomisele, st konkurentidevahelisele kokkuleppele müügihindade fikseerimiseks, tootmismahu piiramiseks või turgude või klientide jagamiseks järgneva etapi tooteturgudel. Sellisel juhul võib litsentsiläbirääkimiste rühma hinnata koos kartelliga järgneva etapi tooteturul.

(309) Litsentsiläbirääkimiste rühm, mis kavatseb oma liikmete tegelikud või potentsiaalsed konkurendid järgneva etapi tooteturult kõrvale jätta, on horisontaalse boikoti vorm ja kujutab endast konkurentsivastase eesmärgiga piirangut.

(310) Litsentsiläbirääkimiste rühm võib kaasa tuua tundliku äriteabe vahetamise rühma liikmete vahel, kes võivad olla konkurendid. Kui selline vahetus ei ole litsentsiläbirääkimiste rühma rakendamiseks objektiivselt vajalik ja selle eesmärkidega proportsionaalne, võib see kujutada endast konkurentsivastase eesmärgiga piirangut.

Piirav mõju konkurentsile

(311) Litsentsiläbirääkimiste rühmi, mille kaudu tehnoloogia rakendajad suhtlevad ühiselt tehnoloogia omanikega, tuleb hinnata nende õiguslikus ja majanduslikus kontekstis, võttes arvesse nende tegelikku ja tõenäolist mõju konkurentsile. Hindamine peab hõlmama võimalikku piiravat mõju asjaomastele tehnoloogiaturgudele, kus litsentsiläbirääkimiste rühm suhtleb tehnoloogia omanikega, ja asjaomastele tooteturgudele, kus litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed võivad konkureerida tarnijatena. Kõnealuses hindamises võrdleb komisjon litsentsiläbirääkimiste rühma tegelikku või tõenäolist mõju nendele turgudele olukorraga, mis valitseks konkreetse litsentsiläbirääkimiste rühma puudumisel.

(312) Üldiselt tekitavad litsentsiläbirääkimiste rühmad tõenäoliselt vähem konkurentsiprobleeme, kui nende liikmetel ei ole turuvõimu asjaomastel tehnoloogia litsentsimise turgudel või asjaomastel tooteturgudel.

([135]) kohtuotsus, Üldkohus, 7. november 2019, Campine, T-240/17, ECLI:EU:T:2019:778, punkt 297; vt ka kohtuotsus, Euroopa Kohus, 4. juuni 2009, T-Mobile Netherlands jt, C-8/08, ECLI:EU:C:2009:343, punkt 37; kohtuotsus, Esimese Astme Kohus, 13. detsember 2006, Prantsuse veiseliha, liidetud kohtuasjad T-217/03 ja T-245/03, ECLI:EU:T:2006:391, punkt 83 jj.

([136]) Üldjuhul on litsentsiläbirääkimiste rühma huvides anda tehnoloogia omanikele piisavalt teavet oma liikmete identiteedi kohta, et tehnoloogia omanik saaks teha teadliku otsuse, kas pidada läbirääkimisi litsentsiläbirääkimiste rühmaga või mitte.

([137]) Komisjon on kehtestanud sanktsioonid ostjakartellidele, kes ei tegutsenud täiesti salajaselt, vaid vähemalt alustasid suhteliselt läbipaistvalt. Vt komisjoni 2. aprilli 2003. aasta otsus 2003/600/EÜ EÜ asutamislepingu artikliga 81 seotud menetluse kohta (juhtum C.38.279/F3 Prantsuse veiseliha) (ELT L 209, 19.8.2003, lk 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2003/600/oj).

(313) Teatavad litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete kokkulepitud piirangud võivad jääda artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja, kui need on objektiivselt vajalikud litsentsiläbirääkimiste rühma rakendamiseks ja proportsionaalsed selle eesmärkidega ([138]).

Asjaomased turud

(314) Litsentsiläbirääkimiste rühm võib mõjutada konkurentsi tehnoloogia litsentsimise järgneva etapi turul, st turul, kus litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed peavad ühiselt läbirääkimisi tehnoloogia omanikega, ja järgneva etapi tooteturul, st turul, kus litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed tegutsevad tarnijatena.

(315) Asjaomase tehnoloogiaturu mõiste vastab põhimõtetele, mis on sätestatud turu määratlemise teatises ning kasutab konkurentsisurve määramiseks asendatavuse mõistet. Kuna tehnoloogia rakendajate poolt litsentside üle peetavad läbirääkimised on ostmise vorm, keskendub asendatavuse hindamine pigem tehnoloogia tarnijate käsutuses olevatele alternatiividele kui rakendajatele kättesaadavatele alternatiividele. Teisisõnu, litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete konkurentsisurve kindlaksmääramisel on otsustavaks tehnoloogia omanike käsutuses olevad alternatiivid. Neid alternatiive võib analüüsida näiteks uurides tehnoloogia omanike tõenäolist reaktsiooni nende tehnoloogia eest pakutava hinna aeglasele, kuid pidevale langusele. Pärast asjaomase turu määratlemist võib litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete turuosa arvutada nende asjaomase tehnoloogia litsentside ostu väärtuse või mahu alusel osana asjaomase tehnoloogialitsentside turu kogumüügist.

(316) Kui litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed on tegelikud või potentsiaalsed konkurendid järgneva etapi tooteturgudel, on need turud hindamisel samuti asjakohased. Asjaomase tooteturu määratlemisel kasutatakse turu määratlemise teatises kirjeldatud metoodikat.

Turuvõim

(317) Absoluutset künnist, mille ületamisel võib eeldada, et litsentsiläbirääkimiste rühma liikmetel on turuvõim, mis tõenäoliselt annab litsentsiläbirääkimiste rühmale võimaluse avaldada konkurentsi piiravat mõju ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses, ei ole. Üldiselt ei ole litsentsiläbirääkimiste rühma liikmetel tõenäoliselt turuvõimu, kui nende ühine nõudluse osakaal asjaomasel tehnoloogiaturul ei ületa 15 % ja nende ühine pakkumise osakaal asjaomasel tooteturul ei ületa 15 %.

(318) Seda lävendit ületav turuosa ühel või mõlemal turul ei viita iseenesest sellele, et litsentsiläbirääkimiste rühm võib avaldada piiravat mõju konkurentsile. Kui litsentsiläbirääkimiste rühma ühendatud turuosa ületab nimetatud künnise, tuleb põhjalikult hinnata rühma mõju asjaomastele turgudele, võttes arvesse selliseid tegureid nagu litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete iseloom ja turupositsioon, turu kontsentreeritus, konkurentsi tihedus, litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete ja mõjutatud tehnoloogiate muude rakendajate vaheliste lepinguliste või muude sidemete võimalik olemasolu, litsentsiläbirääkimiste rühma mõjutatud tehnoloogiate olemus, litsentsiläbirääkimiste rühma tegevuseeskirjad (sh nt kas litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed võivad vabalt pidada läbirääkimisi ja sõlmida lepinguid litsentsiläbirääkimiste rühma väliste tehnoloogia omanikega) ning tehnoloogia omanike ja järgmise etapi klientide võimalik tasakaalustav mõjuvõim.

Mõju tehnoloogiaturgudele

(319) Kui litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete ühine nõudluse osakaal asjaomasel tehnoloogiaturul on suur, võib litsentsiläbirääkimiste rühm anda neile võimaluse rakendada ühist ostja jõudu. See võib kaasa tuua piirava mõju konkurentsile asjaomasel tehnoloogiaturul, näiteks vähendades tehnoloogia omanike motivatsiooni investeerida teadus- ja arendustegevusse. Sellise negatiivse mõju oht on suurem, kui litsentsiläbirääkimiste rühm suhtleb tehnoloogia omanikega, kellel puudub tasakaalustav läbirääkimispositsioon, või kui litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed võtavad kooskõlastatud meetmeid eesmärgiga on piirata tehnoloogia omaniku vabadust otsustada, kas

([138]) Vt punkt (19) täiendavate piirangute mõiste kohta.

rühmaga läbirääkimisi pidada, näiteks kooskõlastatult tehnosiirde kokkulepete üle läbi rääkimast või lepingu sõlmimisest keeldumise teel. Seevastu on selline negatiivne mõju vähem tõenäoline, kui tehnoloogia omanikel on tasakaalustav läbirääkimispositsioon. Nii võib olla näiteks juhul, kui asjaomased tehnoloogiad on olulised asjaomastel järgneva etapi tooteturgudel laialdaselt kasutusele võetud standardi jaoks või neil ei ole asendajaid; kui litsentsiandjaid on väga vähe ja neil on suur tehnoloogiaõiguste portfell või kui litsentsiläbirääkimiste rühm peab läbirääkimisi tehnoloogiapuuliga.

(320) Litsentsiläbirääkimiste rühmi võib kasutada ka konkureerivate tehnoloogia rakendajate tehnoloogiaturult väljatõrjumiseks ning sellega piirata konkurentsi järgneva etapi tooteturul. Näiteks võib litsentsiläbirääkimiste rühm piirata tehnoloogia omanike võimalusi sõlmida tehnosiirde kokkuleppeid rakendajatega, kes ei ole litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed, või piirata nende kokkulepete tingimusi. Väljatõrjumine on vähem tõenäoline, kui i) osalemine litsentsiläbirääkimiste rühmas on avatud kõigile tehnoloogia rakendajatele, kes täidavad objektiivsuse ja mittediskrimineerimise nõuded; ii) litsentsiläbirääkimiste rühma toimimise reeglid ei tee vahet liikmete vahel, ja iii) litsentsiläbirääkimiste rühm ei piira tehnoloogia omanike võimalusi sõlmida tehnosiirde kokkuleppeid konkureerivate rakendajatega ega piira nende kokkulepete tingimusi.

Mõju järgneva etapi tooteturule

(321) Kui litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed ei ole järgneva etapi tooteturul tegelikud või potentsiaalsed konkurendid või neil ei ole sellel turul turuvõimu, ei ole litsentsiläbirääkimiste rühmal tõenäoliselt piiravat mõju konkurentsile järgneva etapi turul.

(322) Kui litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed on järgneva etapi tooteturul tegelikud või potentsiaalsed konkurendid, võib litsentsiläbirääkimiste rühm aidata kooskõlastada oma liikmete käitumist järgneva etapi turgudel ([139]). Sellise kooskõlastamise oht on suurem, kui i) järgneva etapi tooteturu struktuur soodustab kokkumängu (nt on turg kontsentreeritud ja ilmutab olulisel määral läbipaistvust) või ii) litsentsiläbirääkimiste rühm liikmetel on järgneva etapi tooteturul suur ühine turuosa.

(323) Litsentsiläbirääkimiste rühmad võivad ka soodustada kokkumängu oma liikmete vahel, kui litsentsiläbirääkimiste rühm võimaldab laialdast kulude (eelkõige muutuvkulude) ühtlustamist liikmete vahel, kui litsentsiläbirääkimiste rühma liikmetel on turuvõim asjaomasel järgneva etapi tooteturul ning turu omadused soodustavad kokkuleppimist.

(324) Litsentsiläbirääkimiste rühma moodustamine võib viia tundliku äriteabe vahetamiseni litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete vahel näiteks selle kohta, millistel tingimustel nad oleksid valmis sõlmima tehnosiirde kokkuleppeid. Kui litsentsiläbirääkimiste rühm ise ei kuulu ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, kuna sellel on konkurentsile neutraalne või positiivne mõju, ei kuulu ka selle keelu alla ka teabevahetus, mis on objektiivselt vajalik litsentsiläbirääkimiste rühma tegevuseks ja on selle eesmärkidega proportsionaalne ([140]).

(325) Tundliku äriteabe vahetamine võib soodustada kooskõlastamist müügihindade ja tootmismahu osas ning sel viisil viia kokkumänguni järgneva etapi tooteturgudel. Tundliku äriteabe tarbetu vahetamise riski minimeerimiseks võivad litsentsiläbirääkimiste rühmad rakendada puhtaid meeskondi, sõltumatuid juhte või muid kaitsemeetmeid, näiteks tagamaks, et tundlikku äriteavet jagatakse litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete vahel ainult anonüümsel ja/või koondatud kujul. Kaitsemeetmeid võib rakendada ka tagamaks, et tundlikku äriteavet ei jagata muude litsentsiläbirääkimiste rühmadega, näiteks juhul, kui liikmed osalevad rohkem kui ühes litsentsiläbirääkimiste rühmas.

([139]) Vt ka punkt (308) litsentsiläbirääkimiste rühma kasutamise võimaluse kohta müüjakartelli kaasamiseks järgneva etapi tooteturul.

([140]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. september 2014, Teva UK ja teised *vs.* komisjon, C-382/12 P, ECLI:EU:C:2014:2201, punkt 89. Vt ka horisontaalkoostöö kokkulepete suuniste punkt 369.

Grupierandi kaitse

(326) Litsentsiläbirääkimiste rühmad, mis ei kehtesta konkurentsivastase eesmärgiga piiranguid ja mis täidavad kõik järgnevad tingimused, ei piira üldjuhul konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses või täidavad tõenäoliselt artikli 101 lõike 3 tingimused:

(a) litsentsiläbirääkimiste rühmas osalemine on avatud kõigile tehnoloogia rakendajatele, kes täidavad eesmärgi ja mittediskrimineerimise nõuded;

(b) litsentsiläbirääkimiste rühm avalikustab tehnoloogia omanikele oma tegevuse reeglid ja selle, et ta peab läbirääkimisi oma liikmete nimel;

(c) litsentsiläbirääkimiste rühma tegevus on piiratud ühise läbirääkimisega tehnosiirde kokkulepete tingimuste üle;

(d) litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed ei vaheta muud tundlikku äriteavet kui teavet, mis on objektiivselt vajalik ja proportsionaalne ühiste läbirääkimiste pidamiseks litsentsiläbirääkimiste rühma kaudu;

(e) litsentsiläbirääkimiste rühma liikmed ei tegele kokkulepitud tegevusega, sealhulgas kooskõlastatud vastuseisuga, mille eesmärk on kas piirata tehnoloogia omanike vabadust otsustada, kas litsentsiläbirääkimiste rühmaga läbirääkimisi alustada või lõpetada, või litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete vabadust lepinguid tehnoloogia omanikega kahepoolselt läbi rääkida või sõlmida, ilma et see piiraks litsentsiläbirääkimiste rühma liikmete võimalust kokku leppida, et nad ei pea tehnoloogia omanikega kahepoolseid läbirääkimisi tehnosiirde kokkulepete üle ega sõlmi neid, kui on käimas läbirääkimised kõnealuse tehnoloogia omaniku ja litsentsiläbirääkimiste rühma vahel, tingimusel et selline piirang ei kesta kauem kui 6 kuud;

(f) litsentsiläbirääkimiste rühm ja mis tahes selle kaudu läbi räägitud tehnosiirde kokkulepped ei piira tehnoloogia omanike võimalusi sõlmida kolmandate isikutega tehnosiirde kokkuleppeid või piirata kõnealuste kokkulepete tingimusi;

(g) litsentsiläbirääkimiste rühma kaudu läbi räägitud tehnosiirde kokkulepete kohaselt makstavad litsentsitasud ei ületa 10 % litsentsitavat tehnoloogiat sisaldavate toodete müügihinnast.

(327) Ülaltoodud tingimusi mitte täitvad litsentsiläbirääkimiste rühmad vajavad ELi toimimise lepingu artikli 101 kohast individuaalset hindamist. Siiski ei eeldata, et kõnealused litsentsiläbirääkimiste rühmad piiravad konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses või et nad ei täida artikli 101 lõike 3 tingimusi.

4.5.3. **ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohane hindamine**

(328) Kui litsentsiläbirääkimiste rühm piirab konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 tähenduses, on vaja hinnata, kas litsentsiläbirääkimiste rühm tõhustab konkurentsi nii, et täidab artikli 101 lõike 3 tingimused.

Tõhususe kasv

(329) Litsentsiläbirääkimiste rühmad võivad suurendada tõhusust. Eelkõige võivad need vähendada litsentsitehingute kulusid nii tehnoloogia rakendajate kui ka tehnoloogia omanike jaoks, eriti kõrvaldades vajaduse, et iga litsentsiläbirääkimiste rühma liige peab pidama kahepoolseid litsentsiläbirääkimisi konkreetse tehnoloogia omanikuga. Tehnoloogia rakendajate teadmiste koondamise abil saavad litsentsiläbirääkimiste rühmad vähendada tehnoloogia rakendajate ja omanike vahelist teabe asümmeetriat, mis võimaldab pidada teadlikumaid läbirääkimisi, sealhulgas selle üle, kas kavandatud litsentsitingimused on õiglased, mõistlikud ja mittediskrimineerivad. Litsentsiläbirääkimiste rühmad võivad ka aidata üle saada esimese turuletulija takistustest, kui tehnoloogia rakendajad ei soovi pidada läbirääkimisi tehnosiirde kokkuleppe üle enne, kui nende konkurendid on seda teinud. Sellise tõhususe tulemuseks võib olla suurema arvu tehnosiirde kokkulepete sõlmimine ja seega tehnoloogia laiem levik. See võib omakorda kaasa tuua rohkem innovatsiooni turul, mis on tarbijate huvides.

Hädavajalikkus

(330) Piirangud, mis on laiemad kui litsentsiläbirääkimiste rühma loodava tõhususe kasvu saavutamiseks vajalik, ei vasta artikli 101 lõike 3 tingimustele. Näiteks litsentsitehingute kulude vähendamiseks ei pruugi olla hädavajalik, et litsentsiläbirääkimiste rühm nõuaks tehnoloogia omanikult, et too ei annaks kolmandatele isikutele soodsamaid litsentsitingimusi.

Tarbijatele edasisuunamine

(331) Asendamatute piirangutega saavutatud tõhususe kasv peab kanduma tarbijatele edasi ulatuses, mis ületab litsentsiläbirääkimiste rühma tekitatud konkurentsi piirava mõju. Näiteks võib tehnoloogia litsentsimise kulude vähenemine kanduda järgneva etapi tooteturgudele edasi madalamate müügihindadena. Tarbijatele edasikandumine on tõenäolisem, kui litsentsiläbirääkimiste rühma liikmetel puudub turuvõim järgneva etapi tooteturgudel.

Konkurentsi kõrvaldamise võimatus

(332) ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 tingimused ei ole täidetud, kui litsentsiläbirääkimiste rühm annab pooltele võimaluse kõrvaldada konkurents asjaomaste toodete märkimisväärse osa suhtes. See tingimus kehtib nii asjaomaste tehnoloogiaturgude kui asjaomaste tooteturgude kohta. Kõrged ühised turuosad on üks näitaja, et see tingimus ei pruugi olla täidetud.